

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

MAGISTRSKA NALOGA

MARTINA ROBNIK

KOPER, 2019

2019

MAGISTRSKA NALOGA

MARTINA ROBNIK

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

Magistrska naloga

IZZIVI RABE INFORMACIJSKO-
KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE V
IZOBRAŽEVANJU: ZASVOJENOST S SPLETNIMI
DRUŽBENIMI OMREŽJI

Martina Robnik

Koper, 2019

Mentorica: izr. prof. dr. Viktorija Florjančič

POVZETEK

Magistrska naloga obravnava pojav zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji kot enega izmed izzivov rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije (v nadaljevanju IKT) v izobraževanju. Z raziskavo s pomočjo spletnega vprašalnika preveri pojavnost znakov zasvojenosti z družbenimi omrežji med slovenskimi srednješolci in študenti ter povezanost uporabe družbenih omrežij z učno uspešnostjo v povezavi z intenzivnostjo njihove rabe na šolah. Ugotavlja, da obstajajo statistično značilne razlike pri zasvojenosti z družbenimi omrežji glede na starost in status. Prav tako ugotavlja, da pri seznanitvi z nevarnostmi uporabe IKT v okviru šolskih/študijskih obveznosti ni statistično značilnih razlik med posameznimi stopnjami zasvojenosti z družbenimi omrežji. Ugotavlja še, da je uporaba družbenih omrežij s strani učiteljev/profesorjev v okviru šolskih/študijskih aktivnosti povezana z nastankom zasvojenosti z družbenimi omrežji, medtem ko ni povezana s končnim učnim/študijskim uspehom.

Ključne besede: spletna družbena omrežja, zasvojenost, informacijsko-komunikacijska tehnologija, izobraževanje, učna uspešnost.

SUMMARY

The master's thesis discusses the phenomenon of addiction with online social media networks as one of the challenges of the use of information-communication technology (hereinafter ICT) in education. With a research, using an online questionnaire, it checks the incidence of signs of addiction with social networks among Slovenian secondary school pupils and students and analyses the correlation of social networks use and learning performance in connection with the intensity of their use in schools. It finds that there are statistically significant differences in addiction with social networks regarding age and status. It also finds that there are no statistically significant differences among individual stages of addictions with social networks regarding the familiarisation with dangers of ICT use within school/study work. Furthermore, it finds that the use of social media by teachers/professors within school/study activities is linked to the onset of addiction with social media, while it is not linked to the final school/study performance.

Key words: online social networks, addiction, information-communication technology, education, learning performance.

UDK: 316.472.4:004:37(043.2)

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici, izr. prof. dr. Viktoriji Florjančič, za hitro odzivnost, strokovno pomoč, uporabne napotke in usmerjanje pri izdelavi magistrske naloge.

Posebna zahvala gre partnerju Nejcju in družini za vse spodbudne besede, moralno podporo, potrpežljivost in zaupanje.

VSEBINA

1	Uvod.....	1
1.1	Opredelitev obravnavanega problema in teoretična izhodišča.....	1
1.2	Namen in cilji raziskave.....	3
1.3	Opredelitev hipotez	4
1.4	Predvidena metodologija raziskovanja	4
1.5	Predvidene omejitve in predpostavke pri obravnavanju problema	5
2	Spletna družbena omrežja.....	6
2.1	Opredelitev in razvoj spletnih družbenih omrežij	6
2.2	Značilnosti in vrste spletnih družbenih omrežij	8
2.3	Vloga spletnih družbenih omrežij v sodobnem času.....	9
2.4	Razširjenost spletnih družbenih omrežij	11
2.4.1	Razširjenost v Sloveniji	11
2.4.2	Razširjenost v Evropi.....	14
2.4.3	Razširjenost po svetu	16
2.5	Učinki uporabe spletnih družbenih omrežij.....	18
2.5.1	Pozitivni učinki uporabe spletnih družbenih omrežij	18
2.5.2	Negativni učinki uporabe spletnih družbenih omrežij.....	20
3	Zasvojenost s spletnimi družbenimi omrežji	23
3.1	Značilnosti zasvojenosti z družbenimi omrežji	23
3.2	Razširjenost zasvojenosti z družbenimi omrežji	24
3.3	Vzroki zasvojenosti z družbenimi omrežji.....	26
3.4	Preprečevanje in zdravljenje zasvojenosti z družbenimi omrežji	27
3.5	Prepoznavanje zasvojenosti z družbenimi omrežji	28
4	Informacijsko-komunikacijska tehnologija v izobraževanju	30
4.1	Vloga spletnih družbenih omrežij v izobraževalnem procesu.....	32
4.1.1	Facebook.....	33
4.1.2	Twitter.....	34
4.2	Prednosti in priložnosti uporabe spletnih družbenih omrežij v izobraževanju	35
4.3	Slabosti, izzivi in nevarnosti uporabe spletnih družbenih omrežij v izobraževanju ..	37
4.4	Uporaba spletnih družbenih omrežij med dijaki in študenti	38
4.5	Spletna družbena omrežja in učna uspešnost	40
5	Raziskava o zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji med dijaki in študenti.....	42
5.1	Potek raziskave in predstavitev vzorca anketiranih.....	42
5.2	Analiza anketnega vprašalnika.....	43
5.2.1	Uporaba spletnih družbenih omrežij.....	43
5.2.2	Uporaba spletnih družbenih omrežij v izobraževalne namene	46
5.2.3	Zasvojenost s spletnimi družbenimi omrežji	48
5.3	Preverjanje hipotez	53
6	Sklepna razmišljanja.....	64

6.1 Ključne ugotovitve	64
6.2 Priporočila za nadaljnje raziskovanje.....	68
Literatura.....	69
Priloge.....	89

SLIKE

Slika 1: Spolna in starostna struktura uporabnikov spletnih družbenih omrežij v Sloveniji .	12
Slika 2: Delež aktivnih uporabnikov družbenih omrežij v izbranih evropskih državah	14
Slika 3: Delež aktivnih uporabnikov spletnih družbenih omrežij v Evropi	15
Slika 4: Delež aktivnih uporabnikov spletnih družbenih omrežij v EU (28 držav članic).....	16
Slika 5: Delež aktivnih uporabnikov spletnih družbenih omrežij po svetu.....	17
Slika 6: Najpogosteje uporabljena spletna družbena omrežja.....	44
Slika 7: Pogostost uporabe družbenih omrežij	45
Slika 8: Namen uporabe spletnih družbenih omrežij	46
Slika 9: Poznavanje nevarnosti uporabe IKT in družbenih omrežij.....	49
Slika 10: Seznanitev z nevarnostmi uporabe IKT in družbenih omrežij.....	49
Slika 11: Rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji – 2. del.....	53

PREGLEDNICE

Preglednica 1: Pregled razvoja pomembnejših spletnih družbenih omrežij	8
Preglednica 2: Število uporabnikov družbenih omrežij v Sloveniji.....	13
Preglednica 3: Učni uspeh dijakov v zadnjem šolskem letu	43
Preglednica 4: Povprečna ocena študentov v zadnjem študijskem letu	43
Preglednica 5: Število let uporabe družbenih omrežij	44
Preglednica 6: Čas dostopa do spletnih družbenih omrežij.....	46
Preglednica 7: Pogostost uporabe družbenih omrežij v izobraževalne namene.....	47
Preglednica 8: Povprečna ocena trditev o uporabi družbenih omrežij v izobraževanju	48
Preglednica 9: Povprečna ocena trditev o zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji.....	50
Preglednica 10: Rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji – 1. del	51
Preglednica 11: Rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji – 2. del	52
Preglednica 12: Rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji – 3. del	52
Preglednica 13: Rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji (status)	54
Preglednica 14: Hi-kvadrat test za preverjanje hipoteze 1	54
Preglednica 15: Spearmanov koeficient korelacije za preverjanje hipoteze 1	55
Preglednica 16: Izračun povprečij rangov za preverjanje hipoteze 2.....	55
Preglednica 17: Kruskal-Wallis test za preverjanje hipoteze 2.....	56
Preglednica 18: Spearmanov koeficient korelacije za preverjanje hipoteze 3 – 1. del	56
Preglednica 19: Spearmanov koeficient korelacije za preverjanje hipoteze 3 – 2. del	57
Preglednica 20: Izračun povprečij rangov za preverjanje hipoteze 4 – 1. del.....	58

Preglednica 21: Kruskal-Wallis test za preverjanje hipoteze 4 – 1. del.....	59
Preglednica 22: Izračun povprečij rangov za preverjanje hipoteze 4 – 2. del.....	59
Preglednica 23: Izračun povprečij rangov za preverjanje hipoteze 4 – 3. del.....	60
Preglednica 24: Kruskal-Wallis test za preverjanje hipoteze 4 – 2. del.....	61
Preglednica 25: Test normalnosti porazdelitve za potrebe dodatnih ugotovitev.....	61
Preglednica 26: Izračun povprečij rangov za potrebe dodatnih ugotovitev – 1. del	62
Preglednica 27: Kruskal-Wallis test za potrebe dodatnih ugotovitev – 1. del	62
Preglednica 28: Izračun povprečij rangov za potrebe dodatnih ugotovitev – 2. del	62
Preglednica 29: Kruskal-Wallis test za potrebe dodatnih ugotovitev – 2. del	63

KRAJŠAVE

IAT	Internet Addiction Test
IKT	informacijsko-komunikacijska tehnologija
ECAR	EDUCAUSE Center for Analysis and Research
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
SURS	Statistični urad Republike Slovenije

1 UVOD

Mednarodno povezovanje in izmenjava različnih pogledov ter idej sta s pomočjo interneta postala sestavni del našega življenja. Danes namreč živimo v svetu, kjer uporaba interneta ni več le privilegij ali prestiž, ampak nas spremlja na vsakem koraku. Internet je skupaj z drugimi IKT povzročil nastanek novih dejavnosti in storitev, kot so e-izobraževanje, e-poslovanje, e-bančništvo, e-uprava, e-zdravstvo, ter tako bistveno spremenil način izvajanja nekaterih tradicionalnih dejavnosti (Bregar 2011, 45).

1.1 Opredelitev obravnavanega problema in teoretična izhodišča

Decembra 2017 je bilo okrog 54 % svetovnega prebivalstva rednih uporabnikov interneta, v letu 1995 pa je bilo teh manj kot 1 % (Internet World Stats 2018). Uporaba interneta se je glede na te podatke v zadnjem desetletju, še posebej v zadnjih nekaj letih, močno povečala in presegla pričakovanja večine ljudi (Macur 2017). Svetovni splet, najpomembnejša storitev interneta, uporabnikom prinaša številne priložnosti, izboljšuje kakovost življenja ljudi, predstavlja pa lahko tudi velik izziv današnje družbe. Velik porast uporabe interneta po vsem svetu in njegova nekontrolirana ter pogosto tudi prekomerna uporaba imata za posameznike neugodne in škodljive posledice (Macur idr. 2016). Zloraba in nepravilna raba tovrstne tehnologije namreč lahko spodbudita razvoj simptomov, ki so pogosto podobni vedenjski odvisnosti (Petry in O'Brien 2013). Zaradi tega so patološko uporabo interneta ali zasvojenost z njim označili tudi kot eno od epidemij 21. stoletja (Christakis in Moreno 2009), nedvomno pa kot izziv informacijske družbe, saj internet in internetne storitve uporabljamo zasebno in poslovno.

Pojem »zasvojenosti z internetom« (angl. Internet Addiction) se je prvič pojavil sredi 90. let prejšnjega stoletja. Nekateri nastanek pojma povezujejo z nastankom Centra za zasvojenost z internetom leta 1995 ter objavo prve knjige na to temo (Young 1998a, po Macur 2017, 24). Griffiths (1995, 15) je zasvojenost s tehnologijo opredelil kot nekemično (vedenjsko) odvisnost, ki vključuje interakcijo med človekom in strojem. Rozmanova (2013, 215) opredeljuje štiri vrste zasvojenosti glede na različne dejavnosti na spletu: zasvojenost z internetno pornografijo, internetnim hazardiranjem, računalniškimi igrami in spletnimi socialnimi omrežji. Slednja je povezana s prekomerno uporabo socialnih oziroma družbenih omrežij, ki postajajo vse bolj priljubljena spletna storitev. V letu 2017 je bilo na svetu 2,46 milijarde uporabnikov družbenih omrežij, kar predstavlja kar 71 % vseh uporabnikov interneta (Statista 2018a). Po ocenah (Statista 2018a) naj bi to število v letu 2021 preseglo 3 milijarde uporabnikov. Bolj kot množična uporaba družbenih omrežij pa je razlog za zaskrbljenost čas, ki ga ljudje preživijo na teh spletnih straneh, saj se ta iz leta v leto povečuje. V letu 2012 so uporabniki družbena omrežja uporabljali 90 minut dnevno, 5 let kasneje pa se je ta čas povečal na 135 minut (Statista 2018b). Raziskave kažejo, da postajajo simptomi odvisnosti s podaljševanjem časa uporabe spleta bolj opazni (Leung 2004; Widyanto in McMurrin 2004, po Al-Menayes 2015). Glede na

naraščajočo uporabo družbenih omrežij lahko pričakujemo, da se bo s problemom odvisnosti soočalo vse več uporabnikov.

Odvisnosti zgolj od spletnih družbenih omrežij se še do pred kratkim ni posvečalo veliko pozornosti. S porastom uporabe pametnih telefonov, vključitvijo spletnih družbenih omrežij v pedagoške ter druge procese in s tem s povečanim dostopom do tovrstnih spletnih aplikacij je strokovna in znanstvena javnost pričela razpravljati o tem, ali in kdaj lahko njihova uporaba povzroči zasvojenost. Z odvisnostjo od spletnih družbenih omrežij se najpogosteje soočajo mlajši uporabniki (Andreassen idr. 2012; Kuss idr. 2014). Najstniki in mladi odrasli najpogosteje uporabljajo družbena omrežja, zaradi česar sta ti dve starostni skupini ranljivejši in bolj dovzetni za nastanek zasvojenosti v primerjavi z drugimi starostnimi skupinami (Simsek, Elciyar in Kizilhan 2017, 80). Mladi so se namreč zelo hitro prilagodili življenju na spletu in zdi se, da se veliko hitreje prilagajajo vsem novim tehnologijam (Prensky 2001, po Andreassen, Pallesen in Griffihts 2017). V raziskavi iz leta 2017, izvedeni na vzorcu 397 srednješolcev in 303 študentov iz Turčije, so ugotovili, da je delež odvisnikov od družbenih omrežij med srednješolci znatno višji kot delež odvisnikov med študenti (Simsek, Elciyar in Kizilhan 2017). To ne preseneča, saj so prav otroci oziroma mlajši uporabniki tisti, ki so podvrženi različnim nevarnostim na spletu, saj z njimi niso seznanjeni ali pa so o njih premalo poučeni s strani staršev ali učiteljev (Šterk idr. 2006). Pri zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji pa obstajajo razlike med posameznimi državami. Različne raziskave ugotavljajo, da se na Madžarskem s to obliko odvisnosti srečuje 4,5 % mladostnikov, v Singapurju je znake zasvojenosti kazalo 29,5 % anketiranih študentov, v Maleziji pa je bil delež študentov, odvisnih od tovrstnih spletnih platform za druženje, še veliko večji, in sicer kar 73 % (Bányai idr. 2017; Tang in Koh 2017; Jamaluddin, Nathan in Lang 2012). V Sloveniji doslej še ni bila izvedena raziskava, ki bi se osredotočala zgolj na zasvojenost s tovrstnimi spletnimi vsebinami. Selak (2016)¹ v svoji raziskavi iz leta 2015, izvedeni na vzorcu 178 oseb različnih starosti, ki so obiskale spletno stran Centra LogOut,² ugotavlja, da so respondenti dosegli precej visok povprečni testni dosežek (49 %). Zasvojenost s spletnimi družbenimi omrežji v omenjeni raziskavi temelji na samooceni posameznikov (Selak 2016).

»Net generacije« (rojeni leta 1980 ali kasneje) se precej močno zanašajo na uporabo IKT pri družbenih in poklicnih interakcijah, pričakujejo pa tudi, da bo tehnologija postala sestavni del njihovega izobraževanja (Oblinger in Oblinger 2005; Barnes, Marateo in Ferris 2007, po Prescott idr. 2013). Dandanes lahko mladi do družbenih omrežij dostopajo na različne načine, prek tablic, namiznih računalnikov, prenosnih računalnikov ali mobilnih telefonov (Badri idr. 2017). Deng in Tavares (2013, po Badri idr. 2017) zato izpostavljata, da spletno družbeno mreženje predstavlja sestavni del družbenega življenja mladih. Spletna družbena omrežja so se pričela uporabljati tudi kot učna platforma za povečanje motivacije učencev. Reuben (2008)

¹ Selak (2016) je v svoji raziskavi proučevala zasvojenost z internetom glede na različne vidike IKT.

² Svetovalni center za pomoč pri prekomerni rabi interneta in zasvojenosti z njim.

ugotavlja, da vse več izobraževalnih ustanov prepozna moč in potencial družbenih omrežij, kar ne preseneča, saj uvedba IKT in družbenih omrežij v pedagoške procese odpira nove priložnosti z več ustvarjalnosti pri učenju in pridobivanju znanja (Bregar 2011). Povečana raba tovrstnih spletnih storitev pa lahko ima tudi negativne posledice za izobraževalni proces in na osebe, vključene v izobraževanje. Nenehno preverjanje družbenih omrežij lahko vodi v zasvojenost, kar slabo vpliva na študij, udejstvovanje v drugih aktivnostih in komunikacijo v resničnem življenju (Raut in Patil 2016, 284). Reynol (2011, po Abdulahi, Samadi in Gharleghi 2014) ugotavlja, da je čas, preživet na družbenem omrežju Facebook, negativno povezan s splošnim učnim uspehom. Do podobnih ugotovitev so prišli tudi Paul, Baker in Cochran (2012) ter Kirschner in Karpinski (2010), ki ugotavljajo, da lahko ima prevelika udeležba na družbenih omrežjih in posledično obsedenost z njimi negativne učinke na učno uspešnost.

1.2 Namen in cilji raziskave

Rezultati predstavljenih raziskav kažejo na to, da je zasvojenost s spletnimi družbenimi omrežji tudi v Sloveniji velik problem, širjenje rabe IKT v izobraževanju pa je vključeno v nacionalne strateške dokumente,³ projekte (npr. Inovativna pedagogika 1:1⁴) in razpise resornega ministrstva, ki šole vzpodbuja k intenzivnejšemu vključevanju IKT v šolsko (in domače)⁵ delo. Prepoznavanje, preprečevanje in obvladovanje negativnih učinkov rabe IKT so pomembni pri snovanju strateških dokumentov, kot tudi pri odločitvah o vključevanju IKT v šolsko okolje ter pri ozaveščanju o izzivih rabe različnih tehnologij in storitev.

Raziskav o uporabi družbenih omrežij v izobraževalne namene primanjkuje (Vrocharidou in Efthymiou 2012, po Prescott idr. 2013), zato želimo preveriti pojavnost znakov zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji med slovenskimi srednješolci in študenti ter povezanost uporabe družbenih omrežij z učno uspešnostjo v povezavi z intenzivnostjo njihove rabe na šoli/fakulteti.

Cilji magistrske naloge so:

- predstaviti osnovne pojme, opredelitve in značilnosti spletnih družbenih omrežij,
- predstaviti vlogo spletnih družbenih omrežij v sodobnem času,
- prikazati razširjenost spletnih družbenih omrežij v Sloveniji, Evropi in svetu,
- raziskati učinke uporabe spletnih družbenih omrežij,
- predstaviti značilnosti in razširjenost zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji,
- raziskati vzroke zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji in prepoznati načine preprečevanja zasvojenosti,
- predstaviti vlogo spletnih družbenih omrežij v izobraževalnem procesu,

³ [Http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/DID/Informacijska_druzba/DSI_2020.pdf](http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/DID/Informacijska_druzba/DSI_2020.pdf)

⁴ [Http://www.inovativna-sola.si/o-projektu](http://www.inovativna-sola.si/o-projektu)

⁵ Na primer vzpodbujanje obrnjenega učenja (angl. flipped learning), kjer učenci učno snov s pomočjo e-gradiv in drugih spletnih virov sami proučujejo doma, v šoli pa nato utrjujejo pridobljeno znanje.

- predstaviti prednosti, priložnosti, slabosti, izzive in nevarnosti uporabe spletnih družbenih omrežij v izobraževanju,
- predstaviti značilnosti uporabe družbenih omrežij med dijaki in študenti,
- raziskati razširjenost pojava zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji med slovenskimi srednješolci in študenti,
- raziskati povezanost uporabe spletnih družbenih omrežij z učno uspešnostjo in nastankom zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji.

1.3 Opredelitev hipotez

Na osnovi opredeljenih ciljev in teoretičnih izhodišč postavljamo naslednje hipoteze:

- *H1*: Pri mlajših anketirancih (dijakih) je zaznati več znakov zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji kot pri starejših anketirancih (študentih).
- *H2*: Anketiranci, ki se v okviru šolskih/študijskih obveznosti seznanijo z nevarnostmi uporabe IKT, kažejo manj znakov zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji.
- *H3*: Anketiranci, pri katerih so spletna družbena omrežja vključena v šolske/študijske aktivnosti, kažejo več znakov zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji.
- *H4*: Anketiranci, pri katerih so spletna družbena omrežja pogosteje vključena v šolske/študijske aktivnosti, imajo v povprečju nižji učni/študijski uspeh kot tisti, pri katerih so vključena redkeje.

1.4 Predvidena metodologija raziskovanja

Magistrska naloga je razdeljena na teoretični in empirični del. V teoretičnem delu na osnovi študija domače in tuje literature s pomočjo metode deskripcije predstavljamo osnovne pojme in opredelitve. Stališča, sklepe in mnenja avtorjev, povezanih s proučevanim problemom, povzamemo in medsebojno povežemo. Opišemo posamezne pojme in dano problematiko, s čimer dosežemo celovit prikaz obravnavanega področja. Razširjenost uporabe družbenih omrežij prikažemo opisno, tabelarično in grafično s pomočjo sekundarnih podatkov, pridobljenih v poročilih Digitalno v letih 2012–2019 (We are social 2012; We are social 2013; We are social 2014; We are social 2015; We are social 2016; We are social in Hootsuite 2017; We are social in Hootsuite 2018a; We are social in Hootsuite 2018b; We are social in Hootsuite 2019a; We are social in Hootsuite 2019b) ter na spletnih straneh Eurostata in Statiste.

V empiričnem delu naloge izvedemo raziskavo na priložnostnem vzorcu slovenskih dijakov in študentov iz slovenskih srednjih šol in fakultet. Za merjenje zasvojenosti z družbenimi omrežji uporabimo prilagojen in predhodno preverjen (validiran) vprašalnik, katerega osnova je test za merjenje zasvojenosti posameznika z internetom (v nadaljevanju IAT). IAT-test se je doslej izkazal kot zanesljiv in veljaven merski instrument (Young 2008, po Selak 2016, 68). Vzorec raziskave predstavljajo mlajši moški in ženske, ki se izobražujejo in imajo status dijaka ali

študenta, živijo v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju RS) in so uporabniki vsaj enega spletnega družbenega omrežja. Zaradi omenjenega smo vabila za izpolnitev ankete posredovali prek različnih spletnih družbenih omrežij (Facebook, Instagram), vabila pa smo prek elektronske pošte poslali tudi različnim fakultetam in srednjim šolam po Sloveniji. Anketiranje smo izvedli s pomočjo spletnega vprašalnika, ki smo ga izdelali s pomočjo odprtokodnega orodja EnKlikAnketa (1ka).⁶ Pridobljene podatke obdelamo s pomočjo statističnega programa SPSS in programa Microsoft Excel. S pomočjo korelacijske analize poiščemo medsebojne povezanosti med posameznimi proučevanimi spremenljivkami. Hipoteze glede na porazdelitev podatkov (normalna/nenormalna) preverimo s pomočjo parametričnega ali neparametričnega testa. Rezultate analize podatkov predstavimo opisno, grafično in tabelarično.

V zaključnem delu naloge smo združili teoretična spoznanja in rezultate opravljene raziskave v empiričnem delu. Rezultati raziskave dajejo širši vpogled v uporabo spletnih družbenih omrežij v šolah, kar prispeva h kritični rabi in vključevanju IKT v pedagoški proces. Naloga predstavlja prispevek k razvoju stroke, t. j. uvajanju IKT v izobraževanje, ki ga pokriva področje poslovne informatike.

1.5 Predvidene omejitve in predpostavke pri obravnavanju problema

Predpostavljamo, da smo pregledali ustrezno strokovno in znanstveno literaturo in da so informacije, ki smo jih pridobili s pomočjo domače in tuje dostopne literature, dovolj točne, relevantne in uporabne. Predpostavljamo, da so respondenti vestno in iskreno odgovarjali na vsa zastavljena vprašanja, zato so pridobljeni rezultati prispevali k orisu stanja zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji med srednješolci in študenti v Sloveniji ter podali vpogled v rabo družbenih omrežij v okviru šolskih/študijskih aktivnosti v Sloveniji. Prav tako predvidevamo, da smo za preveritev postavljenih hipotez uspeli zbrati zadostno število popolno rešenih anket.

Uporabniki so lahko zasvojeni z različnimi vidiki IKT, vendar smo se v raziskavi omejili zgolj na zasvojenost s spletnimi družbenimi omrežji, ki jih mladi uporabljajo doma in vedno pogosteje tudi v šoli. V raziskavo smo vključili le osebe s statusom dijaka ali študenta, ki živijo v Sloveniji in so uporabniki vsaj enega spletnega družbenega omrežja. Omejitve, ki bi lahko vplivala na splošno veljavnost rezultatov, lahko predstavlja neenakomerno razmerje med anketiranimi ženskami in moškimi. Za najbolj točen oris dejanskega stanja bi bilo treba zagotoviti enakomerno porazdelitev in v raziskavi uporabiti rezultate enakega števila moških in žensk. V raziskavi smo uporabili anketni vprašalnik izključno v elektronski obliki, kar pa ni vplivalo na obseg študije, saj predpostavljamo, da uporabniki družbenih omrežij uporabljajo tudi druge spletne povezave. Ne glede na navedene omejitve predvidevamo, da smo vse pridobljene podatke ustrezno interpretirali.

⁶ <https://www.1ka.si/>

2 SPLETNA DRUŽBENA OMREŽJA

Od svoje uvedbe pa do danes so družbena omrežja postala nepogrešljiv del družbenih odnosov. Tovrstne spletne storitve omogočajo virtualno druženje in sodelovanje, deljenje interesov ter izražanje kreativnosti in individualnosti, zato ni presenetljivo, da porast uporabe teh omrežij vpliva na posameznike, podjetja, podjetnike in izobraževalne institucije. Družbeno spletno mreženje je spremenilo interakcijo in komunikacijo med posamezniki.

2.1 Opredelitev in razvoj spletnih družbenih omrežij

V slovenskem jeziku terminologija za »social network sites« še ni povsem poenotena in je mogoče zaslediti številne prevode. Tako zasledimo: socialna omrežja, družbena omrežja, družabna omrežja, spletne mreže, socialne spletne skupnosti, družbene spletne strani, spletni servis za grajenje socialnih omrežij, sociabilna programska oprema ipd. V magistrski nalogi uporabljamo enoumno in nevtrarno besedno zvezo »spletna družbena omrežja«. Po mnenju Gliha Komac (2011) družbena omrežja pokrivajo različne namene povezovanja v spletna omrežja in delujejo kot družbeni mediji, družabna in/ali socialna omrežja pa lahko uporabljamo za poimenovanje specifičnih namenov družbenih omrežij.

Spletna družbena omrežja predstavljajo relativno nov fenomen, ki ga avtorji opredeljujejo na različne načine. Najbolj pogosto je mogoče zaslediti opredelitev Boydove in Ellisonove (2008, 211), ki spletna družbena omrežja opredeljujeta kot spletne storitve, ki akterjem omogočajo ustvarjanje javnih ali delno javnih profilov znotraj sistema, oblikovanje seznama uporabnikov ter vpogled v lasten seznam stikov oziroma seznam stikov drugih uporabnikov. Kljub temu da sta se v svoji opredelitvi osredotočali zgolj na izgradnjo javnih profilov, je bila njuna opredelitev v veliko pomoč pri razumevanju vloge družbenih omrežij (Albarran 2013, 1). Glede na njuno prvotno opredelitev ni mogoče razbrati, da gre pri tovrstnih storitvah tudi za povezovanje z drugimi ljudmi v spletnem okolju, zato sta ob upoštevanju hitrega razvoja družbenih omrežij nekaj let kasneje opredelitev nekoliko nadgradili (Ellison in Boyd 2013, po Lenarčič 2014, 53). Po njunem mnenju (Ellison in Boyd 2013, po Lenarčič 2014, 53) družbena omrežja tako predstavljajo komunikacijsko platformo, v kateri uporabniki oblikujejo profile, sestavljene iz vsebin, ki jih lahko prispevajo tudi drugi akterji ali sistem sam. Ta platforma med drugim omogoča tudi javno artikulacijo povezav ter oblikovanje in/ali upravljanje vsebin, ki jih zagotavljajo drugi akterji v sistemu, s katerimi je uporabnik povezan.

Kuss in Griffiths (2011, 3529) družbena omrežja opredelita kot virtualne skupnosti, v okviru katerih lahko uporabniki oblikujejo javne profile in se na ta način povezujejo s prijatelji ter z ljudmi s podobnimi interesi. Tovrstne spletne vsebine med drugim omogočajo tudi povezovanje poslovnih partnerjev in drugih posameznikov ter ohranjanje stikov s tistimi, s katerimi nimamo priložnost biti v stiku pogosteje (Suhadolc 2007, 72). Podobno družbena omrežja opredeljuje Vivek (2017), ki meni, da gre za orodja oziroma platforme, ki lajšajo razvoj in ohranjanje

odnosov med uporabniki, ta odnos pa lahko nastane zaradi različnih potreb udeležencev. Družbena omrežja tako predstavljajo skupek spletnih komunikacijskih kanalov, ki temeljijo na oblikovanju skupnosti in so namenjeni interakciji, delitvi različnih vsebin ter sodelovanju znotraj skupnosti (Rouse 2015, po Mlakar 2017, 28).

Ne glede na različne opredelitve, ki so nastale skozi leta, imajo vse opredelitve skupno izhodišče, ki se nanaša na povezovanje, komuniciranje oziroma ustvarjanje dialoga z drugimi uporabniki v sistemu. Če strnemo navedene opredelitve in ob tem upoštevamo tudi ugotovitve Lenarčiča (2014, 53), ugotovimo, da spletna družbena omrežja predstavljajo virtualne skupnosti, ki z deljenjem in s prejetjem informacij svojim uporabnikom omogočajo povezovanje, komunikacijo in interakcijo z drugimi ljudmi ter zbiranje vezi oziroma stikov na enem mestu z relativno malo vloženega napora. Po mnenju Lenarčiča (2014, 53) bi namreč posameznik brez uporabe družbenih omrežij tako s časovno-stroškovnega kot tudi s psihološkega vidika nemogoče vzdrževal tako veliko omrežje povezav z znanci in prijatelji. Izpostaviti pa je treba, da imajo uporabniki tovrstnih spletnih platform z večino svojih stikov šibke vezi in z njimi pogosto ne komunicirajo neposredno (Rosen 2007).

Zarella (2010, 53) pričetek razvoja družbenih omrežij povezuje z elektronskimi oglasnimi deskami (angl. Bulletin board system) v začetku 80. prejšnjega stoletja. Ta programska oprema je uporabnikom že takrat omogočala možnost izmenjave podatkov ter pošiljanje zasebnih in objavo javnih sporočil. Kot navaja Vivek (2017), so zgodnja spletna družbena omrežja sredi 90. let prejšnjega stoletja nastala v obliki posplošenih spletnih skupnosti. Tako so TheGlobe.com, Geocities in Tripod.com z možnostjo oblikovanja spletnih profilov, deljenja osebnih informacij ter komunikacije prek spletnih klepetalnic omogočala povezovanje in interakcijo med uporabniki (Vivek 2017). Leta 1997 je začela delovati spletna storitev SixDegrees.com, ki je uporabnikom na enem mestu omogočala oblikovanje osebnih profilov, seznamov prijateljev in upravljanje z njimi, zaradi česar spletna stran predstavlja nekakšen uvod v razvoj družbenih omrežij. V nasprotju z drugimi spletnimi družbenimi omrežji, ki jih poznamo danes, spletna stran SixDegrees.com ni doživela večjega napredka in je v letu 2000 prenehala delovati (Boyd in Ellison 2008, 214).

V letih med 1997 in 2001 je veliko spletnih orodij⁷ že pričelo razvijati bolj napredne zmogljivosti, ki so omogočale uveljavljanje različnih kombinacij profilov in povezovanje z javno vidnimi prijatelji. Po letu 2000 pa je razvoj družbenih omrežij postal še bolj intenziven. Naslednji mejnik v razvoju družbenih omrežij predstavlja razvoj spletnih strani Ryze.com, Tribe.net in Friendster v letih 2001 in 2002 (Boyd in Ellison 2008, 214–215). Slednji predstavlja prvo družbeno omrežje, ki je registriranim uporabnikom omogočalo dodatno oblikovanje profila in virtualno povezovanje z ljudmi z vsega sveta (DGtraffic 2018). Leto kasneje so nastala nekoliko bolj prepoznavna družbena omrežja, kot sta MySpace in LinkedIn,

⁷ AsianAvenue, BlackPlanet, MiGente, LiveJournal, Cyworld in LunarStorm.

v letu 2004 pa je bil ustanovljen Facebook, ki danes predstavlja največje družbeno omrežje na svetu (McFadden 2018; Vivek 2017). Povsem nov način komuniciranja med uporabniki je predstavil YouTube, ki je nastal leta 2005. Pomembna mejnika v razvoju družbenih omrežij predstavljata Twitter, ustanovljen leta 2006, in Instagram, hitro rastoče ter vse bolj priljubljeno družbeno omrežje, namenjeno deljenju fotografij, ki je nastalo v letu 2010 (McFadden 2018) (Preglednica 1). Vivek (2017) ocenjuje, da je na spletu aktivnih okrog 200 spletnih strani za družbeno mreženje.

Preglednica 1: Pregled razvoja pomembnejših spletnih družbenih omrežij

Leto	Spletno družbeno omrežje
1997	SixDegrees.com
1999	Live Journal, AsianAvenue, BlackPlanet
2000	LunarStorm, MiGente
2001	Cyworld, Ryze
2002	Fotolog, Friendster, Skyblog
2003	Couchsurfing, LinkedIn, MySpace, Tribe.net, Open BC/Xing, Last.FM, Hi5, Skype
2004	Orkut, Dogster, Flickr, Piczo, Mixi, Facebook, Dodgeball, Care2, Castster, Hyves
2005	Yahoo!360, YouTube, Xanga, Bebo, Ning, Reddit Castster, Hyves
2006	QQ, Windows Live Spaces, Twitter, MyChurch
2007	Tumblr, FriendFeed
2008	Spotify, Ping, Groupon, Kontain
2009	Foursquare
2010	Instagram, Pinterest, Google Buzz, Viber
2011	Google+, Pheed, Snapchat
2012	Pinterest, Vine

Vir: Boyd in Ellison 2008, 212; McFadden 2018; DGtraffic 2018; Goble 2012.

2.2 Značilnosti in vrste spletnih družbenih omrežij

Na internetu ima uporabnik na voljo družbena omrežja z različnimi tehnološkimi zmogljivostmi, ki omogočajo številne aktivnosti. Med sabo jih Boydova in Ellisonova (2008, 210) razlikujeta po namenu. Nekatera družbena omrežja so namenjena vzdrževanju obstoječih poznanstev in stikov, druga pa so namenjena uporabnikom, ki se med sabo ne poznajo, se pa medsebojno povezujejo na osnovi skupnih interesov, političnih pogledov ali drugih aktivnosti. Kot navajata (Boyd in Ellison 2008, 210), lahko tovrstne komunikacijske platforme ločimo tudi po vrsti uporabnikov, obsegu deljenja osebnih podatkov in komunikacijskih orodjih. Spletna družbena omrežja so v osnovi široko dostopna in privabljajo raznoliko občinstvo, ni pa neobičajno, da na spletnih straneh zasledimo zgolj ljudi, ki se med sabo povezujejo glede na starost, skupni jezik, raso, veroizpoved, spolno identiteto, nacionalno pripadnost, izobrazbo ali

druge dejavnike, kljub temu da to ni bil namen ustanoviteljev (Boyd in Ellison 2008, 210 in 214). Ellison, Steinfield in Lampe (2007, 1143) družbena omrežja med sabo razlikujejo tudi po njihovi vsebini. Te spletne strani so glede na vsebino lahko usmerjene k zaposlitvi (npr. LinkedIn), k vzpostavitvi romantičnih odnosov (prvotni cilj Friendsterja), k povezovanju uporabnikov s skupnimi interesi (npr. MySpace) ali k povezovanju med študentsko populacijo, kar je bil prvotni razlog za ustanovitev Facebooka (Ellison, Steinfield in Lampe 2007, 1143).

Spletna družbena omrežja imajo tudi nekatere skupne značilnosti. Najpomembnejša med njimi je zagotovo možnost vzpostavljanja in ohranjanja stikov z ljudmi z vsega sveta. Pomembna značilnost, na osnovi katere se družbena omrežja razlikujejo od običajnih spletnih strani, je interaktivnost. Ne predstavljajo namreč več samo skupka klepetalnic in forumov, ampak vključujejo tudi številne zabavne aplikacije, ki prispevajo k povezovanju uporabnikov. Medtem ko so bile spletne strani v preteklosti osredotočene zlasti na zagotavljanje informacij obiskovalcem, spletna družbena omrežja uporabnikom zagotavljajo tudi čustveno varnost oziroma občutek, da so jim prijatelji vedno na voljo (Tella in Akinboro 2015, 282–283). Pomemben element vseh spletnih strani za mreženje je osebni profil, ki je oblikovan z izpolnitvijo obrazca ob vpisu, običajno pa vključuje deskriptorje, kot so ime, priimek, starost, kraj bivanja in interese. Vidnost teh osebnih profilov se razlikuje glede na diskretnost registriranih uporabnikov in nastavitve, ki jih omogočajo posamezne spletne strani. Značilnost večine spletnih družbenih omrežij pa ni zgolj oblikovanje osebnega profila, ampak tudi seznama prijateljev. Večina uporabnikom omogoča tudi možnost pošiljanja javnih in zasebnih sporočil ter nalaganje fotografij in videoposnetkov (Boyd in Ellison 2008, 211–214).

V preteklih letih je uporaba spletnih družbenih omrežij, kot so na primer Facebook, Twitter in LinkedIn, zelo narasla (Zemljarič in Musil 2016, 135), zato je eden izmed največjih izzivov, s katerim se srečujejo njihovi ustanovitelji, ravnanje z veliko količino podatkov o uporabnikih. Večina tovrstnih spletnih strani za reševanje omenjenega problema uporablja odprtokodni program Memcached⁸ (Vaughan-Nichols 2010).

2.3 Vloga spletnih družbenih omrežij v sodobnem času

Spletna družbena omrežja imajo v današnjem svetu pomembno vlogo, saj spreminjajo kulturo, medsebojne odnose, način preživljanja prostega časa, zagotavljanja informacij, komuniciranja in življenja v družbi. Amedie (2015, 3) poudarja, da so družbena omrežja pomagala pri odstranitvi vseh obstoječih komunikacijskih ovir in oblikovala decentraliziran komunikacijski kanal, ki je odprl vrata vsem, ki želijo izraziti svoje mnenje in sodelovati na demokratičen način, vključno z ljudmi v represivnih državah. Možnost dostopa in širjenja informacij prek digitalnih komunikacijskih omrežij (internet, mobilni telefoni) in spletnih družbenih omrežij spreminja in

⁸ Ta program je za svojo spletno stran LiveJournal razvil Brad Fitzpartick v letu 2003 (Interserver 2018).

vpliva tudi na različne družbene dejavnosti, kot so na primer nacionalna politika in volilne kampanje (Gruzd in Roy 2014), lokalna politika in aktivizem (Biondo 2013), gospodarstvo (Dell'Anno, Rayna in Solomon 2015) ter zdravstvo (Griffiths idr. 2015).

Gaitho (2018) je mnenja, da se je vpliv družbenih omrežij na politične kampanje po svetu v primerjavi z drugimi tradicionalnimi mediji močno povečal. Opozarja (Gaitho 2018), da imajo družbena omrežja vse pomembnejšo vlogo v volilni politiki, ljudem pa med drugim omogočajo bolj svobodno komunikacijo, s čimer prispevajo k oblikovanju presenetljivo vplivnih skupnosti med nekoč marginaliziranimi skupinami. Družbeno mreženje na spletu vpliva tudi na večjo ozaveščenost o razpoložljivi zdravstveni oskrbi, kar lahko vodi k povečanemu povpraševanju po tovrstni oskrbi in povzroči spremembe pri zagotavljanju zdravstvenih storitev (Griffiths idr. 2015, 493).

Zaradi hitrejše komunikacije med uporabniki so družbena omrežja pričela vplivati tudi na druga pomembna področja. Glede na to, da družbena omrežja predstavljajo način komuniciranja med potrošniki in strankami, jih podjetja uporabljajo za zaposlovanje, ustvarjanje ozaveščenosti o njihovi blagovni znamki, oblikovanje spletnega ugleda, izmenjavo znanj in spoznavanje novih tehnologij ter konkurentov (Liu in Ying 2010, 752). Da imajo družbena omrežja pomemben vpliv na poslovanje podjetij, kažejo tudi podatki. Kar 71 % potrošnikov bi namreč blagovno znamko priporočilo drugim le v primeru, da imajo s podjetjem pozitivne izkušnje na družbenih omrežjih (Smith 2017). Tovrstne spletne storitve so pričele pomembno spreminjati tudi področje izobraževanja (Mccarroll in Curran 2013). Spremenile so način komuniciranja med učitelji in učenci/študenti ter prispevale k hitremu razvoju izobraževanja na daljavo (Liu in Ying 2010, 752; Potokar in Jereb 2004). Gaitho (2018) navaja, da so različni blogi ter omrežja LinkedIn, Twitter in Facebook v sodobnem času postala orodja, ki prispevajo k učenju v številnih izobraževalnih ustanovah. Po njenem mnenju (Gaitho 2018) imajo družbena omrežja veliko vlogo tudi pri usposabljanju in razvoju na delovnem mestu. Njihova uporaba lahko namreč okrepi izmenjavo znanja, povečuje interakcijo med zaposlenimi in prispeva k njihovi večji usposobljenosti.

Na družbenih omrežjih se novice širijo veliko hitreje kot v tiskanih medijih, s tem, ko omogočajo hitro in svobodno izražanje mnenja, pa družbena omrežja spodbujajo ustvarjalnost in sodelovanje pri številnih pomembnih vprašanjih, prispevajo k odpravljanju posledic naravnih nesreč in reševanju nekaterih največjih svetovnih izzivov, kot so na primer kršitve človekovih pravic in podnebne spremembe (Amedie 2015, 3; Leson 2017; Guzman 2016). Uporaba družbenih omrežij v sodobnem času zagotovo prinaša večjo ozaveščenost o družbenih problemih, vendar ostaja vprašanje, ali se lahko to zavedanje spremeni v resnične spremembe. Večina ljudi svoje skrbi glede različnih socialnih vprašanj izraža zgolj na družbenih omrežjih, namesto da bi se aktivno vključevali v kampanje v resničnem svetu. Ob povečanemu številu novic na družbenih omrežjih pa ne smemo zanemariti tudi dejstva, da so se pričele širiti lažne,

nepreverjene in napačne informacije, ki škodujejo posameznikom in imajo škodljiv vpliv na družbo kot celoto (Kumar in Shah 2018, 1).

Družbena omrežja pomembno vplivajo na vsa področja življenja, zagotovo pa bodo imela v prihodnosti še večjo vlogo, saj se pričakuje, da jih bo pričelo uporabljati vse več ljudi (Statista 2018a). Glede na navedeno lahko sklenemo, da imajo tovrstne spletne vsebine izjemno vlogo v sodobnem času in pomemben vpliv na celotno družbo, ta vpliv pa je lahko tako pozitiven kot tudi negativen. Učinke njihove uporabe bomo podrobneje opredelili v nadaljevanju.

2.4 Razširjenost spletnih družbenih omrežij

Od uvedbe spletnih družbenih omrežij v poznih 90. letih prejšnjega stoletja pa do danes so tovrstne spletne storitve pritegnile milijone uporabnikov po vsem svetu. V januarju 2019 je 3,484 milijarde svetovnega prebivalstva uporabljalo družbena omrežja, kar pomeni, da se je število uporabnikov družbenih omrežij glede na januar 2018 povečalo za 288 milijonov oziroma za 9 % (We are social in Hootsuite 2019a). Facebook, ki danes velja za najbolj priljubljeno družbeno omrežje, je imel v letu 2018 več kot 2,2 milijardi uporabnikov (Statista 2018c), v drugem četrtletju 2019 je število narastlo že na 2,41 milijardi uporabnikov (Statista 2019).

Motivacija za uporabo teh storitev se od posameznika do posameznika razlikuje. V različnih raziskavah na to temo so ugotovili, da je glavne motive mogoče iskati v zabavi, preživljanju prostega časa, »socialni radovednosti« (angl. social curiosity), druženju in samopredstavitvi (Blachnio idr. 2016; Masur idr. 2014, po Zemljarič in Musil 2016, 136). Po mnenju Praprotnika (2003, 18) pa je osnovni vzrok za nagel porast virtualnih skupnosti mogoče iskati v strahu pred nepripadanjem in želji po »biti v družbi«.

2.4.1 Razširjenost v Sloveniji

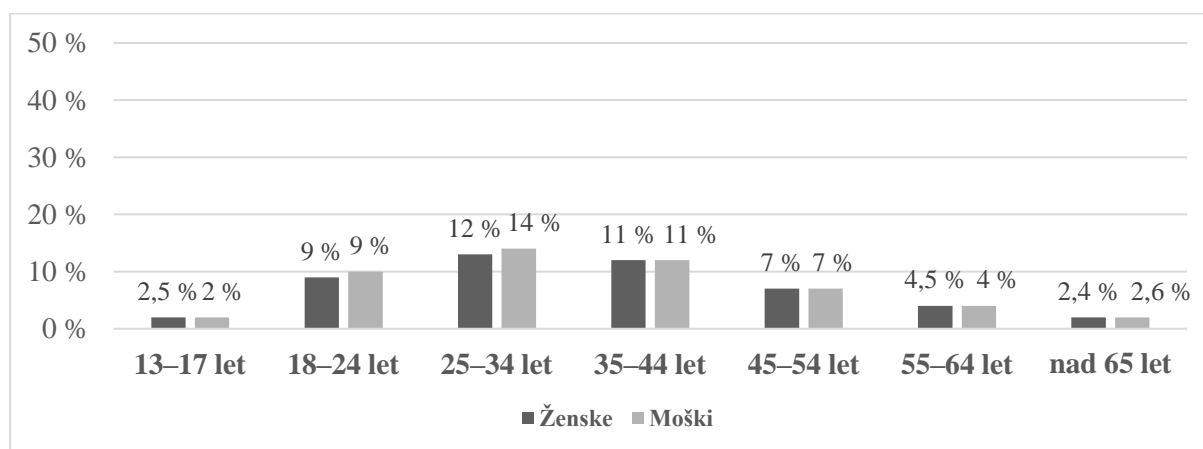
Glede na podatke Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) je v prvem četrtletju leta 2018 internet redno⁹ uporabljalo 80 % oseb, starih med 16 in 74 let. Med njimi jih je 71 % internet uporabljalo vsak dan ali skoraj vsak dan, 65 % pa večkrat na dan (SURS 2018). Slovenski spletni uporabniki v običajnem dnevu najpogosteje uporabljajo elektronsko pošto (63 %), sledijo družbena omrežja (57 %), brskanje po spletnih straneh (52 %), branje novic na novičarskih portalih (50 %) in gledanje televizije (47 %) (Valicon 2018). Podobne statistične podatke o številu rednih uporabnikov interneta v Sloveniji navajajo tudi v poročilu Digitalno v letu 2018 (We are social in Hootsuite 2018a), ki podrobneje predstavlja podatke za jugovzhodno Evropo. Glede na poročilo (We are social in Hootsuite 2018a) je v januarju 2018 v Sloveniji internet uporabljalo 1,66 milijona prebivalcev (80 %), spletna družbena omrežja pa

⁹ Uporabniki interneta, ki so internet uporabljali v zadnjih 3 mesecih (SURS 2019).

1 milijon prebivalcev. Uporabniki teh storitev so v letu 2018 tako predstavljali 48 % slovenske populacije. Glede na poročilo Digitalno v letu 2019, ki zajema podatke za Slovenijo (We are social in Hootsuite 2019b), so uporabniki družbenih omrežij v januarju 2019 predstavljali že 53 % slovenske populacije, kar je nad svetovnim povprečjem (42 %) (We are social in Hootsuite 2019a).

Do družbenih omrežij je v januarju 2018 prek mobilnih telefonov dostopalo 870.000 prebivalcev Slovenije (42 %), v januarju 2019 pa kar 930.000 prebivalcev (45 %) (We are social in Hootsuite 2018a; We are social in Hootsuite 2019b). Med slovenskimi uporabniki so bila v letu 2018 med družbenimi omrežji najbolj priljubljena: YouTube, Facebook in Instagram (We are social in Hootsuite 2018a). Slovenija se po številu uporabnikov, ki sodelujejo v objavah, številu tedenskih všečkov ter številu komentarjev in delitev uvršča na deveto mesto na svetovni lestvici (We are social in Hootsuite 2018b).

Na Facebooku je bilo v Sloveniji v januarju 2019 registriranih 1 milijon uporabnikov (We are social Hootsuite 2019b). Največ uporabnikov Facebooka je bilo starih med 25 in 34 let, sledijo stari med 35 in 44 let, nato tisti med 18 in 24 let (Slika 1). Kot je razvidno iz slike 1, razlike med spoloma pri uporabi Facebooka niso očitne, vendar nekoliko večji delež predstavljajo moški uporabniki.

Slika 1: Spolna in starostna struktura uporabnikov spletnih družbenih omrežij v Sloveniji

Vir: We are social in Hootsuite 2019b.

Če podatke primerjamo tudi s preteklimi leti, lahko ugotovimo, da se uporaba interneta in spletnih družbenih omrežij v Sloveniji povečuje. Po podatkih SURS je bilo v prvem četrtletju 2017 med osebami, starih med 16 in 74 let, 79 % takih, ki so redno uporabljale internet, v letu 2016 je bilo teh 75 % (SURS 2017). Še bolj kot uporaba interneta pa se je v Sloveniji povečala uporaba spletnih družbenih omrežij. V januarju 2019 je spletna družbena omrežja uporabljalo 100.000 prebivalcev več kot v januarju 2018, kar pomeni, da se je uporaba tovrstnih storitev v preteklem letu povečala kar za 10 % (We are social in Hootsuite 2019b). Uporaba tovrstnih

spletnih vsebin se je v letu 2018 glede na leto 2017 povečala za 4 % (We are social in Hootsuite 2018a).

V letu 2016 je bila v Sloveniji izvedena raziskava MEDIA+ v okviru spletnega panela anketirancev Jazvem.si. Raziskavo so izvedli na vzorcu slovenske spletne populacije (9.798 oseb) med osebami, starimi od 18 do 75 let. Ugotovili so, da je Facebook najbolj priljubljeno družbeno omrežje v Sloveniji z 833.500 uporabniki, sledi Twitter z 206.500 uporabniki in Instagram s 180.500 uporabniki. 71,3 % uporabnikov Facebooka je to družbeno omrežje uporabljalo vsakodnevno (Valicon 2016) (Preglednica 2).

Preglednica 2: Število uporabnikov družbenih omrežij v Sloveniji

Družbeno omrežje	Imajo svoj profil	Uporabljajo na tedenski ravni	Uporabljajo vsak dan
Facebook	833.500	767.500	594.500
Twitter	206.500	100.000	33.000
Instagram	180.500	126.500	62.000
LinkedIn	135.500	59.000	11.000
Snapchat	128.000	106.000	66.500
Pinterest	100.000	57.500	16.500
Tumblr	36.000	15.000	5.500
Flickr	17.599	5.500	<1.000
Tinder	15.000	8.000	3.000
Forsquare	9.000	2.500	1.000
Swarm	4.500	1.500	<1.000

Vir: Valicon 2016.

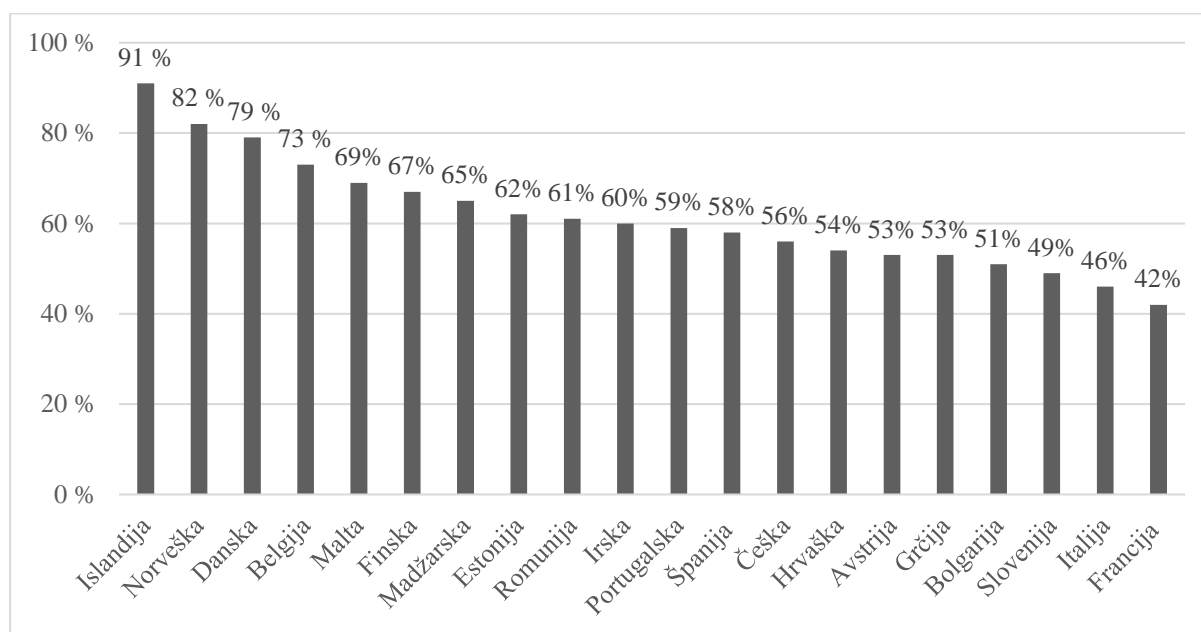
Glede na podatke Eurostata (2019a) je v Sloveniji v letu 2011 79 % uporabnikov interneta, starih med 16 in 24 let, internet uporabljalo za udeležbo na družbenih omrežjih. V letu 2018 je v Sloveniji spletne strani za družbeno mreženje uporabljalo 89 % mladih, ki spadajo v omenjeno starostno skupino (Eurostat 2019a). Uporaba družbenih omrežij med mladimi je v preteklih sedmih letih tako narasla kar za 10 odstotnih točk. Na osnovi poročil izvajalcev delavnic Safe.si,¹⁰ ki se z osnovnošolci in srednješolci redno pogovarjajo o družbenih omrežjih, so ugotovili, da je največ najstnikov v obdobju od septembra 2017 do januarja 2018 uporabljalo YouTube, Snapchat, Instagram, Facebook Messenger in Viber. Od Facebooka, ki je bil še v letu 2016 med najbolj priljubljenimi družbenimi omrežji, so se mladi v letu 2018 pričeli oddaljevati in ga uporabljati v omejenem obsegu. Eden izmed razlogov naj bi bil v tem, da so tudi starši postali njegovi intenzivni uporabniki (Safe.si 2018). Podobno je ugotovila tudi

¹⁰ Točka osveščanja o varni rabi interneta za otroke, najstnike, starše in učitelje.

raziskava Pew Research Centra, v okviru katere so ugotovili, da najstniki v Ameriki raje kot Facebook uporabljajo YouTube, Instagram in Snapchat (Anderson in Jiang 2018).

2.4.2 Razširjenost v Evropi

Glede na poročilo Digitalno v 2019 (We are social in Hootsuite 2019a) je v januarju 2019, 55 % prebivalcev Evrope uporabljalo spletna družbena omrežja. Najbolj priljubljene so bile tovrstne spletne storitve med prebivalci severne Evrope, kjer je te uporabljalo 67 % prebivalcev, in najmanj v vzhodni Evropi (We are social in Hootsuite 2019a). Po podatkih Eurostata je internet za družbeno mreženje v letu 2018 uporabljalo 52 % prebivalcev evroobmočja in 56 % prebivalcev EU (Eurostat 2019b). Kot je razvidno iz slike 2, je država z največjim deležem ljudi, ki so v letu 2018 uporabljali spletna družbena omrežja, Islandija z 91 %, sledijo ji Norveška z 82 %, Danska z 79 %, Belgija s 73 % in Malta z 69 %. Med izbranimi državami je odstotek ljudi, ki so uporabljali družbena omrežja, najnižji v Franciji (42 %) (Eurostat 2019b) (Slika 2).

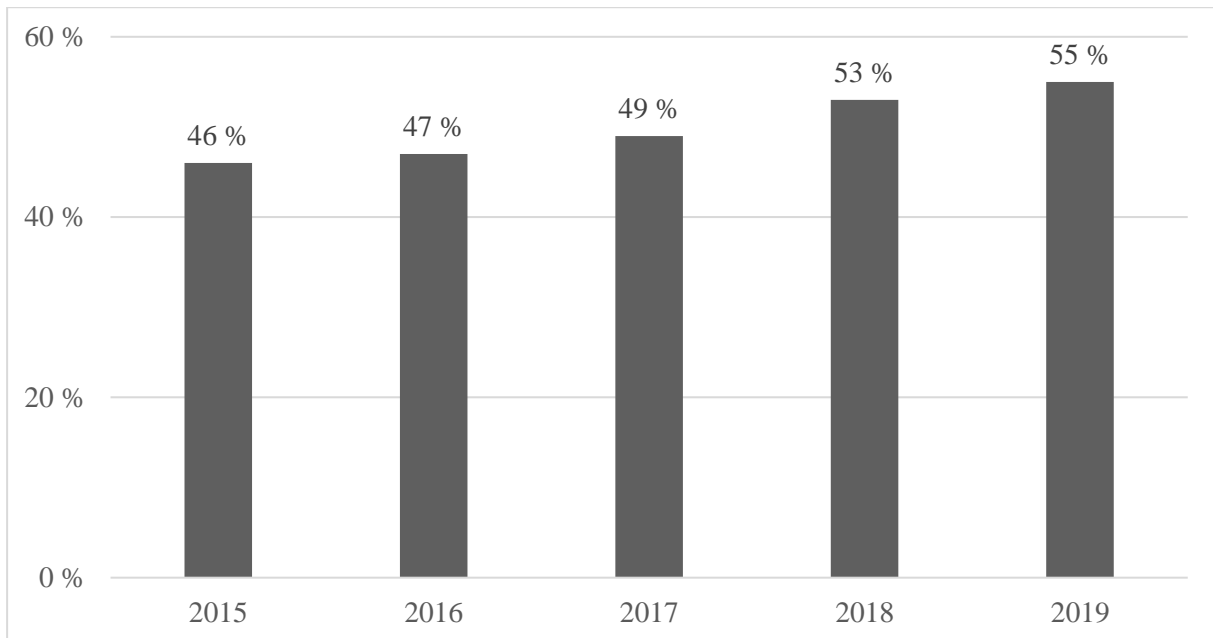

Slika 2: Delež aktivnih uporabnikov družbenih omrežij v izbranih evropskih državah

Vir: Eurostat 2019b.

Pri primerjavi podatkov iz leta 2019 s podatki preteklih let ugotovimo, da število uporabnikov družbenih omrežij v evropskih državah iz leta v leto narašča. Kot je razvidno iz slike 3, je v januarju 2018 53 % prebivalcev Evrope uporabljalo tovrstne spletne storitve, kar je 2 odstotni točki manj kot v letu 2019 v istem obdobju (We are social in Hootsuite 2018b; We are social in Hootsuite 2019a). V letu 2018 je število uporabnikov družbenih omrežij v primerjavi z letom 2017 narastlo za 4 odstotne točke, medtem ko se je v primerjavi z letom 2016 število povečalo za 6 odstotnih točk (We are social in Hootsuite 2018b; We are social in Hootsuite 2017; We are social 2016). Število uporabnikov družbenih omrežij se je v letu 2019 v primerjavi z letom 2015

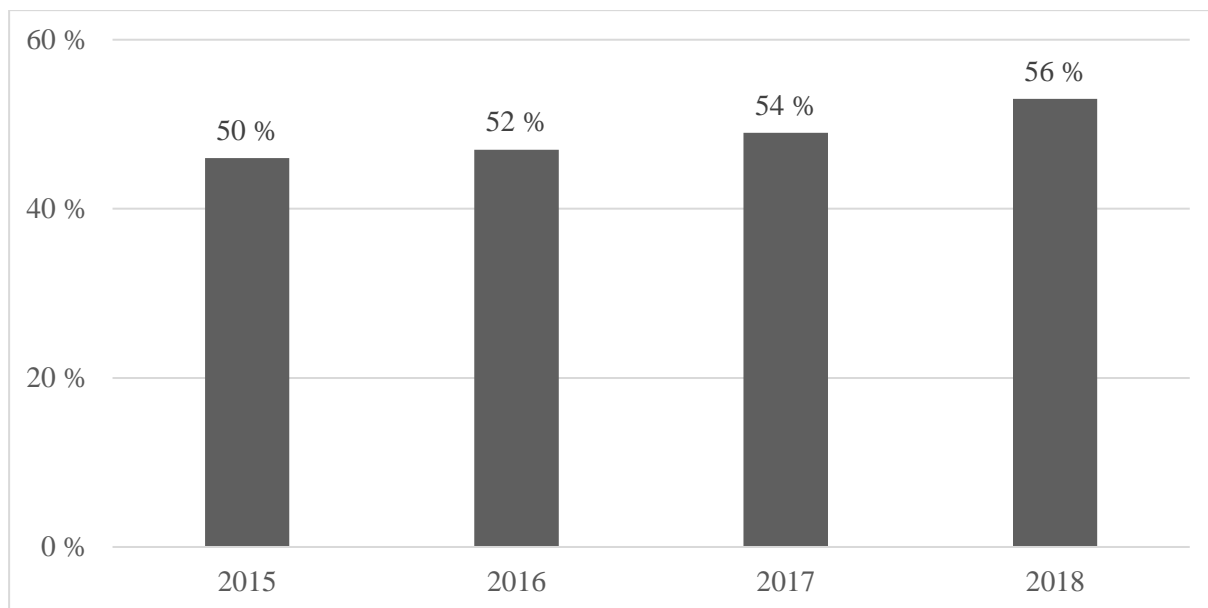
povečalo za 9 odstotnih točk (We are social in Hootsuite 2019a; We are social 2015) (Slika 3). Menimo, da je razlog za povečano rabo mogoče iskati predvsem v hitrem razvoju mobilnih telefonov in družbenih omrežij, s čimer lahko vsak posameznik najde spletno stran oziroma aplikacijo, ki mu ustreza, do nje pa lahko zaradi mobilne povezljivosti dostopa kadarkoli in kjerkoli.

Slika 3: Delež aktivnih uporabnikov spletnih družbenih omrežij v Evropi

Vir: We are social 2015; We are social 2016; We are social in Hootsuite 2017; We are social in Hootsuite 2018b; We are social in Hootsuite 2019a.

Če podatke primerjamo samo v državah članicah EU, ugotovimo, da tudi število uporabnikov v državah članicah EU iz leta v leto narašča. V letu 2018 je 56 % prebivalcev EU uporabljalo družbena omrežja, kar je 2 odstotni točki več kot v letu 2017 in 4 odstotne točke več kot v letu 2016. V letu 2018 se je v primerjavi z letom 2015 uporaba družbenih omrežij med prebivalci EU povečala za 6 odstotnih točk (Eurostat 2019b) (Slika 4). Glede na te podatke je mogoče opaziti, da je uporaba spletnih družbenih omrežij nekoliko pogostejša v državah članicah EU v primerjavi z ostalimi državami Evrope.

Slika 4: Delež aktivnih uporabnikov spletnih družbenih omrežij v EU (28 držav članic)

Vir: Eurostat 2019b.

Glede na podatke Eurostata (2017) je v letu 2017 v EU med osebami, starimi od 16 do 24 let, skoraj 9 od 10 uporabnikov interneta redno uporabljalo družbena omrežja. Ta delež se je gibal med 77 % v Franciji in 97 % v Belgiji, na Danskem in Madžarskem. Med starejšimi uporabniki interneta, starimi med 65 in 74 let, je skoraj tretjina (32 %) uporabljala družbena omrežja. Ta delež je bil pod 50 % v skoraj vseh državah članicah EU, razen v Belgiji (56 %), na Madžarskem (55 %), Malti (51 %) in Portugalskem (59 %) (Eurostat 2017).

2.4.3 Razširjenost po svetu

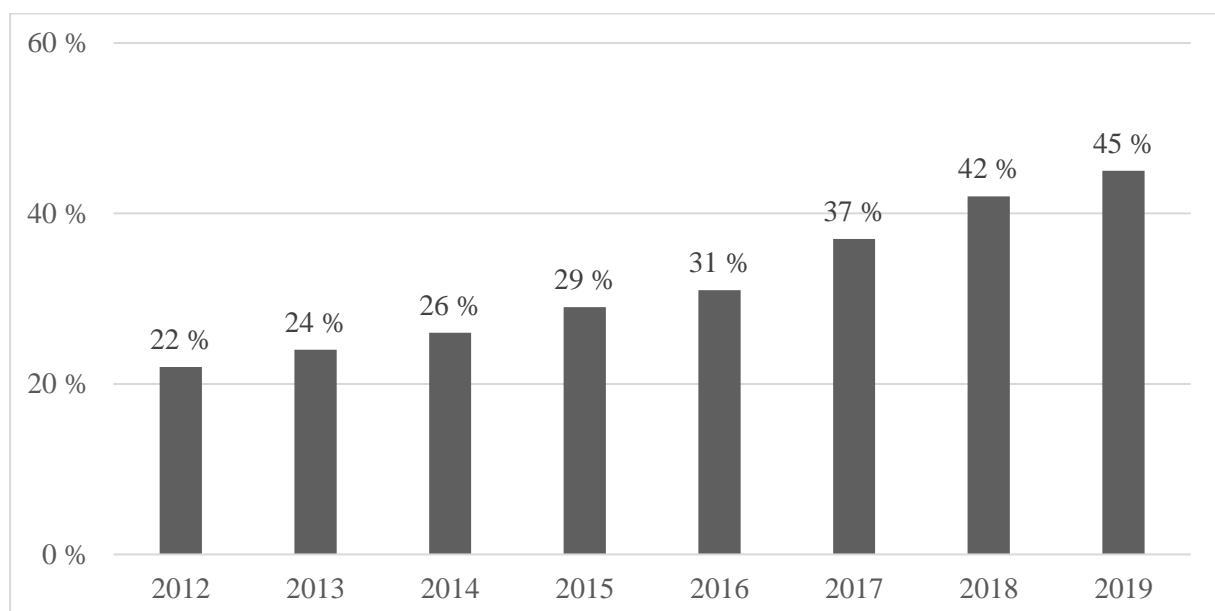
V januarju 2016 je bilo 2,3 milijarde aktivnih uporabnikov družbenih omrežij, kar je takrat predstavljalo 31 % celotnega svetovnega prebivalstva. V letu 2016 je bilo največ aktivnih uporabnikov v Severni Ameriki (59 %), sledi Južna Amerika (50 %) in nato zahodna Evropa (48 %) ter vzhodna Azija (48 %). Največ uporabnikov je bilo v razvitejših državah, kot so Tajvan, Južna Koreja in Katar (We are social 2016). V nekaterih državah po svetu se je uporaba družbenih omrežij med letoma 2015 in 2017 izrazito povečala. Kot primer lahko navedemo Libanon, kjer je v letu 2015 49 % prebivalcev uporabljalo družbena omrežja, v letu 2017 je ta delež znašal že 72 %. Podobno je mogoče opaziti tudi v Južni Koreji, kjer se je delež aktivnih uporabnikov družbenih omrežij povečal kar za 18 odstotnih točk (Poushter, Bishop in Chwe 2018).

V letu 2017 je delež aktivnih uporabnikov družbenih omrežij narastel na 2,789 milijarde, kar je predstavljalo 37 % celotnega svetovnega prebivalstva, torej 6 odstotnih točk več kot leto prej (We are social in Hootsuite 2017). Najbolj se je delež uporabnikov povečal v Savdski Arabiji, in sicer kar za 73 %, sledijo Združeni arabski emirati in Indija. Povprečen čas na družbenih

omrežjih je bil najvišji na Filipinih, kjer so dnevno preživeli 4 ure in 17 minut, največ uporabnikov pa so zabeležili med osebami, starimi med 18 in 24 let. V letu 2017 je bilo več moških uporabnikov (We are social in Hootsuite 2017).

Glede na poročilo Digitalno v 2018 je v januarju 2018 kar 3,196 milijarde oziroma 42 % svetovnega prebivalstva uporabljalo spletna družbena omrežja (We are social in Hootsuite 2018b). V letu 2018 so najhitrejšo rast zabeležile države osrednje in južne Azije, medtem ko je bil delež aktivnih uporabnikov družbenih omrežij najvišji v Katarju in Združenih arabskih emiratih, kjer je tovrstne spletne storitve uporabljalo kar 99 % prebivalstva. Facebook, ki le v 25 državah po svetu ne velja za najbolj priljubljeno družbeno omrežje, ima največ uporabnikov med osebami, starimi med 25 in 34 let, sledijo uporabniki, stari od 18 do 24 let. Zanimivo je, da je Facebook postal precej priljubljen pri starejših prebivalcih, medtem ko med najstniki izgublja priljubljenost. Glede na leto 2017 se je število uporabnikov Facebooka med osebami, starimi 65 let in več, povečalo kar za 20 % (We are social in Hootsuite 2018b; Anderson in Jiang 2018).

Slika 5 prikazuje, da uporaba spletnih družbenih omrežij po svetu vsakoletno narašča. V letu 2019 je delež aktivnih uporabnikov družbenih omrežij narasel na 45 % svetovnega prebivalstva in se je glede na leto 2012 tako povečal za več kot polovico (We are social in Hootsuite 2019a; We are social 2012). Največjo porast uporabe družbenih omrežij so zabeležili med letoma 2016 in 2017, ko se je uporaba tovrstnih spletnih storitev povečala za 6 odstotnih točk (We are social 2016; We are social in Hootsuite 2017) (Slika 5).

Slika 5: Delež aktivnih uporabnih spletnih družbenih omrežij po svetu

Vir: We are social 2012; We are social 2013; We are social 2014; We are social 2015; We are social 2016; We are social in Hootsuite 2017; We are social in Hootsuite 2018b; We are social in Hootsuite 2019a.

Ugotovljeno je, da demografske značilnosti, kot so starost, spol, dohodek in izobrazba, vplivajo na to, ali se posameznik odloči za uporabo družbenih omrežij (Gallagher 2017). Po svetu je tako mogoče opaziti večjo uporabo družbenih omrežij med mladimi in med tistimi, ki imajo višjo stopnjo izobrazbe in višje dohodke. V državah v razvoju moški pogosteje uporabljajo družbena omrežja, medtem ko so v razvitih državah, kot so na primer ZDA, Švedska in Izrael, družbena omrežja bolj priljubljena med ženskami (Poushter, Bishop in Chwe 2018).

2.5 Učinki uporabe spletnih družbenih omrežij

Uporaba družbenih omrežij ima pozitivne in negativne učinke na posameznika in celotno družbo. Tako na primer uporaba tovrstnih spletnih storitev prispeva k odstranitvi mednarodnih, komunikacijskih in kulturnih ovir, k hitremu širjenju koristnih informacij, k uvedbi preprostih povezav in interakcij med prijatelji, znanci, učitelji in učenci/študenti ter podjetji in njihovimi strankami; prispeva pa tudi k uvedbi pomembnih družbenih in političnih sprememb (Amedie 2015, 3; Drahošová in Balco 2017, 1008). Kakor številne tehnološke revolucije pa imajo lahko spletna družbena omrežja ob nepremišljeni rabi tudi negativne učinke. Preprečujejo lahko neposredno komunikacijo, širijo lažne in nevarne informacije, prispevajo h kraji identitete in kibernetickemu ustrahovanju, zmanjšujejo družbeno interakcijo v resničnem življenju, negativno pa lahko vplivajo tudi na zdravstveno stanje uporabnikov (UK Essays 2017; Drahošová in Balco 2017, 1009).

2.5.1 Pozitivni učinki uporabe spletnih družbenih omrežij

Eden izmed najpomembnejših pozitivnih učinkov, ki jih imajo družbena omrežja na posameznike in celotno družbo, je povezljivost med ljudmi z vsega sveta ne glede na geografske ali časovne omejitve (Kumar in Akram 2017, 351). Ljudje se med seboj povezujejo na osnovi preproste komunikacije, ki lahko vključuje objave z glasovnimi ali tekstovnimi sporočili, videokonference, neposredna sporočila ali različne bloge (Murray in Waller 2007, 56), s čimer ohranjajo stike s prijatelji ali na osnovi skupnih interesov navezujejo stike z drugimi ljudmi. Spletna družbena omrežja omogočajo povezovanje na cenovno dostopen in enostaven način, zato Donath in Boyd (2004, po Kumari in Verma 2015, 57) poudarjata, da lahko družbena omrežja krepijo medsebojne vezi med posamezniki. Podobno navaja tudi Farhud (2016, 5), ki meni, da lahko tovrstne spletne storitve ob pravilni uporabi okrepijo medsebojne odnose, izboljšajo komunikacijo in prispevajo k socializaciji posameznikov.

Spletna mesta za družbeno mreženje uporabnikom omogočajo kreativnost in izražanje mnenj z uporabo različnih orodij, kot so blogi, sporočila, objave in zgodbe (UK Essays 2017). Uporaba storitev družbenega mreženja prispeva k razvoju medijske pismenosti, saj naj bi izmenjava različnih vsebin prek tovrstnih spletnih strani prispevala k povečanju tehnične, ustvarjalne in vizualne pismenosti mlajših uporabnikov (Perkel 2006, po Collin idr. 2011, 13). Gre za

platforme, v okviru katerih se posamezniki združujejo v različne skupine na osnovi skupnih interesov ali drugih dejavnikov, zato imajo družbena omrežja pomemben učinek tudi na oblikovanje in izražanje politične, etnične, kulturne ali spolne identitete mladih, pomembno pa prispevajo tudi k vključevanju in udejstvovanju mladih pri pomembnih političnih odločitvah in odločitvah skupnosti (Collin idr. 2011, 16 in 19). Študije v Združenih državah Amerike (v nadaljevanju ZDA) so ugotovile, da kar 37 % mladih, starih med 18 in 29 let, uporablja tovrstne spletne storitve za politično in družbeno udejstvovanje (Smith idr. 2009, po Collin idr. 2011, 19).

Družbena omrežja z različnimi novicami, članki in promocijami zagotavljajo ozaveščanje širše javnosti o pomembnih aktualnih tematikah (Siddiqui in Singh 2016, 73). Objave videoposnetkov prek Facebooka, YouTubea in Twitterja so se v preteklosti izkazale kot veliko bolj informativne in učinkovite pri ozaveščanju širše javnosti v primerjavi z drugimi načini digitalnega oglaševanja (Farhud 2016, 5). Zaradi svojih značilnosti so družbena omrežja, kot navajata Kumar in Akram (2017, 351), koristna tudi pri pridobivanju pomoči in podpore drugih uporabnikov. Ti se lahko na osnovi svojih problemov povezujejo v različne skupine in tam pridobivajo nasvete ali drugo pomoč, bodisi s strani strokovnjakov ali ljudi s podobnimi težavami. Mnogi tovrstne storitve uporabljajo za družbeno koristne namene ali za pomoč ljudem v stiski (Kumar in Akram 2017, 351).

Družbena omrežja se ne uporabljajo zgolj za komunikacijo med različnimi posamezniki ali skupinami, temveč se uporabljajo tudi kot pomembno marketinško orodje. Predstavljajo komunikacijsko platformo za oglaševanje in omogočajo dvosmerno komunikacijo med podjetji ter njihovimi strankami, s čimer lahko podjetja pritegnejo večje število kupcev ter na ta način prispevajo k doseganju poslovnih ciljev in povečanju letne prodaje (Siddiqui in Singh 2016, 72). Trženje je, kot navaja Levy (2012, 95), ena izmed glavnih sestavin uspešnega poslovanja podjetij, zato je za njih pomembno, da se udeležujejo na družbenih omrežjih. Siddiqui in Singh (2016, 72) poudarjata, da jih podjetja ne uporabljajo zgolj za trženje, temveč tudi za zaposlovanje, pridobivanje novih idej, povezovanje s strokovnjaki in oblikovanje njihovih strateških načrtov. Uporaba družbenih omrežij ima tako številne pozitivne učinke na poslovanje podjetij. Ne le, da so z objavo na njihovih spletnih straneh podjetja uspešnejša pri svojih promocijskih dejavnostih in utrjevanju blagovne znamke, hkrati so tovrstne objave cenejše in učinkovitejše od ostalih oblik oglaševanja. Družbena omrežja podjetjem omogočajo tudi možnost prikazovanja oglasov točno določeni skupini uporabnikov in možnost vpogleda v uspešnost njihovega trženja (Smith 2017; Siddiqui in Singh 2016, 73).

Uporabne značilnosti družbenih omrežij so prepoznale tudi izobraževalne institucije (Lad 2017, 19652). Uporaba tovrstnih spletnih storitev v izobraževanju lahko spodbuja motivacijo med učenci/štolenti ter prispeva k višji stopnji interakcije in komunikacije med udeleženci učnega procesa (Alhaj in Banafi 2015). Posledično družbena omrežja v izobraževanju povečujejo kakovost, stopnjo sodelovanja in izmenjavo koristnih informacij med učitelji in učenci/štolenti

(Siddiqui in Singh 2016, 71), koristna pa so tudi pri spodbujanju procesa poučevanja in učenja (Hortigüela-Alcalá idr. 2019). Pozitivne in negativne učinke družbenih omrežij na izobraževalni proces bomo opredelili v nadaljevanju magistrske naloge.

2.5.2 Negativni učinki uporabe spletnih družbenih omrežij

Zasebnost podatkov je pomembna težava današnje informacijske dobe. Vladne agencije, sistemi socialnega mreženja, bolnišnice, finančne institucije in druge organizacije zbirajo osebne podatke posameznikov in jih shranjujejo v svoje podatkovne baze. Težave, ki so včasih obstajale zgolj v resničnem svetu, kot so na primer kraja, goljufije in vandalizem, so se zaradi velike količine osebnih podatkov pričele pojavljati tudi v spletnih okoljih (Abdulahi, Samadi in Gharleghi 2014, 136). Uporabniki spletnih družbenih omrežij niso previdni pri objavi svojih osebnih podatkov, kar sta v svoji študiji že v letu 2005 ugotovila Gross in Acquisti (2005). Analizirala sta Facebook profil več kot 4.000 ameriških študentov in ugotovila, da je med njimi le majhen odstotek tistih, ki so spremenili privzete nastavitve zasebnosti. Navajata (Gross in Acquisti 2005), da so bili ti zaradi javnosti svojih profilov izpostavljeni različnim tveganjem v kibernetnem prostoru. Podobno je v svoji raziskavi iz leta 2007 ugotovil tudi angleški informacijski pooblaščenec. Ugotovil je, da kar tretjina mladih Britancev, starih med 14 in 21 let, nikoli ni prebrala izjav o varovanju zasebnosti na družbenih omrežjih (Pirc Musar in Rupnik 2008). Zaradi lažnega občutka varnosti so tako uporabniki postali še ranljivejši za različne napade prek spleta. Uporabniki družbenih omrežij so bili sicer zaskrbljeni glede svoje varnosti in zasebnosti, vendar so za zaščito svojih osebnih podatkov storili premalo (Dwyer, Hitzl in Passerini 2007, po Abdulahi, Samadi in Gharleghi 2014, 137). Glede na raziskavo Pew Research Centra iz leta 2013 najstniki na spletnih straneh za družbeno mreženje delijo vse več informacij o svojem življenju, vendar so tudi bolj seznanjeni z ohranjanjem zasebnosti teh informacij v primerjavi s preteklimi leti. Ugotovili so, da 60 % najstnikov v Ameriki ohranja Facebook profil zaseben, torej viden le svojim prijateljem (Pew Research Center 2013). Na osnovi predstavljenih podatkov lahko sklepamo, da so mladi vse bolj seznanjeni z nevarnostmi uporabe IKT in družbenih omrežij.

Zvezna komisija za trgovino v ZDA v poročilih o pritožbah potrošnikov vsako leto objavlja pregled najpogostejših pritožb. Že vrsto let zapored je na prvem mestu kraja identitete (Informacijski pooblaščenec 2010, 5). Podatki kažejo, da se je skupno število prijav kraje identitete v ZDA od leta 2014 do 2016 povečalo kar za 37 %, medtem ko se je število prijav v letu 2018 v primerjavi z letom 2017 zmanjšalo za 15 % (Cook 2019). Število posameznikov, ki so neposredno prizadeti zaradi kaznivega dejanja prek spleta, ni znano, saj večina žrtev ni seznanjena s tem, kako je storilec pridobil njihove osebne podatke. Posamezniki sicer vedo, da so postali žrtev goljufije, ne zavedajo pa se, ali je ta posledica spletne kršitve ali kršitve zunaj spleta (Roberts, Indermaur in Spiranovic 2012, 3). Ugotavljajo, da se uporabniki družbenih omrežij soočajo s 46 % višjim tveganjem za nastanek tovrstnih kršitev kot tisti, ki niso aktivni na spletnih straneh za družbeno mreženje (Cook 2019). Krajo identitete opredelimo kot uporabo

osebnih podatkov oziroma identitete nekoga drugega za pridobitev premoženjske ali druge koristi. Gre za kaznivo dejanje, ki se na spletu lahko izvrši na različne načine. Najpogostejši načini za pridobitev osebnih podatkov pa vključujejo: ribarjenje,¹¹ napad na strežnike (angl. pharming),¹² socialni inženiring,¹³ viruse¹⁴ in črve¹⁵ ter vohunsko programsko opremo¹⁶ (Informacijski pooblaščenec 2010, 5–7). Kraja identitete na spletu je najpogosteje posledica kraje gesla s strani neznancev. V večini primerov so uporabniki sami nepazljivi in po nesreči ali celo namerno razkrijejo geslo za različne uporabniške račune (Varni na internetu 2013).

Zaradi svojih značilnosti so družbena omrežja postala priljubljena tudi med terorističnimi skupinami (Amedie 2015, 13). Teroristični skrajneži so pričeli družbena omrežja uporabljati za zbiranje koristnih informacij, iskanje novih članov, zbiranje sredstev in razširjanje napačnih informacij. Ta jim namreč lajšajo interakcijo z drugimi člani, pridobivanje novih članov pa je postalo z njihovo pomočjo še lažje. Pri iskanju novih članov se osredotočajo predvsem na mlade uporabnike družbenih omrežij, saj so čustveno nekoliko bolj ranljivi, hkrati pa so mnogi od njih v iskanju svoje lastne identitete (Amedie 2015, 13–14).

Spletno nasilje oziroma nadlegovanje (angl. Cyber-bullying) je v zadnjih desetletjih postalo velik družbeni problem. Gre za različne oblike nasilnega vedenja, ki se pojavljajo predvsem med mlajšimi uporabniki (Amedie 2015, 12). Mednje štejemo ustvarjanje lažnih profilov, objave ali pošiljanje fotografij, s katerimi se mladi norčujejo iz vrstnikov, videoposnetke, ki prikazujejo kakršnekoli oblike nasilja, ter anonimno komentiranje, nadlegovanje ali žaljenje drugih uporabnikov (Vreča 2016). Storilci v večini primerov skrivajo svojo identiteto za lažnimi profili, prek katerih nato terorizirajo, nadlegujejo oziroma žalijo svoje žrtve (Amedie 2015, 12). Zelo zaskrbljujoči so podatki, ki kažejo, da je Facebook v začetku leta 2018 odstranil kar 583 milijonov lažnih profilov in 2,5 milijona objav sovražnega govora (Chang 2018). V okviru mednarodne raziskave, ki je bila izvedena v letu 2018 in je vključevala starše iz 28 držav, so ugotovili, da je največ žrtev spletnega nasilja v Indiji (37 %), sledijo Brazilija (29 %) in ZDA (26 %) (Cook 2018). Glede na raziskavo EU Kids Online, ki vključuje podatke za 25 držav EU,

¹¹ Nezakonit način zavajanja uporabnikov, pri katerem prevarant s pomočjo lažnih spletnih strani in elektronskih sporočil od uporabnikov izvabi njihove osebne podatke (Informacijski pooblaščenec 2010).

¹² Neposreden napad na DNS-strežnike ali napad na določeno datoteko, ki se nahaja na računalniku uporabnika (Informacijski pooblaščenec 2010).

¹³ Nabor tehnik za prepričevanje uporabnika ali administratorja sistema. Po pridobitvi avtentikacijskih podatkov se storilec nato nezakonito prijavi v sistem (Informacijski pooblaščenec 2010).

¹⁴ Predstavniki škodljive kode, ki živijo znotraj datotek. Ob odprtju okužene datoteke se virus razširi in okuži ostale datoteke na računalniku (Informacijski pooblaščenec 2010).

¹⁵ Programi, ki so za razliko od virusov nekoliko bolj inteligentni, saj znajo samodejno iskati primerne tarče za okužbo (Informacijski pooblaščenec 2010).

¹⁶ Programi, ki se v računalnik naselijo med običajnim brskanjem po internetu. Za okužbo računalnika izrabijo varnostne pomanjkljivosti internetnega brskalnika (Informacijski pooblaščenec 2010).

je bilo v letu 2010 med mladostniki, starimi med 11 in 16 let, mogoče zaznati 7 % žrtev spletnega nasilja, ta delež se je v letu 2014 povečal na 12 % (EU Kids Online 2014). V večini primerov spletnega nasilja so storilci iste starosti kot njihove žrtve, mnogokrat gre celo za sošolce oziroma sosede. Prav zaradi omenjenega se veliko primerov spletnega nasilja ne prijavi oziroma se o njem ne poroča odgovornim osebam (Statista 2018d).

V preteklih letih je bila glavna tema razprav pretirana raba televizije, dandanes pa strokovnjaki vse večjo pozornost namenjajo pretirani uporabi interneta in družbenih omrežij (Abdulahi, Samadi in Gharleghi 2014, 135). Pretirana oziroma čezmerna uporaba družbenih omrežij ima namreč lahko negativen učinek na duševno zdravje uporabnikov. Fizično druženje so nadomestile spletne interakcije, kar prispeva k slabši kakovosti medsebojnih odnosov. Posamezniki, ki pogosto uporabljajo družbena omrežja, so tako nagnjeni k socialni izolaciji in osamljenosti, kar lahko vodi v depresijo, tesnobo in stres (Amedie 2015, 8). Kljub temu da je bila prvotna ideja tovrstnih spletnih strani za mreženje povezovanje z drugimi ljudmi z vsega sveta, je mogoče opaziti, da lahko njihova pretirana uporaba vodi tudi do drugih, izrazito negativnih posledic. Zlasti zasvojenost z internetom in družbenimi omrežji postaja vse večji problem sodobne družbe, s katerim se srečujejo predvsem mladostniki in mladi odrasli (Abdulahi, Samadi in Gharleghi 2014, 136).

3 ZASVOJENOST S SPLETNIMI DRUŽBENIMI OMREŽJI

Zaradi hitrega razvoja spletnih družbenih omrežij in posledično povečanega števila ur, ki jih posamezniki preživijo na spletu, so strokovnjaki pričeli ugotavljati, da lahko prekomerna uporaba tovrstnih spletnih storitev vodi v zasvojenost (Kuss in Griffiths 2011, po Griffiths, Kuss in Demetrovics 2014, 123). Ocenjujejo, da naj bi v letu 2017 že več kot 210 milijonov ljudi trpelo zaradi zasvojenosti z internetom in družbenimi omrežji (Longstreet in Brooks 2017, 73), zaradi hitrega razvoja tehnologij pa lahko pričakujemo, da se bo s to obliko odvisnosti soočalo vse več ljudi (Shaw 2016). Yang in Tung (2007, po Šahin 2018, 170) navajata, da se za zasvojene štejejo tisti posamezniki, ki za spletne aktivnosti porabijo od 8,5 do 21,5 ure tedensko. Razvijejo lahko simptome, ki so podobni odvisnostim od snovi ali drugega vedenja (Echeburua in de Corral 2010, po Griffiths, Kuss in Demetrovics 2014, 122), pri čemer naj bi bila zasvojenost s spletnimi stranmi za družbeno mreženje celo močnejša od zasvojenosti s cigareti in alkoholom (Halverson 2012; Walker 2019).

3.1 Značilnosti zasvojenosti z družbenimi omrežji

Nekateri odvisnost od družbenih omrežij enačijo z internetno odvisnostjo, na katero so pričeli opozarjati že v začetku 90. let prejšnjega stoletja, ko je uporaba interneta postala bolj razširjena. Že takrat so raziskovalci opozarjali, da naj bi obsežna raba interneta prispevala k poslabšanju učnega uspeha šolajočih, družinskih odnosov in uspešnosti ljudi na delovnem mestu (Walker 2019). Večina pa zasvojenost z družbenimi omrežji opredeljuje kot vrsto internetne odvisnosti (Longstreet in Brooks 2017, 73). Že leta 1999 je Youngova (1999, po Kuss, Griffiths in Demetrovics 2014, 123) opredelila pet različnih tipov zasvojenosti z internetom. Mednje spadajo *zasvojenost z računalnikom* (zasvojenost z računalniškimi igrami), *preobremenjenost z informacijami* (zasvojenost od deskanja po spletu), *internetne kompulzije*, (internetno nakupovanje ali hazardiranje), *zasvojenost z virtualnimi odnosi* (zasvojenost od spletnih odnosov) in *zasvojenost z virtualno spolnostjo* (internetna pornografija ali spolnost). Kot navajajo Griffiths, Kuss in Demetrovics (2014, 123), odvisnost od spletnih strani za družbeno mreženje spada v kategorijo zasvojenosti z virtualnimi odnosi, saj sta primarni namen in glavna motivacija za uporabo tovrstnih spletnih storitev vzpostavitev in ohranjanje medsebojnih odnosov. Že v letu 1997 so opozorili na to, da ima večje možnosti za nastanek zasvojenosti uporaba interneta, ki je usmerjena v navezovanje stikov oziroma vzpostavljanje virtualnih odnosov, kot tista uporaba, ki je usmerjena v iskanje informacij (Young 1997, po Jeriček 2001, 149). Še vedno pa ni povsem jasno, ali uporabniki postanejo odvisni od različnih platform ali od vsebin, ki so dostopne na internetu (Griffiths, Kuss in Demetrovicz 2014). Griffiths (2018, po Vidic 2018, 8) poudarja, da se zasvojenost z internetom nanaša na odvisnost od določene aktivnosti, ki jo lahko najdemo tudi zunaj interneta (npr. spolnost, hazardiranje), pri čimer so družbena omrežja izjema, saj so na voljo samo v spletni obliki.

Griffiths, Kuss in Demetrovics (2014) opozarjajo, da vsake prekomerne ali pretirane rabe družbenih omrežij ne moremo enačiti z zasvojenostjo. Mejo med tem, kdaj neka aktivnost ni zgolj preživljanje časa, temveč škodljiva navada ali celo odvisnost, pa je zelo težko določiti (Walker 2019). Griffiths (2005, po Kuss, Griffiths in Demetrovics 2014, 121) navaja, da imajo vse oblike zasvojenosti šest skupnih lastnosti, v povezavi z družbenimi omrežji pa te lastnosti opredeljuje kot:

- *Pomembnost*: družbeno mreženje postane najbolj pomembna aktivnost v življenju posameznika in nadzoruje njegovo razmišljanje, čutenje in vedenje.
- *Sprememba razpoloženja*: nanaša se na subjektivno izkušnjo, o kateri uporabniki poročajo kot o posledici družbenega mreženja (tj. vznemirjenje).
- *Razvoj tolerance*: posameznik preživi vedno več časa na družbenih omrežjih, da ima njegova uporaba enak učinek na njegovo razpoloženje kot na začetku.
- *Odtegnitveni simptom*: neprijetni občutki, s katerimi se posameznik sooči, ko ne more dostopati do družbenih omrežij.
- *Konflikt*: nanaša se na konflikt, ki nastane kot posledica prekomerne uporabe družbenih omrežij. Ta se lahko pojavi med zasvojeno osebo in tistimi okrog nje (medosebni konflikti), z drugimi aktivnostmi (družabno življenje, hobiji, interesi), s konfliktom pa se lahko sooča tudi posameznik sam (notranji konflikti).
- *Ponovitev*: težnja k ponovitvi vzorcev vedenja v obliki pretiranega udejstvovanja na spletnih straneh za družbeno mreženje.

Posameznik postane zasvojen z družbenimi omrežji, ko njegovi virtualni odnosi nadomestijo odnose v resničnem življenju (Rozman 2013). Pavlicek (2013, po Otu 2015, 4) navaja, da je odvisnik od družbenih omrežij nekdo, ki ima potrebo po njihovi pretirani rabi oziroma po izvajanju določenih aktivnosti, kot je na primer pogosto preverjanje objav ali profilov drugih uporabnikov. To obliko zasvojenosti tako pojmuje kot stanje, pri katerem uporabnik na tovrstnih spletnih straneh (npr. Facebooku, Twitterju ali Instagramu) preživi toliko časa, da to lahko prične negativno vplivati na druga področja njegovega življenja (Walker 2019). V primeru, da oseba ne more dostopati do družbenih omrežij, se lahko pojavi abstinenčni sindrom, ki se kaže v poslabšanju učnega uspeha, odnosov z drugimi in pomanjkanju zanimanja za druge aktivnosti (Vilca in Vallejos 2015, po Selak 2016, 54). Pogosto ima dolgotrajna uporaba interneta in družbenih omrežij tudi številne druge negativne posledice, kot so pomanjkanje spanja, bolečine v hrbtu, prenapete oči, težave na poklicnem področju, težave v družini in socialnem okolju (Zdravstveni dom Nova Gorica 2019) ter pomanjkanje gibanja in nervoja, depresija in razdražljivost, ki se pojavijo, ko je treba prekiniti internetno povezavo oziroma izklopiti telefon (Safe.si b. l.).

3.2 Razširjenost zasvojenosti z družbenimi omrežji

Strokovnjaki trdijo, da se zasvojenost z družbenimi omrežji povečuje, zlasti zaradi novih tehnologij, kot so prenosni računalniki in pametni telefoni (Andreassen in Pallesen 2014), ki

uporabnikom omogočajo lažji dostop do tovrstnih spletnih vsebin. Do točnih statističnih podatkov o razširjenosti odvisnosti od družbenih omrežij pa je relativno težko priti, saj študije običajno vključujejo majhne in nereprezentativne vzorce študentov (Andreassen in Pallesen 2014; Griffiths, Kuss in Demetrovicz 2014). Razširjenost problematične rabe je težko oceniti in med sabo primerjati tudi zaradi uporabe različnih instrumentov za ocenjevanje, nejasne opredelitve zasvojenosti z družbenimi omrežji ter različnih kulturnih skupin, vključenih v raziskave (Bányai idr. 2017). Prejšnje študije so tako poročale o zelo različnih stopnjah razširjenosti zasvojenosti z družbenimi omrežji.

Olowu in Seri (2012, po Bányai idr. 2017) sta poročala, da je med študenti iz Nigerije mogoče zaznati 2,8 % odvisnikov od družbenih omrežij, medtem ko sta Tang in Koh (2017) v svoji raziskavi, ki sta jo izvedli na vzorcu 1.100 študentov iz Singapurja, ugotovili, da je bilo 29,5 % respondentov zasvojenih z različnimi spletnimi stranmi za druženje. Jamaluddin, Nathan in Lang (2012) so na vzorcu 150 študentov iz dveh različnih fakultet iz Malezije zaznali, da je bilo kar 73 % študentov mogoče kategorizirati kot odvisnike od spletnih družbenih omrežij. Raj, Bhattacharjee in Mukherjee (2018) so ugotovili, da je delež precej podoben tudi v Indiji, kjer je bilo med 388 anketiranimi indijskimi srednješolci kar 70,7 % tistih, ki so kazali znake odvisnosti od družbenih omrežij. Masthi, Pruthi in Phaneendra (2017) so v istem letu v Indiji izvedli tudi raziskavo na vzorcu 1.870 študentov, med njimi so zaznali 36,9 % odvisnikov od tovrstnih spletnih strani za druženje.

Veliko študij se osredotoča zgolj na raziskovanje odvisnosti od specifičnih družbenih omrežij, vendar pa je treba poudariti, da je na primer Facebook zgolj ena od mnogih spletnih strani za družbeno mreženje (Griffiths, Kuss in Demetrovicz 2014, 134). Raziskave o odvisnosti od Facebooka poročajo o stopnjah med 1,6 % med študenti iz Nigerije (Alabi 2013) in 47 % na vzorcu študentov iz Malezije (Jafarkarimi idr. 2016, po Banyai idr. 2017), pri čemer je razlog za nizek delež odvisnosti mogoče iskati v nizki stopnji dostopnosti do interneta med študenti iz Nigerije (Alabi 2013, po Andreassen 2015). Wolniczak idr. (2013) so na vzorcu 418 študentov iz Peruja zaznali 8,6 % tistih, ki kažejo znake odvisnosti od Facebooka. Tudi nedavna raziskava, ki je vključevala 1.605 prebivalcev ZDA, starih med 18 in 54 let, je prišla do zaskrbljujočih ugotovitev. Glede na podatke kar 34 % žensk, starih med 18 in 34 let, vsako jutri preveri Facebook, še preden gredo na stranišče, 21 % se jih za preverjanje sporočil prebudi kar sredi noči, med njimi je 39 % žensk, ki se imajo za odvisnice od Facebooka (Abhijit 2012, po Guedes idr. 2016). Facebook pa ni edino družbeno omrežje, ki je bilo vključeno v tovrstne raziskave. V študiji, ki je vključevala 335 kitajskih študentov, starih med 19 in 28 let, so ugotovili, da je bilo kar 34 % respondentov odvisnih od družbenega omrežja Xiaonei.com, priljubljenega na Kitajskem (Wan 2009, po Griffiths, Kuss in Demetrovicz 2014, 126).

Kljub temu da so družbena omrežja ena izmed najbolj priljubljenih spletnih aktivnosti, raziskav, ki bi ugotavljale razširjenost zasvojenosti na reprezentativnem vzorcu, ni veliko (Bányai idr. 2017). Najbolj obsežno raziskavo na to temo so izvedli v letu 2017 na Norveškem, kjer je vzorec

vključeval 23.532 prebivalcev, starih med 16 in 88 let. V tej študiji sicer niso ugotavljali deleža odvisnikov od družbenih omrežij, ampak kako so demografski dejavniki povezani s tovrstno zasvojenostjo. Ugotovili so, da je raba tovrstnih spletnih storitev, ki kaže na zasvojenost, najbolj razširjena med mladimi, ženskami, samskimi, študenti, tistimi z nižjo izobrazbo, nižjimi dohodki ter tistimi respondenti, ki imajo nižjo samopodobo (Andreassen, Pallesen in Griffiths 2017). Bányai idr. (2017) so na reprezentativnem vzorcu, ki je vključeval 5.961 mladostnikov iz Madžarske, ugotovili, da je 4,5 % mladostnikov spadalo v ogroženo skupino odvisnikov od družbenih omrežij, večina med njimi so bile ženske. Navajajo (Bányai idr. 2017), da so ti respondenti poročali o nizki samozavesti, visoki stopnji depresije in povečani uporabi družbenih omrežij. Podjetje DAK iz Nemčije je izvedlo študijo na reprezentativnem vzorcu med nemškimi mladostniki, starimi med 12 in 17 let. Opozorili so, da je 2,6 % mladih zasvojenih od družbenih omrežij, kot so WhatsApp, Instagram in Snapchat. Delež je precej višji med najstnicami (Goebel 2018).

Glede na podatke pri zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji obstajajo precej velike razlike med posameznimi državami. Razlog za visoke stopnje zasvojenosti, o katerih so poročali v nekaterih študijah, je v majhnih, specifičnih vzorcih, ki so po vsej verjetnosti vključevali posameznike iz sociodemografskih skupin, ki pogosteje uporabljajo družbena omrežja (Griffith, Kuss in Demetrovicz 2014, 131). Velika odstopanja pa je glede na nedavni pregled (Pontes, Kuss in Griffiths 2015, po Bányai idr. 2017) mogoče opaziti tudi pri razširjenosti problematične uporabe interneta in/ali zasvojenosti z njim, kjer se delež zasvojenih giblje med 1 % (Rumpf idr. 2013, po Bányai idr. 2017) in 18,7 % (Lin idr. 2014, po Bányai idr. 2017).

3.3 Vzroki zasvojenosti z družbenimi omrežji

Na nastanek odvisnosti od interneta in družbenih omrežij vplivajo predvsem značilnosti interneta, uporabnikov in medsebojnih interakcij na spletu (Chou, Condrón in Belland 2005, 375). Hitrost, dostopnost in interaktivnost so tiste značilnosti interneta, ki lahko prispevajo k zasvojenosti z njim. Slednje velja tudi za družbena omrežja, saj ponujajo različne interaktivne vsebine in možnosti, uporabnikom pa so na voljo ves čas, na cenovno dostopen način. Ob ugotavljanju vzrokov za nastanek zasvojenosti z internetom je Suler (1999, po Vidic 2018, 8) že ob koncu 90. let prejšnjega stoletja opredelil pet različnih potreb uporabnikov. Kot navaja (Suler 1999, po Vidic 2018, 8–9), lahko posameznik v virtualnem okolju zadovolji potrebe po spolnosti, pripadnosti in odnosih, spremenjenem stanju zavesti, samouresničenju ter potrebo po dosežkih in obvladanju. V resničnem življenju je potrebno veliko več časa, truda in prizadevanja za zadovoljitev teh potreb. Na družbenih omrežjih lahko uporabniki svojo osebnost predstavijo na povsem drugačen in za druge uporabnike sprejemljiv način (Chavan 2019). Uporabniki se tako lahko pričnejo odmikati od neprijetne realnosti, resničnih problemov, težav, stresa in omejitev (Li, Liao in Khoo 2011, po Mihajlov in Vejmelka 2017, 264), med spletnimi aktivnostmi pa pogosto izgubijo občutek za čas (Griffiths 2003, po Vidic 2018, 9). Na nastanek odvisnosti od interneta in družbenih omrežij vplivajo tudi značilnosti medsebojnih

interakcij na spletu. V povezavi z njimi je treba omeniti potrebo po pripadnosti in potrebo po odnosih. Zaradi želje po zadovoljitvi teh potreb uporabniki različne spletne storitve uporabljajo za čustveno oporo, spoznavanje in interakcijo z drugimi ljudmi (Chou, Condrón in Belland 2005).

Družbena omrežja so zasnovana na način, da kadarkoli uporabniki prejmejo obvestila ali vsečke, v njihovih možganih to sprosti majhno količino dopamina, ki vpliva na njihovo dobro počutje. Takšno počutje pri uporabnikih spodbudi željo po nenehnem udejstvovanju na družbenih omrežjih, kar lahko dolgoročno vodi v zasvojenost (The Wisdom Post 2018). Kot enega izmed vzrokov za nastanek zasvojenosti z družbenimi omrežji pa številne študije navajajo tudi pojav, ki je postal še posebej priljubljen z vzponom tovrstnih spletnih storitev, in sicer »strah, da bi nekaj zamudili« (angl. fear of missing out – FOMO) (Payne 2018). Za ljudi, ki doživljajo ta strah, je verjetneje, da bodo pogosteje dejavni na tovrstnih spletnih platformah, kjer so nenehno izpostavljeni slikam in statusom drugih uporabnikov. Študije pojav opredeljujejo kot zaskrbljenost uporabnika nad tem, da bi drugi lahko pridobivali številne izkušnje, medtem ko je sam odsoten. Značilna je želja uporabnika, da ostane stalno seznanjen s tem, kaj počnejo drugi, in njegova nenehna povezanost z dejavnostmi prijateljev ali drugih ljudi (Przybylski idr. 2013). Raziskave celo kažejo, da je kar 60 % najstnikov zaskrbljenih, ko ugotovijo, da se njihovi prijatelji zabavajo brez njih, 51 % jih ob tem, ko niso prepričani, kaj počnejo njihovi prijatelji, doživi tesnobo (Damjanović in Dayman 2015). Če uporabniki družbenih omrežij pretirano doživljajo tovrsten strah, to lahko vodi v zasvojenost z družbenimi omrežji. Zasvojenosti so bolj izpostavljeni tudi tisti, ki uporabljajo več različnih družbenih omrežij, imajo iracionalna prepričanja ali so slabšega duševnega zdravja (Payne 2018).

Zaradi vsega navedenega je treba predvsem mlade seznaniti o pravilni rabi družbenih omrežij, saj sta, kot navajajo Kirik idr. (2015, 121), pomanjkanje znanja na tem področju in neuspeh staršev pri usmerjanju svojih otrok glavna vzroka za nastanek zasvojenosti z družbenimi omrežji.

3.4 Preprečevanje in zdravljenje zasvojenosti z družbenimi omrežji

Glede na to, da je na voljo zelo malo literature o tem, kako natančno zdraviti in preprečiti zasvojenost z družbenimi omrežji, Griffiths, Kuss in Demetrovicz (2014, 136) navajajo, da pri tem lahko pomaga literatura, ki se nanaša na zasvojenost z internetom. Echeburua in de Corral (2010, po Griffiths, Kuss in Demetrovicz 2014, 136) sta opozorila, da je za preprečitev zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji, tako doma kot tudi v šolah, treba izvajati številne preventivne strategije, ki temeljijo na vedenjskih dejavnikih in demografskih značilnostih. Poudarjata (Echeburua in de Corral 2010, po Griffiths, Kuss in Demetrovicz 2014, 136), da je v nasprotju z drugimi odvisnostmi cilj zdravljenja tovrstne odvisnosti nadzorovana uporaba in ne popolna ukinitvev, saj je v današnji kulturi dostop do naprav, ki imajo na voljo internet, skoraj nemogoče povsem ukiniti. Odvisnost od interneta, kamor spada tudi odvisnost od družbenih

omrežij, je edina odvisnost, kjer abstinenca celo ni zaželena. Internet se namreč uporablja za širok spekter strokovnih in izobraževalnih dejavnosti v vsakdanjem življenju, zato se zdravljenje tovrstne zasvojenosti osredotoča predvsem na njegovo pametno in odgovorno rabo (Mihajlov in Vejmelka 2017, 267). Podobno Topić, ustanovitelj in direktor Inštituta za zasvojenosti in travme, poudarja, da je internet ob pravilni uporabi samo zelo uporabno orodje. Če pride do njegove zlorabe ali nespametne rabe, zlasti s strani mladih, je po njegovem mnenju najbolj priporočljiva časovno omejena in uravnotežena raba elektronskih medijev (Safe.si 2015).

Kirik idr. (2015, 121) navajajo, da je za preprečevanje zasvojenosti z družbenimi omrežji pomembno, da se o njihovi »zdravi« rabi seznanijo mlade že v otroštvu. Veliko vlogo pri tem imajo po njihovem mnenju (Kirik idr. 2015, 121) mediji, izobraževalne in druge institucije, ki bi morale ukrepati in povečati ozaveščenost javnosti z različnimi izobraževalnimi seminarji; s programi pa bi pomembno prispevale k preprečevanju zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji.

Griffiths, Kuss in Demetrovics (2014, 137) navajajo, da obstaja jasna potreba po boljših informacijah o preprečevanju zasvojenosti z družbenimi omrežji ter o najprimernejših in najučinkovitejših programih zdravljenja. V Sloveniji je edina ambulanta, v kateri zdravijo nekemične ali vedenjske oblike odvisnosti, v Novi Gorici. Kot navajajo v zdravstvenem domu, si lahko tisti, ki menijo, da so odvisni od interneta in družbenih omrežij, najprej pomagajo sami s tem, da poskušajo organizirati svoj čas s ciljem prekiniti staro navado, določiti natančen čas uporabe interneta in pretirane aktivnosti na internetu nadomestiti z drugimi dejavnostmi (Zdravstveni dom Nova Gorica 2019). Po podatkih terapevta Kramlija, so v Zdravstvenem domu Nova Gorica konec leta 2017 v obravnavi imeli kar 222 nekemičnih zasvojenecv in 195 kemičnih, kar pomeni, da je bila več kot polovica pacientov zasvojenih s spletom, igrami na srečo, družbenimi omrežji ali drugimi vedenjskimi odvisnostmi. Na Hrvaškem je na voljo tudi prva dnevna bolnišnica za spletne odvisnike, pri čimer ti dobijo 90 dni bolniške odsotnosti in od 3 do 5 ur dnevne terapije. Kramli poudarja, da bi tudi v Sloveniji nujno potrebovali bolnišnico za nekemične odvisnike (Svenšek 2017). Podatki kažejo na to, da je zasvojenost z različnimi spletnimi storitvami tudi v Sloveniji velik problem, najverjetneje pa je, da večina tistih, ki pomoč potrebujejo, te ne bodo iskali v zdravstvenih institucijah.

3.5 Prepoznavanje zasvojenosti z družbenimi omrežji

Za ugotavljanje zasvojenosti z družbenimi omrežji je pomembno, da se uporabijo zanesljivi in veljavni merilni instrumenti. Glede na to, da obstajajo nejasnosti že pri opredelitvi problematične, prekomerne rabe družbenih omrežij in/ali zasvojenosti z njimi, je mogoče opaziti tudi pomanjkanje zanesljivih in veljavnih lestvic za ocenjevanje pojave zasvojenosti z družbenimi omrežji (Bányai idr. 2017). Obstoječi instrumenti temeljijo na drugih, že obstoječih vprašalnikih, ki merijo na primer odvisnost od interneta (Young 1998b, po Bányai idr. 2017),

odvisnost od internetnih iger (van den Eijnden, Lemmens in Valkenburg 2016, po Bányai idr. 2017) ali druge vidike odvisnosti (npr. umik, izguba nadzora idr.) (Ehrenberg idr. 2008, po Bányai idr. 2017).

Večina instrumentov se osredotoča zgolj na specifična družbena omrežja. Griffiths (2012, po Griffiths, Kuss in Demetrovics 2014, 134) ugotavlja, da mnogo raziskovalcev zasvojenost s Facebookom enači z zasvojenostjo z družbenimi omrežji. Večina instrumentov, ki je namenjena prepoznavanju tovrstne zasvojenosti, se tako nanaša na pretirano uporabo Facebooka. Mednje štejemo lestvico odvisnosti od Facebooka Bergen (angl. Bergen Facebook Addiction Scale) (Andreassen idr. 2012), lestvico odvisnosti od Facebooka (angl. Facebook Addiction Scale) (Çam in Işbulan 2012) in vprašalnik o vdorih na Facebook (angl. Facebook Intrusion Questionnaire) (Elphinston in Noller 2011). Griffiths, Kuss in Demetrovics (2014, 134) poudarjajo, da je Facebook le ena od mnogih spletnih strani za družbeno mreženje, zato instrumenti, ki merijo zgolj odvisnost od Facebooka, merijo le odvisnost od ene storitve in ne celotne aktivnosti (družbeno mreženje). Menijo (Griffiths, Kuss in Demetrovics 2014, 134), da je resnično vprašanje, ki se ob tem poraja, s čim so uporabniki dejansko zasvojeni in kaj instrumenti za merjenje odvisnosti od Facebooka v resnici merijo. Iz tega razloga bi morali instrumenti za prepoznavanje zasvojenosti z družbenimi omrežji vključevati vsa razpoložljiva družbena omrežja in vse aktivnosti, ki se na teh spletnih straneh izvajajo (Griffiths 2013, po Bányai idr. 2017).

Merski instrument za prepoznavanje internetne zasvojenosti (IAT), ki ga je leta 1995 objavila Youngova, je postal eden od najpogosteje uporabljenih merskih instrumentov na področju nekemičnih zasvojenosti, povezanih z digitalnimi tehnologijami v svetu in pri nas (Macur 2016). Na osnovi IAT so različni avtorji oblikovali tudi instrument za merjenje odvisnosti od družbenih omrežij (Al-Menayes 2015; Huang 2014; Cassidy 2015). Ta merski instrument je enostaven za uporabo, predvsem zaradi svoje preprostosti in manjšega števila vprašanj, zato se lahko uporablja kot orodje za prepoznavanje zasvojenosti z družbenimi omrežji med mladimi (Masthi, Pruthvi in Phaneendra 2017). To je tudi razlog, da smo za slovenske razmere prilagojen vprašalnik IAT uporabili tudi v magistrski nalogi.

4 INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA V IZOBRAŽEVANJU

Hiter razvoj IKT je prinesel številne spremembe na vsa področja družbenega življenja. Posledice se kažejo tudi v vzgojno-izobraževalnem procesu (Božnar 2004, 1). Internet kot najbolj razširjeno orodje IKT je korenito posegel na področje izobraževanja, predvsem izobraževanja na daljavo, ki je eden od najučinkovitejših načinov in orodij za premagovanje geografskih ovir med udeleženci izobraževalnega procesa (Dobnik 2003, po Požar 2007, 94). Poglavitni razlog za prenavo vzgojno-izobraževalnih procesov izvira iz tega, da je sodobna družba t. i. »družba znanja«. Poglavitno gibalno rasti so tako postale aktivnosti, povezane s pridobivanjem in distribucijo znanja (Bregar, Zagamajster in Radovan 2010, 8–9). Uvedba novih tehnologij je spremenila tradicionalne oblike učenja, načine podajanja znanja in komunikacijo med udeleženci izobraževalnega procesa ter s tem prispevala k spodbujanju koncepta vseživljenjskega učenja (Kašnik 2018, 46–47). Vseživljenjsko učenje za posameznika ni pomembno zgolj zaradi pridobivanja znanja in spretnosti za potrebe tržnega gospodarstva, temveč mu višja stopnja izobraženosti omogoča tudi celovitejše vključevanje v različne segmente sodobne družbe (Mohorčič Špolar 2001, 61, po Bregar, Zagamajster in Radovan 2010, 9).

Uporaba IKT v izobraževanju je bila najprej prisotna pri študiju na daljavo (Sulčič 2008, 15, po Sulčič 2011, 43). Uporabljala se je zlasti kot medij za prenos gradiv od izobraževalne institucije do učenca, dijaka in/ali študenta (Sulčič 2011, 43–44). Danes je IKT postala bistven element sodobnih izobraževalnih procesov, njeno uporabo v izobraževanju pa na splošno označuje pojem »e-izobraževanje« (Bregar, Zagamajster in Radovan 2010, 7), ki se je uveljavilo bodisi kot dopolnilna oblika tradicionalnemu izobraževanju bodisi kot njegovo nadomestilo (Zagamajster 2006, 3). E-izobraževanje, ki smo ga v Sloveniji pričeli uvajati v začetku druge polovice 90. let (Zagamajster 2006, 3), izhaja iz tradicionalnega izobraževanja na daljavo in ga lahko enačimo s/z: študijem na daljavo, učenjem na daljavo, daljinskim izobraževanjem ali e-učenjem (angl. distance learning, distance education, e-learning, e-education) (Požar 2007, 94). Skladno s podrobnejšim pregledom strokovne literature na tem področju je mogoče ugotoviti, da so opredelitve e-izobraževanja precej neenotne (Fee 2009; Lynch in Roecker 2007, po Bregar, Zagamajster in Radovan 2010, 12), kar povzroča številne težave tako v strokovni razpravi kot tudi pri poskusih vpeljevanja tovrstne oblike izobraževanja v prakso (Bregar, Zagamajster in Radovan 2010, 12). Ne glede na različne opredelitve je razvidno, da večina avtorjev kot osrednjo značilnost te oblike izobraževanja navaja učenje in poučevanje s pomočjo digitalne tehnologije. Bregar, Zagamajster in Radovan (2010) e-izobraževanje obravnavajo na dva načina. Prvi način ta pojem obravnava v širšem smislu, in sicer kot vsako izobraževanje, ki vsebuje tehnološko komponento in se uporablja zlasti pri tradicionalnem izobraževanju, kjer je uporaba IKT ena od ključnih sestavin učnega procesa. Podobno navaja tudi Požar (2007, 94), ki izpostavlja, da tovrsten proces temelji na uporabi IKT kot tehnologiji pri podajanju vsebine. Tako e-izobraževanje obsega posredovanje vsebin prek interneta in intraneta/ekstraneta, zvočne

in video posnetke, izobraževalne oddaje, prenašanje po satelitu, interaktivno televizijo, zgoščenke idr. (Bregar, Zagmajster in Radovan 2010, 12). Bregar, Zagmajster in Radovan (2010, 14) poudarjajo, da je zaradi kompleksnosti pojava treba e-izobraževanje obravnavati tudi v ožjem smislu, pri čemer ga Rosenberg (2001, 28–29, po Bregar, Zagmajster in Radovan 2010, 14) opredeljuje kot uporabo spletnih tehnologij v različnih rešitvah za povečanje znanja ali izboljšanje izobraževalnih aktivnosti. Bistvena razlika med širšim in ožjim pojmovanjem je torej v tem, da pri opredelitvi e-izobraževanja v ožjem smislu tehnološka podpora ni le delna, ampak je integrirana v vse sestavine izobraževalnega procesa, kar omogoča, da se učni proces izvaja ob prostorski ločenosti učitelja (Bregar, Zagmajster in Radovan 2010, 14). Ni pa to edina značilnost e-izobraževanja. Paulsen (2003, po Bregar, Zagmajster in Radovan 2010, 16) poudarja, da so za to obliko značilni zlasti prostorska ločenost učitelja od udeleženca izobraževanja, aktivna vloga izobraževalne organizacije v izobraževalnem procesu, uporaba elektronskega medija za predstavitev oziroma posredovanje izobraževalne vsebine in dvosmerna komunikacija, ki je zagotovljena prek elektronskega omrežja.

Izobraževalni proces, ki je podprt z IKT, na eni strani omogoča bolj fleksibilno in interaktivno zasnovano učnih gradiv, večjo dostopnost, časovno in prostorsko neodvisnost, hitrejše učenje ob manjših stroških ter odpira nove možnosti za komunikacijo med skupinami udeležencev in mentorjem. Na drugi strani pa lahko predstavlja tudi velik izziv. Učenci morajo namreč biti tehnološko usposobljeni ter samomotivirani in dobro organizirani, medtem ko morajo učitelji imeti dodatna znanja na področju motivacije, komunikacije in IKT (Požar 2007, 43–44; Gunasekaran, McNeil in Shaul 2002, 46; Hrenko Podergajs in Ostrman Renault 2011, 122).

Prek e-izobraževanja se je vloga udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa precej spremenila. Pedagogi vse bolj postajajo koordinatorji učnih skupin, učenci pa v vzgojno-izobraževalnem procesu niso več zgolj pasivni prejemniki, ampak postajajo aktivni in kritični sooblikovalci posameznih predmetov. Zaradi razvoja IKT pedagogi že dolgo tudi ne predstavljajo več edinega vira informacij. Učenci lahko namreč s pomočjo različnih tehničnih in komunikacijskih sredstev hitro in enostavno pridejo do želenih informacij. Učitelji so tako postavljeni pred novo nalogo, in sicer da učence uvedejo v nove načine iskanja informacij, pri čemer velik izziv predstavlja tudi kakovost vsebin, ki so dostopne na spletu (Božnar 2004, 1–4).

E-izobraževanje se vse bolj razvija in širi (Area in Adell 2009; Bates 2015; Docebo 2014; Docebo 2016, po eLearn Center 2018, 15). S pojavom novih mobilnih platform in spletnih aplikacij se je odprla vrsta možnosti, ki lajšajo proces poučevanja in učenja. Posledično se tovrstna oblika izobraževanja izvaja v vseh izobraževalnih sistemih in presega tradicionalno idejo izobraževanja na daljavo (eLearn Center 2018, 15). Eden izmed glavnih ciljev e-učenja je učencem omogočiti učinkovito, privlačno, zanimivo in dostopno učno izkušnjo (Koper 2001, po Ojokoh idr. 2013, 2). Zato ni presenetljivo, da so učitelji, oblikovalci učnih načrtov in izobraževalne ustanove v okviru vzgojno-izobraževalnega procesa pričeli uporabljati tudi

spletna družbena omrežja, ki predstavljajo koristno orodje za izmenjavo izobraževalnih gradiv, znanj, dobrih praks in drugih informacij (Pappas 2013). Uvedba družbenih omrežij stoji tudi za konceptom e-izobraževanja 2.0 (Al-Rahmi idr. 2015, 265), ki temelji na analogiji spleta 2.0¹⁷ in katerega pogloblitve značilnosti so (Downes 2005, po Bregar 2013):

- udeleženci samostojno oblikujejo vsebino e-izobraževanja in sodelujejo v spletnih dnevnikih (blogih), wikijih, tematskih diskusijah, samodejnem obveščanju in drugih oblikah omrežij;
- e-izobraževanje izkorišča prednosti, ki jih nudijo spletni viri, in jih povezuje v nove učne izkušnje. E-izobraževanje temelji na kombinirani uporabi raznovrstnih orodij, ki sicer niso povezana in so dostopna na različnih mestih (npr. povezovanje različnih virov informacij kot so spletne reference, učna gradiva, članki idr.).

4.1 Vloga spletnih družbenih omrežij v izobraževalnem procesu

Spletna družbena omrežja na različne načine vplivajo na življenje vseh uporabnikov, zato ne preseneča, da se je pričela poudarjati in raziskovati tudi njihova vloga v vzgojno-izobraževalnem procesu. Vivakaran in Neelamalar (2018) poudarjata, da bodo imela družbena omrežja pomembno vlogo pri preoblikovanju obstoječih praks poučevanja in učenja po vsem svetu. Tovrstne platforme so bile sicer prvotno oblikovane za spletno družbeno komunikacijo, vendar imajo družbena omrežja na voljo ustrezna orodja, ki jih je mogoče uporabiti tudi v izobraževalne namene, zlasti za spodbujanje aktivnega učenja udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa. Zaradi svojih značilnosti in priljubljenosti po vsem svetu namreč predstavljajo uporabno orodje za izobraževalce v šolah, na univerzah in v drugih učnih okoljih (Fordham in Goddard 2013, 4). V Ameriki kar 41 % profesorjev pri svojem poučevanju uporablja družbena omrežja (Friedman 2014, 2, po Simmons 2018, 64).

Družbena omrežja dopolnjujejo in spodbujajo poučevanje v tradicionalnih učilnicah. Uporabljajo se torej lahko kot didaktična orodja za učitelje, pomembno vlogo pa imajo tudi v okviru e-izobraževanja (Kašnik 2018, 66). Učenci lahko na spletnih straneh za družbeno mreženje, kot sta YouTube in Facebook, različnih forumih in spletnih dnevnikih dostopajo do uporabnih gradiv in iščejo dodatna pojasnila za različne teme, ki jih zanimajo (Al-Mukhaini, Al-Qayouadhi in Al-Badi 2014, 143). Mnoge izobraževalne institucije uporabljajo tovrstne spletne vsebine zlasti za komunikacijo s svojimi učenci in starši (Schworm 2010, po Hull 2014, 61). Možnosti njihove uporabe so neskončne, zato lahko učitelji vedno znova najdejo nove načine za vključitev udeležencev izobraževanja v učni proces (Hull 2014, 62). Obstajajo številni primeri, ko izobraževalci v okviru svojih predmetov namerno uvajajo spletna družbena omrežja kot podporo učenju. V srednjih šolah so jih pričeli uporabljati kot podporo pri poučevanju različnih predmetov (Bista 2015, 84) z namenom širjenja informacij in spodbujanja razprav o

¹⁷ Splet 2.0 (angl. Web 2.0) je skupek spletnih tehnologij in inovacij, ki v ospredje postavljajo uporabnika (O'Reilly 2005).

domačih nalogah (Fewkes in McCabe 2012, po Bower 2017), spodbujanja interakcij z ostalimi sošolci (Kio 2015, po Bower 2017) ter podpore učencem pri pripravi na zaključne izpite (Rap in Blonder 2016, po Bower 2017). V okviru visokošolskega izobraževanja je vloga družbenih omrežij precej podobna. Študenti jih uporabljajo zlasti za razširjanje učnih gradiv, izmenjevanje različnih povezav in zbiranje povratnih informacij s strani drugih študentov (Lambić 2016, po Bower 2017). Ne glede na to, da družbena omrežja ponujajo številne dodatne možnosti za učenje in poučevanje, pa so mnogi izobraževalci še vedno precej skeptični pri njihovi uvedbi v izobraževalni proces. Njihova uporaba namreč odpira številna vprašanja glede posameznikove zasebnosti, plagiatorstva in možnih etičnih ter pravnih posledic, ki lahko nastanejo pri interakciji z drugimi učenci v kibernetnem prostoru (Tinti-Kane 2013, po Simmons 2018, 64). Družbena omrežja se za različne aktivnosti uporabljajo že v večini izobraževalnih institucij po vsem svetu, čeprav, kot navaja Tess (2013, 66), so tovrstne spletne storitve kot izobraževalno orodje začele vpeljevati zelo počasi. Raziskovalci še vedno niso povsem enotni glede primerne uskladitve med učnimi aktivnostmi in orodji, ki jih ponujajo spletna družbena omrežja (Bennet idr. 2012, po Tess 2013, 67).

Najbolj pogosto uporabljena družbena omrežja v izobraževanju so Facebook, Twitter in Classroom 2.0¹⁸ (Kapuler 2011, po Al-Mukhaini, Al-Qayouadhi in Al-Badi 2014, 145). V nadaljevanju bomo podrobneje predstavili vlogo Facebooka in Twitterja v vzgojno-izobraževalnem procesu, ki sta glede na število ustvarjenih profilov v Sloveniji najbolj priljubljena (Valicon 2016).

4.1.1 Facebook

Fordham in Goddard (2013, 4) poudarjata, da ima Facebook ključno vlogo pri poučevanju in učenju v 21. stoletju. Velja za priljubljeno orodje, ki se uporablja zlasti za komunikacijo, izmenjavo znanja in informacij z različnimi ljudmi po svetu, njegove tehnične, socialne in pedagoške značilnosti pa ponujajo številne dodatne možnosti tudi za poučevanje in učenje (Said, Tahir in Ali 2014, 124). Manca in Ranieri (2013, po Desmal 2017, 5) navajata, da lahko uporaba Facebooka v izobraževalnem procesu zagotavlja razpravo med učenci in jih tako spodbuja k bolj poglobljenemu učenju, ponuja pa tudi številna orodja, ki uporabnikom omogočajo skupno rabo različnih virov. Na Facebooku lahko udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa ustvarijo različne skupine, ki predstavljajo podporo pri poučevanju določene vsebine oziroma prostor za razpravo o domačih nalogah in aktualnih temah. Facebook ponuja številne možnosti tudi za izobraževalce. Značilnosti Facebooka učiteljem omogočajo mentoriranje svojih učencev in nudenje podpore pri izobraževanju. To družbeno omrežje velja za koristno raziskovalno orodje, ki ga učitelji lahko uporabljajo za objavljanje, izmenjavo idej, videoposnetkov in študijskih gradiv (Fordham in Goddard 2013, 5). Tako na primer učitelj na

¹⁸ Eno izmed prvih sodobnih družbenih omrežij za učitelje, ki ga je leta 2007 razvil Steve Hargadon (Hargadon 2019).

srednji šoli Clayton v Missouriju na svojem Facebook profilu redno objavlja članke, od svojih učencev pa nato zahteva, da na njih podajo svoje mnenje (Paulson 2011, po Hull 2014, 61). Problem, s katerim se pogosto soočajo učitelji in učenci, je, da učenci pogosto pozabijo opraviti šolske obveznosti. Facebook učiteljem omogoča, da na svojem profilu učence opomnijo, naj opravijo domačo nalogo, projekt ali drugo šolsko obveznost (Venable 2009, po Hull 2014, 62). Facebook galerija se lahko uporablja tudi kot platforma za ocenjevanje. Tako so na primer v okviru tečaja arhitekture študenti na Facebook naložili svoje fotografije in videoposnetke ter nato komentirali in kritično ocenili prispevke drugih (McCarthy 2010, po Bower 2017).

Hegadi in Angadi (2015, po Kašnik 2018, 61) sta v svoji raziskavi profesorjem Univerze Karnatak v Indiji predlagala, da naj za skupinske razprave s svojimi študenti ne uporabljajo zgolj tradicionalnih orodij e-učenja (npr. Moodle¹⁹), ampak si naj oblikujejo tudi Facebook profil, saj so z njim bolj seznanjeni zaradi pogoste in vsakodnevne rabe. Mnogi učenci se v okviru izobraževanja že sami odločijo, da bodo uporabljali tako Facebook kot tudi sistem za podporo učenja (angl. Learning Management system), kar je v okviru raziskave, v katero je bilo vključenih 512 čeških študentov, ugotovil tudi Eger (2015, 233). Wang idr. (2011, po Tess 2013, 63) so v okviru svoje raziskave ugotovili, da bi Facebook težko predstavljal nadomestilo za že obstoječa orodja e-učenja, saj ne podpira neposrednega nalaganja virov v oblikah, ki jih študenti običajno uporabljajo (PDF-dokument ali PowerPoint predstavitev). Uporaba Facebooka v izobraževalne namene pa ima druge prednosti. Omogoča namreč enostavnejše izmenjevanje idej, deljenje informacij in komuniciranje z drugimi udeleženci učnega procesa (Chou in Pi 2015, 481). Zaradi omenjenega Petrovic idr. (2013, 419) predlagajo tako uporabo Moodla kot tudi Facebooka. Facebook študentom omogoča hiter dostop do informacij in hitro možnost izmenjave podatkov s svojimi vrstniki, medtem ko Moodle zagotavlja izobraževalna gradiva na način, ki ne odvrta pozornosti od učenja.

4.1.2 Twitter

Twitter prvotno ni bil oblikovan kot platforma za izobraževalce, vendar se vedno bolj uporablja tudi v izobraževanju (Van Dijck 2012, po Krutka in Carpenter 2016, 42). Ponuja namreč številna orodja, ki lahko dopolnjujejo tradicionalne oblike učenja in poučevanja. Njegova vloga v izobraževalnem procesu je precej podobna vlogi Facebooka. Desmal (2017, 4) navaja, da lahko udeleženci izobraževanja s pomočjo Twitterja med sabo delijo in si izmenjujejo študijsko literaturo, slike, dokumente in druge vire. Učitelji lahko s pomočjo Twitterja oblikujejo virtualne skupine za razpravljanje o določenih tematikah ali sezname za razvrščanje učencev glede na posamezne razrede. To družbeno omrežje učiteljem omogoča objavljanje različnih člankov in spremljanje udeležbe učencev pri določeni razpravi. Twitter je učinkovito orodje

¹⁹ Moodle je odprtokodni sistem za upravljanje učenja (angl. Learning Management System), ki izvajalcem učnih programov in učencem omogoča enoten in integriran sistem za izvedbo pedagoškega procesa (Moodle 2018).

tudi za ugotavljanje predhodnega znanja učencev glede določene teme, kar učitelju omogoča, da se vnaprej seznanijo z ravno znanja v posameznem razredu (Desmal 2017, 4). Podobno tudi Bista (2014, 199) navaja, da se lahko Twitter na različne načine uporabi v izobraževalne namene. V pomoč je lahko pri iskanju nasvetov o strokovnih vprašanjih, izmenjavi uporabnih spletnih virov in zanimivih raziskav ter razširjanju informacij o določenem dogodku.

V raziskavi, ki je vključevala 303 družboslovne pedagoge iz različnih šol v ZDA, so poskušali ugotoviti, kako učitelji uporabljajo omrežje Twitter za svoj poklicni razvoj, komunikacijo in razredne dejavnosti. Ugotovili so, da Twitter uporabljajo kot orodje za objavljanje, povezovanje z drugimi razredi, deljenje virov, videoposnetkov ter drugih objav, ki so lahko tema za nadaljnjo razpravo s študenti. Eden izmed anketiranih učiteljev je poudaril, da Twitter zanj predstavlja tudi koristno orodje za mednarodno povezovanje z drugimi učitelji in študenti (Krutka in Carpenter 2016, 49). Kot navajata Grosbeck in Holotescu (2008), ima Twitter lahko posebno vlogo tudi pri razširjanju oziroma diseminaciji različnih publikacij in gradiv, iskanju originalnih virov, spodbujanju poklicnih povezav in pridobivanju povratnih informacij od drugih uporabnikov.

Fox in Varadarajan (2011, po Yakin in Tinmaz 2013, 211) sta v okviru svoje raziskave želela ugotoviti pozitivne in negativne vidike uporabe Twitterja med študenti v smislu medsebojne interakcije. Ugotovila sta (Fox in Varadarajan 2011, po Yakin in Tinmaz 2013, 211), da omenjeno družbeno omrežje sicer spodbuja interakcijo med študenti, sodelovanje v razredu in medsebojno razpravo, vendar lahko študentom odvrača pozornost od njihovega šolskega dela.

4.2 Prednosti in priložnosti uporabe spletnih družbenih omrežij v izobraževanju

Družbena omrežja so se pričela uporabljati v pedagoške namene z namenom aktivnejšega vključevanja mladih v šolski proces (Mingle in Adams 2015). Različne študije o uporabi družbenih omrežij kažejo, da lahko ima uporaba tovrstnih spletnih platform v izobraževanju številne prednosti in koristi. Shaw (2015) navaja štiri pglavitne prednosti: ustvarjanje občutka za skupnost in spodbujanje sodelovanja, razvijanje računalniške pismenosti in jezikovnih spretnosti, izboljšana komunikacija med učitelji in študenti ter vključevanje kulture študentov v učno okolje. Družbena omrežja lahko lajšajo proces učenja in spodbujajo razvoj številnih spretnosti tudi zunaj formalnih učnih okolij, saj podpirajo sodelovanje, medsebojno učenje med vrstniki, prispevajo k raznolikosti kulturnega izražanja ter razvoju veščin, ki so pomembne za novodobne načine dela in sodobna delovna mesta (Ito, Okabe in Matsuda 2006; Jenkins 2007, 3, po Collin idr. 2011, 14).

Uporaba družbenih omrežij v izobraževalnem procesu lahko ima številne koristi tako za učitelje kot tudi za učence. Nekatere izmed najbolj očitnih koristi uvedbe družbenih omrežij v izobraževanje izhajajo iz tega, da so tovrstne spletne storitve zasnovane kot spletna mesta za mreženje. Za učitelje, ki poučevanje razumejo kot vzpostavljanje odnosov s svojimi učenci,

lahko družbena omrežja predstavljajo učinkovito orodje za povezovanje (Roblyer idr. 2010, po Shaw 2015). Njihove značilnosti lahko spodbujajo in ustvarjajo občutek skupnosti med uporabniki, kar posledično vodi do večjega sodelovanja med učenci in učitelji ter izmenjave idej, ki lahko spodbujajo učenje. Vsako orodje, ki učiteljem in učencem omogoča jasno, enostavno in pogosto komunikacijo, je lahko koristno (Shaw 2015). Roblyer idr. (2010, po Shaw 2015) ugotavljajo, da učenci prek Facebooka komunicirajo tako pogosto kot prek elektronske pošte, zato so ti svojim učiteljem predlagali, da naj družbena omrežja uporabljajo za komunikacijo z njimi (Mazer, Murphy in Simonds 2007, po Shaw 2015). Veliko učencev raje uporablja spletne strani za družbeno mreženje v primerjavi z bolj tradicionalnimi sistemi učenja, saj jih bolje poznajo in so za njih zato enostavnejši za uporabo (Deng in Tavares 2013, po Bower 2017; Hurt idr. 2012, po Bower 2017). Učenci lahko do družbenih omrežij dostopajo prek mobilnih aplikacij, kar pomeni, da lahko do njih dostopajo kadarkoli in kjerkoli (McCarthy 2012, po Bower 2017). Uporaba tovrstnih spletnih vsebin lahko vpliva tudi na vzpostavitev močnejših odnosov med učitelji in učenci (Barbour in Plough 2009, po Bower 2017). Mazer, Murphy in Simonds (2007, po Bower 2017) ugotavljajo, da lahko udejstvovanje učiteljev na družbenih omrežij in njihovo povezovanje s svojimi učenci vpliva na višjo stopnjo motivacije med učenci, na njihovo zadovoljstvo in bolj pozitivno učno okolje. Družbena omrežja pozitivno vplivajo tudi na aktivno vključevanje tistih šolajočih se, ki v razredu ne želijo sodelovati. Takšni učenci se pri izražanju in delitvi svojih idej na družbenih omrežij počutijo nekoliko bolj sproščeni (McLoughlin in Lee 2007, po Faizi, Afia in Chiheb 2013, 52).

Prednost uporabe družbenih omrežij se kaže tudi v enostavnih medsebojnih izmenjavah študijskih virov, literature, zapiskov ali drugih učnih vsebin, kar vpliva na prevzemanje odgovornosti udeležencev izobraževalnega procesa za učenje ter razvijanje sposobnosti delovanja v skupini (Sharma, Joshi in Sharma 2016, 350, po Kašnik 2018, 72). Značilnosti družbenih omrežij učiteljem omogočajo hiter odziv na vprašanja učencev, objavljanje domačih nalog, projektov in učnih načrtov, pošiljanje sporočil ter opozarjanje na prihajajoče dogodke. Tovrstna interakcija prispeva k razumevanju različnih težav v zvezi z učenjem in njihovem reševanju v zelo kratkem času (Faizi, Afia in Chiheb 2013, 52).

Tiene (2000, po Mingle in Adams 2015, 11) ugotavlja, da pisna komunikacija v kibernetnem prostoru šolajočim se omogoča, da sodelujejo v razpravah takrat, ko to želijo, svoje ideje pa prav zaradi omenjenega podajajo na bolj premišljen in strukturiran način. Podobno Deng in Tavares (2013, po Mingle in Adams 2015, 11) poudarjata, da lahko razprave prek spleta in družbenih omrežij prispevajo k razvoju reflektivnih sposobnosti učencev in njihovih veščin kritičnega razmišljanja. Še posebej pomembno vlogo pri razvoju komunikacijskih veščin in veščin kritičnega razmišljanja imajo na primer Facebook skupine, ki omogočajo razpravo o obravnavani učni temi, kar prispeva k boljšemu razumevanju posameznih učnih vsebin (Alexander in Sapra 2013, 149, po Kašnik 2018, 73). Družbena omrežja tako omogočajo učenje od svojih vrstnikov (Bower 2017), Tuan in Tu (2013, po Badri idr. 2017) pa celo ugotavljata, da so šolajoči se, ki so uporabljali družbena omrežja v izobraževanju, izboljšali svoje besedišče

in svoje sposobnosti pisanja ter pisnega sporočanja. Izmenjava ustvarjalnih vsebin prek tovrstnih spletnih platform (fotografije, videoposnetki, blogi idr.) postaja sestavni del komunikacije med mladimi, kar igra pomembno vlogo tudi pri razvijanju občutka identitete, spodbujanju razvoja pismenosti in tehničnih veščin ter ustvarjalnosti (Collin idr. 2011, 12).

4.3 Slabosti, izzivi in nevarnosti uporabe spletnih družbenih omrežij v izobraževanju

Kot pri uporabi drugih tehnologij v izobraževalne namene obstajajo tudi pri uporabi spletnih družbenih omrežij številne nevarnosti in omejitve, ki lahko slabo vplivajo na izobraževalni proces (Bower 2017). Cramer in Hayes (2010, po Mccarroll in Curran 2013, 10) opredeljujeta številna tveganja za učence, ki so povezana z uporabo družbenih omrežij v izobraževanju. Kot navajata (Cramer in Hayes 2010, po Mccarroll in Curran 2013, 10), lahko njihova uvedba povečuje spletno ustrahovanje, goljufanje v razredu in spolno nagovarjanje. Podobno Bower (2017) meni, da lahko uporaba tovrstnih spletnih storitev v izobraževalne namene vodi v porast spletnega ustrahovanja, zlasti takrat, kadar so v izobraževalni proces vključeni mlajši učenci. V okviru študije, ki sta jo Kwan in Skoric (2013, po Bower 2017) izvedla med 1.600 srednješolci iz Singapurja, sta ugotovila, da se je med njimi več kot 60 % dijakov v zadnjih dvanajstih mesecih soočilo s spletnim ustrahovanjem prek Facebooka.

Obstajajo tudi drugi številni pomisleki pri uvedbi spletnih družbenih omrežij v izobraževanje in na katere bi morali biti izobraževalci še posebej pozorni. Willems in Bateman (2011, po Bower 2017) navajata krajo identitete, zlorabo informacij za neprimerne namene, zalezovanje drugih oseb in zlorabo intelektualne lastnine. Učenci lahko na spletu nenamerno pustijo tudi digitalni odtis, ki ga je težko oziroma celo nemogoče odstraniti, kar lahko vpliva na njihov ugled in nadaljnje priložnosti v izobraževanju (O'Keeffe in Clarke-Pearson 2011, po Bower 2017). Kumar in Akram (2017, 351) navajata, da se lahko pri uporabi družbenih omrežij v izobraževalne namene učenci vse bolj zanašajo na informacije, do katerih je prek spleta in spletnih strani za družbeno mreženje zelo enostavno dostopati, s tem pa se lahko posledično zmanjšujejo njihove sposobnosti za učenje in raziskovanje. Poudarjata (Kumar in Akram 2017, 351), da lahko učenci zaradi pogoste uporabe tovrstnih spletnih platform izgubijo občutek za komunikacijo in povezovanje z drugimi v resničnem svetu, uporaba spletnih družbenih omrežij v izobraževanju pa lahko ima negativen vpliv tudi na duševno in telesno zdravje učencev. Grossek in Holotescu (2008) v okviru svoje študije nista ugotovila le, da je Twitter zasvojljiv, temveč tudi, da lahko njegova uporaba v šolah sproži hitrejše širjenje govoric ter slabo vpliva na uporabo slovnice med udeleženci učnega procesa. Za komunikacijo z drugimi vrstniki učenci namreč uporabljajo sleng in skrajšane besede, kar lahko zmanjšuje njihove sposobnosti izražanja in uporabe jezika (Kumar in Akram 2017, 351). Podobno navajajo tudi Yunus, Salehi in Chenzi (2012, 47, po Kašnik 2018, 75), ki menijo, da lahko ima uporaba družbenih omrežij v izobraževanju negativen učinek na uporabo slovnice med učenci. Prav zaradi negativnega učinka tovrstnih spletnih vsebin na uporabo slovnice in pravopisa Shih (2011, po Kašnik 2018,

85) poudarja, da spletne strani za družbeno mreženje niso primerne za formalno poučevanje in učne aktivnosti.

Yunus, Salehi in Chenzi (2012, po Kašnik 2018, 74) ugotavljajo, da družbena omrežja v izobraževalnem okolju ovirajo pozornost učencev, saj lahko hitro preusmerijo pozornost na druge, zabavnejše aktivnosti, zaradi česar ti niso povsem osredotočeni na učenje. Srednješolci sami priznavajo, da jim lahko Facebook odvrta pozornost od šolskega dela in učenja (Fewkes in McCabe 2012; Mao 2014, po Bower 2017). Kar več kot 9 od 10 britanskih študentov vsaj enkrat na uro preveri Facebook, Twitter in druga družbena omrežja (Warman 2011), kar lahko posledično pripelje tudi do slabšega učnega uspeha (Shaw 2015). V raziskavi, ki so jo Petrovic idr. (2013, 418) izvedli na vzorcu 40 študentov Univerze v Beogradu, so ti poročali o tem, da je Facebook v izobraževanju lahko precej bolj moteč dejavnik v primerjavi z učno platformo Moodle.

Še en izziv, s katerim se srečujejo izobraževalne institucije, je, da Facebook ni povezan z drugimi izobraževalnimi platformami, kot je na primer Moodle, kar pomeni, da se morajo udeleženci izobraževalnega procesa prijaviti na dve različni platformi za dostop do različnih vsebin (Shaw 2015). To je za učence precej manjši izziv, saj so na Facebooku pogosteje kot učitelji (Roblyer idr. 2010, po Shaw 2015). Izobraževalci se morajo zavedati, da vsi učenci niso enako aktivni na družbenih omrežjih, saj lahko imajo omejen dostop do interneta ali pa še nimajo oblikovanega svojega profila na spletnih straneh za družbeno mreženje. Prav tako se morajo zavedati ravni njihove usposobljenosti za uporabo tehnologije (Shaw 2015). Za učence, ki nimajo znanja o nastavitvah zasebnosti na družbenih omrežjih oziroma niso povsem seznanjeni z njihovo uporabo, je manj verjetno, da bodo tovrstne spletne platforme uporabljali za komunikacijo (Lampe idr. 2011, 342, po Shaw 2015). Učitelji se tako soočajo z izzivom oblikovanja smiselnih aktivnosti, s katerimi bodo spodbudili učence, da pričnejo z uporabo družbenih omrežij v izobraževanju (Salavuo 2008, po Bower 2017).

Uvedba družbenih omrežij v izobraževalni proces vključuje številna vprašanja tudi v smislu prepletanja formalnih oblik učenja in neformalnega, zasebnega življenja učencev (Manca in Ranieri 2013, po Bower 2017). Številni med njimi so namreč izrazili zaskrbljenost glede tega, da imajo sošolci in učitelji dostop do njihovih osebnih profilov, zato želijo omrežja, ki jih uporabljajo za zasebno življenje, uporabljati ločeno od omrežij in orodij, ki se uporabljajo za izobraževanje (Madge idr. 2009, po Bower 2017). Na drugi strani se učitelji, ki tovrstne spletne storitve uporabljajo za interakcijo s svojimi učenci, soočajo s težavami pri določanju mej med prijateljevanjem in avtoriteto (Asterhan in Rosenberg 2015, po Bower 2017).

4.4 Uporaba spletnih družbenih omrežij med dijaki in študenti

Spletna družbena omrežja so postala sestavni del družbenega življenja dijakov in študentov (Deng in Tavares 2013, po Mingle in Adams 2015, 10). Večina tovrstne spletne storitve

uporablja za komuniciranje z vrstniki, povezovanje s prijatelji in družino, spoznavanje novih prijateljev, izmenjavo slik in različnih idej (Zamri, Zaihan in Samat 2018). Feshchenko (2016) je v svoji študiji, ki jo je izvedel na vzorcu 375 študentov iz Rusije, ugotovil, da kar 98 % študentov, ki je bilo vključenih v raziskavo, uporablja spletna družbena omrežja v vsakdanjem življenju, 24 % časa, ki ga porabijo za udejstvovanje na družbenih omrežjih, namenjajo tudi za aktivnosti, povezane s študijem. Masic, Sivic in Pandza (2012, po Al-Mukhaini, Al-Qayouadhi in Al-Badi 2014, 145) navajajo, da študenti družbena omrežja v izobraževalne namene uporabljajo zlasti za razpravo o izobraževanju, domače učenje in načrtovanje različnih aktivnosti, povezanih s študijem.

Facebook je družbeno omrežje, ki ga študenti najpogosteje uporabljajo. Slednje potrjujejo izsledki raziskave Dahlstroma idr. (2011, po Sutherland idr. 2018, 14), ki so v okviru študije, ki je vključevala 3.000 ameriških študentov, ugotovili, da jih je med njimi kar 90 % uporabljalo Facebook. Priljubljenost Facebooka med univerzitetnimi študenti potrjujejo tudi izsledki raziskave, izvedene leta 2015 na vzorcu 500 študentov iz Velike Britanije. V okviru raziskave so ugotovili, da vsak četrti študent za komunikacijo s svojim profesorjem oz. predavateljem uporablja družbena omrežja, pri čimer jih kar 85 % uporablja Facebook, nekoliko več kot tretjina jih uporablja Twitter, skoraj četrtina jih uporablja WhatsApp (Parr 2015). Mazmanova in Usluelova (2011, po Kašnik 2018, 84) ugotavljata, da so zlasti študentke tiste, ki Facebook uporabljajo tudi v izobraževalne namene, medtem ko študenti to omrežje uporabljajo večinoma za ustvarjanje novih poznanstev in odnosov. Tezci in İçen (2017) sta na vzorcu 853 dijakov iz Istanbula ugotovila, da srednješolci najpogosteje uporabljajo YouTube, sledita Facebook in Twitter, pri čimer omenjena družbena omrežja uporabljajo zlasti v izobraževalne in razvedrilne namene, nekoliko manj za socialno interakcijo. Poudarjata (Tezci in İçen 2017), da so ti rezultati lahko posledica njihovih vrednot in kulture.

Dijaki in študenti izražajo precej pozitiven odnos do uporabe spletnih družbenih omrežij v izobraževalnem procesu (Drašković, Korper in Kilian-Yasin 2017; Salih in Elsaid 2018), medtem ko so druga orodja e-učenja med njimi precej manj priljubljena (Feshchenko 2016, 5). Njihov pozitiven odnos do uporabe tovrstnih spletnih storitev se kaže zlasti v interakcijskem in informacijskem motivu, krejitvi identitete ter njihovi skrbi za razvoj kariere. Prek družbenih omrežij se počutijo bolj povezani s svojimi sošolci, inštruktorji in profesorji, z njihovo pomočjo pa lahko iščejo tudi dodatne informacije in pridobivajo znanje na zanimiv, njim privlačen način (Neier in Tuncay Zayer 2015, 139–140, po Kašnik 2018, 56). Pozitiven odnos imajo študenti zlasti do Facebook skupin, v katerih lahko sproščeno izražajo svoje mnenje in sodelujejo v razpravah o različnih tematikah (Eren 2012, 292, po Kašnik 2018, 57).

Mnenja študentov o uvedbi družbenih omrežij v izobraževalni proces pa niso povsem enotna. V okviru raziskave, ki jo je EDUCAUSE Center for Analysis and Research (ECAR) izvedel na vzorcu 75.306 ameriških študentov iz 15 držav, so ugotovili, da kar 73 % študentov želi omrežja, ki jih uporabljajo za zasebno življenje, uporabljati ločeno od omrežij, ki jih uporabljajo

za izobraževanje. Glede na omenjeno ni presenetljivo, da večina anketiranih študentov ne želi, da bi njihovi profesorji družbena omrežja uporabljali kot učna orodja (Dahlstrom in Bichsel 2014, 12).

4.5 Spletna družbena omrežja in učna uspešnost

Večina raziskav izpostavlja negativen vpliv družbenih omrežij na učni uspeh (Badri idr. 2017, 5). Negativen vpliv se kaže zlasti v učnih/študijskih rezultatih, s študijem povezanim vedenjem in odnosih ter splošni zaznavi študentov in dijakov do učenja. Družbena omrežja lahko odvrnejo pozornost dijakov in študentov od njihovega učenja, kar lahko posledično zmanjšuje njihovo učno učinkovitost in uspešnost (van der Schuur idr. 2015; Walsh idr. 2013, po Kašnik 2018, 69). Najpogostejši kriterij učne uspešnosti so ocene, ki odražajo znanje učencev in njihove dosežke v primerjavi s temeljnimi standardi znanja v učnih načrtih (Puklek Levpušček in Zupančič 2009).

V okviru medkulturne raziskave, ki je vključevala 10.903 mladostnikov iz šestih evropskih držav (Grčija, Španija, Poljska, Nizozemska, Romunija in Islandija), so ugotovili, da uporaba družbenih omrežij več kot dve uri dnevno vpliva na slabši učni uspeh (Tsitsika idr. 2014, po Griffiths in Kuss 2017, 50). Slednje potrjuje tudi študija Kirschnerja in Karpinskega (2010), ki sta odkrila pomemben negativen odnos med uporabo Facebooka in učno uspešnostjo. Uporabniki Facebooka so poročali o nižjih ocenah v šoli, za učenje pa so porabili manj ur kot tisti, ki niso bili uporabniki Facebooka. Banquil idr. (2009, po Badri idr. 2017) ugotavljajo, da je med študenti, ki pogosto uporabljajo spletna družbena omrežja, mogoče opaziti kontinuiran padec študijskih ocen. Druge študije (Canales, Wilbanks in Yeoman 2009; Karpinski in Duberstein 2019, po Rouis, Limayem in Saleghi-Sanegri 2011, 965) kažejo, da lahko povečana uporaba Facebooka škodljivo vpliva na produktivnost, uspešnost izvajanja nalog in učni/študijski uspeh. V okviru raziskave, ki sta jo Mehmood in Taswir (2013, po Mingle, Adams in Adjei 2016, 15) izvedla v Omanu na vzorcu 100 študentov, sta ugotovila, da je veliko študentov celo opozorilo na spremembo uporabe jezika, kar naj bi bila posledica njihove pogoste komunikacije na družbenih omrežjih. Nekateri med njimi so navedli, da pri komuniciranju na tovrstnih spletnih platformah uporabljajo sleng, kar negativno vpliva na njihove sposobnosti pisnega izražanja in posledično tudi učni uspeh.

Junco in Cotten (2012) sta na vzorcu 1.839 študentov univerz iz severovzhoda ZDA ugotovila, da je čas, ki ga študenti preživijo na Facebooku, močno in izrazito negativno povezan s splošnimi študijskimi ocenami, medtem ko je ta čas šibko povezan s časom, ki ga študenti porabijo za pripravo na učenje. Njune ugotovitve kažejo nekatere vzorce uporabe Facebooka, ki so lahko povezani s slabšim študijskim uspehom. Kot navajata (Junco in Cotten 2012), lahko zlasti čas, ki ga študenti namenijo za objavo statusov na Facebooku in za klepet z drugimi uporabniki, vpliva na slabše študijske ocene. Vpliv Facebooka na študijsko uspešnost so v okviru svoje študije raziskovali tudi Rouis, Limayem in Saleghi-Sanegri (2011), ki so na vzorcu

239 švedskih dodiplomskih študentov ugotovili, da lahko povečana uporaba Facebooka s strani študentov z ekstravertirano osebnostjo vodi k slabi študijski uspešnosti, medtem ko lahko študenti, ki imajo višjo stopnjo samoregulacije, učinkoviteje nadzorujejo svojo prisotnost na tovrstnih spletnih platformah.

V Sloveniji je vpliv uporabe Facebooka na učni uspeh študentov raziskovala Erjavčeva (2013, po Kašnik 2018, 70) na vzorcu 209 študentov Univerze v Ljubljani, s Fakultete za elektrotehniko, Fakultete za družbene vede, Pedagoške fakultete in Veterinarske fakultete. V okviru študije je ugotovila (Erjavec 2013, po Kašnik 2018, 70), da imajo uporabniki Facebooka nižjo srednjo vrednost šolskih ocen in manj časa namenijo učenju (1–5 ur) v primerjavi z neuporabniki (11–15 ur). Kljub omenjenemu je večina študentov izpostavila, da uporaba Facebooka ne vpliva na njihovo učno uspešnost, saj ga ne uporabljajo tako pogosto, da bi lahko oviral njihov učni uspeh. Za večino anketiranih študentov Facebook predstavlja uporabno orodje za oblikovanje študijskih skupin, mreženje, iskanje podpore pri drugih študentih in izmenjavo informacij o študijski nalogi.

5 RAZISKAVA O ZASVOJENOSTI S SPLETNIMI DRUŽBENIMI OMREŽJI MED DIJAKI IN ŠTUDENTI

V empiričnem delu naloge smo raziskali razširjenost pojava zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji med slovenskimi srednješolci in študenti ter preverili povezanost uporabe družbenih omrežij v okviru šolskih/študijskih aktivnosti z učno uspešnostjo in nastankom zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji.

5.1 Potek raziskave in predstavitev vzorca anketiranih

Podatke za empirični del naloge smo zbrali s pomočjo anketnega vprašalnika. Anketo, ki smo jo pripravili s pomočjo odprtokodnega orodja za spletno anketiranje Ika, smo posredovali slovenskim srednješolcem in študentom. K izpolnjevanju anonimnega vprašalnika smo anketirance pozvali prek spletnih družbenih omrežij (Facebook, Instagram), vabila za izpolnitev ankete pa prek elektronske pošte posredovali tudi naključno izbranim fakultetam in srednjim šolam po Sloveniji. 31 fakultet/srednjih šol je vabilo za izpolnitev ankete posredovalo svojim študentom/dijakom oziroma je vabilo objavilo na svoji spletni ali Facebook strani. Pridobivanje podatkov je potekalo od 4. 6. 2019 do 10. 7. 2019.

Anketni vprašalnik je bil razdeljen na štiri tematske sklope in je vseboval 15 vprašanj zaprtega ter 6 vprašanj odprtega tipa (Priloga 1). Večina vprašanj je bilo podanih z ocenjevalno lestvico, kjer so anketiranci označili stopnjo strinjanja oziroma nestrinjanja s posamezno trditvijo. Prvi del vprašalnika je vključeval vprašanja o navadah, aktivnostih in pogostosti uporabe družbenih omrežij (šest vprašanj), drugi del pa vprašanja, ki so se navezovala na uporabo tovrstnih spletnih storitev v izobraževalne namene (tri vprašanja). Tretji tematski sklop je vključeval pet vprašanj in se je nanašal na zasvojenost s spletnimi družbenimi omrežji. S pomočjo zadnjega sklopa vprašanj smo pridobili demografske podatke anketirancev (spol, starost, regija, status, šola/fakulteta) ter podatke o njihovem učnem uspehu oziroma povprečni oceni v zadnjem šolskem/študijskem letu. V času zbiranja podatkov je anketni vprašalnik reševalo 314 anketirancev, od tega je bilo 38 vprašalnikov, ki so bili le delno izpolnjeni, iz nadaljnje obdelave izločenih. 276 vprašalnikov je bilo rešenih v celoti in zato uporabnih za raziskavo. Po končanem zbiranju podatkov smo podatke izvozili iz odprtokodnega orodja za spletno anketiranje v programa Microsoft Excel in SPSS 22.0, kjer smo jih podrobneje statistično obdelali.

V anketi je sodelovalo 134 dijakov in 142 študentov, med njimi so prevladovale ženske (77 %). Njihova povprečna starost je 20,01 leta. Najmlajši anketiranec je star 15, najstarejši pa 47 let. Anketiranci prihajajo iz vseh statističnih regij, najbolj zastopana je pomurska regija (25 %), sledijo savinjska (21 %), podravska (18 %) in osrednjeslovenska regija (16 %). Najmanj anketirancev prihaja iz primorsko-notranjske (1 %) in posavske regije (1 %). Največ študentov obiskuje Pedagoško fakulteto Maribor (29,6 %), kar 43,3 % anketiranih dijakov pa obiskuje Gimnazijo Franca Miklošiča Ljutomer.

Anketirani dijaki in študenti so v anketi navedli podatke o učnem uspehu oziroma povprečni oceni v zadnjem šolskem/študijskem letu. Večina dijakov (44,8 %) je imela prav dober učni uspeh v zadnjem šolskem letu, sledijo dijaki z odličnim (33,6 %) in dobrim (18,7 %) učnim uspehom. Podrobnejši rezultati so predstavljeni v preglednici 3.

Preglednica 3: Učni uspeh dijakov v zadnjem šolskem letu

Učni uspeh v zadnjem šolskem letu	fk	fk %
Odličen	45	33,6
Prav dober	60	44,8
Dober	25	18,7
Zadosten	3	2,2
Nezadosten	1	0,7
Skupaj	134	100

Opomba: fk = število odgovorov, fk % = delež odgovorov

Skoraj polovica anketiranih študentov (46,5 %) je imela v zadnjem študijskem letu povprečno oceno med 8 in 8,99. 29,6 % študentov je zadnje študijsko leto zaključilo s povprečno oceno med 7 in 7,99, 19,7 % študentov pa z oceno nad 9. Podrobnejši rezultati so razvidni iz preglednice 4.

Preglednica 4: Povprečna ocena študentov v zadnjem študijskem letu

Povprečna ocena v zadnjem študijskem letu	fk	fk %
10	2	1,4
9 do 9,99	26	18,3
8 do 8,99	66	46,5
7 do 7,99	42	29,6
6 do 6,99	5	3,5
5 do 5,99	0	0,0
0 do 4,99	1	0,7
Skupaj	142	100

Opomba: fk = število odgovorov, fk % = delež odgovorov

5.2 Analiza anketnega vprašalnika

V nadaljevanju je predstavljena analiza in interpretacija podatkov empirične raziskave.

5.2.1 Uporaba spletnih družbenih omrežij

V prvem delu ankete nas je zanimalo, koliko let dijaki in študenti že uporabljajo spletna družbena omrežja. V povprečju anketiranci tovrstne spletne storitve uporabljajo že 7,8 leta (SD = 2,92). Glede na to, da so študenti starejši od dijakov, ni presenetljivo, da ti v povprečju

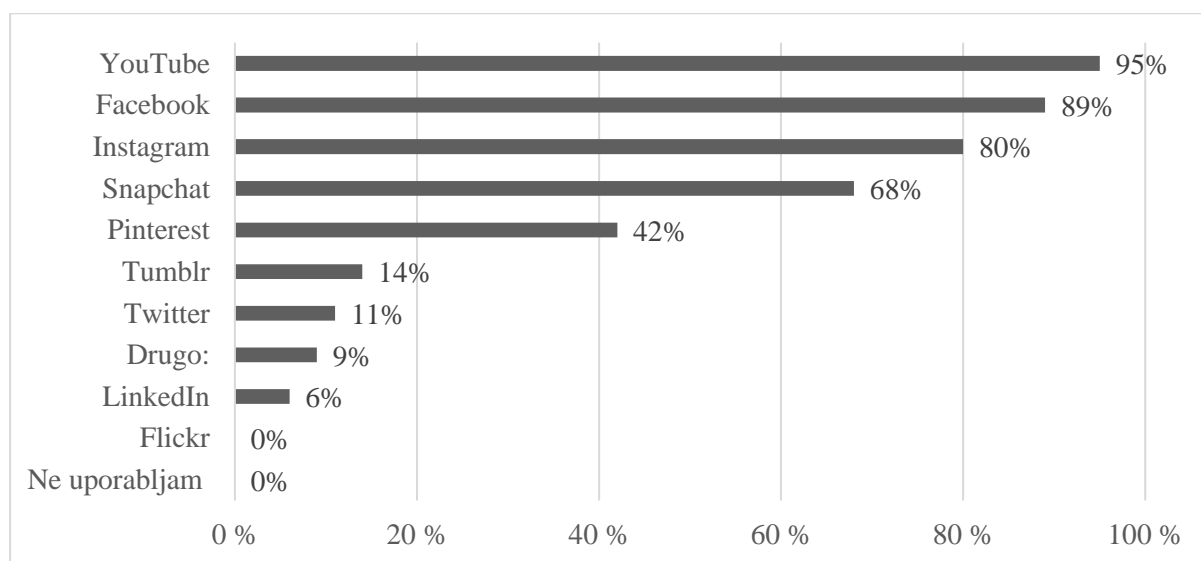
spletne strani za družbeno mreženje uporabljajo dlje časa kot dijaki. Večina družbenih omrežij ima namreč starostno omejitev uporabe, saj mora biti uporabnik star najmanj 13 let. Študenti tako v povprečju tovrstne spletne platforme uporabljajo že 9,5 leta, dijaki pa 5,9 leta. Podrobne rezultate prikazujemo v preglednici 5.

Preglednica 5: Število let uporabe družbenih omrežij

	N	
	Dijak	Študent
Moški	6,4	9,7
Ženske	5,6	9,4
Skupaj	5,9	9,5

Opomba: N = število let

Zanimalo nas je, katera družbena omrežja anketiranci najpogosteje uporabljajo. Iz nabora ponujenih možnosti so lahko izbrali eno ali več spletnih strani za mreženje. Vsi anketirani dijaki in študenti uporabljajo tovrstne spletne vsebine. Kot je razvidno iz slike 6, jih večina uporablja YouTube (95 %) in Facebook (89 %), sledijo Instagram (80 %), Snapchat (68 %) in Pinterest (42 %). Poleg navedenih družbenih omrežij v anketnem vprašalniku 9 % anketirancev uporablja tudi druge spletne strani za družbeno mreženje²⁰ (Slika 6).

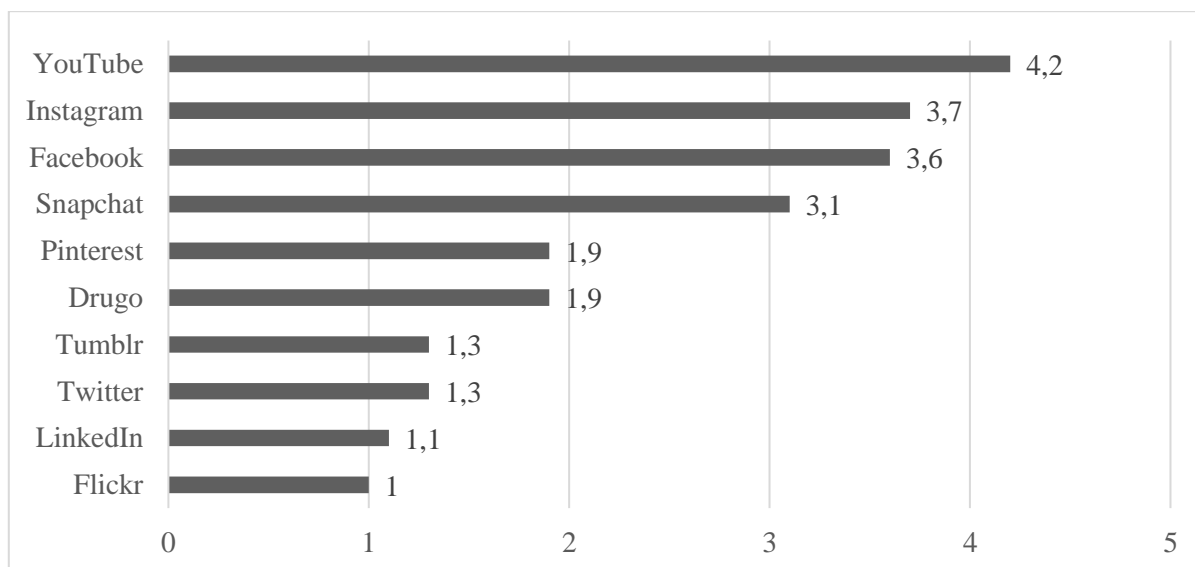

Slika 6: Najpogosteje uporabljena spletna družbena omrežja

Eno izmed anketnih vprašanj se je nanašalo na pogostost uporabe spletnih družbenih omrežij. Anketiranci so pogostost uporabe ocenjevali na 5-stopenjski lestvici, kjer je ocena 1 predstavljala *nikoli*, ocena 5 pa *zelo pogosto*. Anketirani dijaki in študenti najpogosteje

²⁰ Twitch, Viber, Hangout, Whatsapp, Discord, Reddit, Messenger, Tinder, We heart it, 9gag, Amino.

uporabljajo YouTube ($M = 4,2$), sledita Instagram ($M = 3,7$) in Facebook ($M = 3,6$). Anketiranci ne uporabljajo družbenega omrežja Flickr ($M = 1,0$) (Slika 7).

Slika 7: Pogostost uporabe družbenih omrežij

V nadaljevanju nas je zanimalo, koliko časa dnevno dijaki in študenti preživijo na spletnih straneh za družbeno mreženje. V povprečju anketiranci na družbenih omrežjih preživijo kar 2,9 ure dnevno. Dijaki v povprečju na tovrstnih spletnih platformah preživijo več ur dnevno ($M = 3,3$) v primerjavi s študenti ($M = 2,4$).²¹

Na vprašanje, kdaj anketiranci dostopajo do spletnih družbenih omrežij,²² je večina (95 %) odgovorila, da do tovrstnih spletnih vsebin dostopajo med prostim časom. 84 % anketirancev do družbenih omrežij dostopa zvečer, preden zaspijo, 40 % zjutraj, še preden pričnejo z drugimi aktivnostmi. 35 % anketiranih dijakov in študentov do družbenih omrežij dostopa med poukom oziroma predavanji. Najmanj anketirancev (5 %) do družbenih omrežij dostopa med pogovorom s starši. Podrobni rezultati so razvidni iz preglednice 6.

²¹ En anketiranec na to vprašanje ni odgovoril. Trije anketiranci so na vprašanje odgovorili z *veliko*, *zelo veliko* in *preveč*.

²² Anketiranci so lahko izbirali med eno ali več možnostmi.

Preglednica 6: Čas dostopa do spletnih družbenih omrežij

Dostop do družbenih omrežij	fk	fk %
Med prostim časom	263	95
Zvečer, preden zaspim	233	84
Zjutraj, še preden pričnem z drugimi aktivnostmi	111	40
Med poukom/predavanji	97	35
Med prehranjevanjem	85	31
Med druženjem s prijatelji	69	25
Med pogovorom s starši	13	5

Opomba: fk = število odgovorov, fk % = delež odgovorov

Dijaki in študenti družbena omrežja uporabljajo za različne namene. V anketi smo jim v presojo pogostosti namena uporabe ponudili 11 različnih aktivnosti. Pogostost uporabe posamezne aktivnosti so anketiranci ocenjevali na 5-stopenjski lestvici, kjer je ocena 1 predstavljala *nikoli*, ocena 5 pa *zelo pogosto*. Anketirani dijaki in študenti družbena omrežja najpogosteje uporabljajo za ohranjanje stikov s prijatelji ($M = 4,1$), spremljanje splošnih informacij (aktualnih novic in dogodkov) ($M = 3,6$) ter za spremljanje objav drugih uporabnikov ($M = 3,4$). Anketiranci spletne strani za družbeno mreženje najmanj pogosto uporabljajo za posodabljanje svojega statusa ($M = 1,6$). Podrobni rezultati so razvidni s slike 8.

Slika 8: Namen uporabe spletnih družbenih omrežij

5.2.2 Uporaba spletnih družbenih omrežij v izobraževalne namene

V drugem delu vprašalnika so anketiranci ocenjevali pogostost uporabe družbenih omrežij v izobraževalne namene na 5-stopenjski lestvici, kjer je ocena 1 predstavljala *nikoli*, ocena 5 pa *zelo pogosto*. Iz odgovorov (Preglednica 7) je razvidno, da anketirani dijaki in študenti tovrstne

spletne storitve uporabljajo tudi v izobraževalne namene ($M = 3,6$). Najpogosteje jih uporabljajo za komunikacijo s sošolci glede šolskih/študijskih zadev ($M = 4,2$), oblikovanje skupin za posamezne predmete/vaje ($M = 4,0$) ter za izmenjavo in pridobivanje gradiv, zapiskov o vsebini predavanj ali seminarskih vaj ($M = 4,0$). Ugotovili smo, da učitelji/profesorji družbena omrežja redko vključujejo v šolske/študijske aktivnosti ($M = 2,2$). Najmanj jih uporabljajo za oblikovanje skupin za predmet, ki ga poučujejo ($M = 1,7$) ter za deljenje informacij o vsebini njihovih predavanj ($M = 1,7$). Ostale povprečne ocene trditev so razvidne iz preglednice 7.

Preglednica 7: Pogostost uporabe družbenih omrežij v izobraževalne namene

Trditve o uporabi družbenih omrežij v izobraževalne namene	M	SD
Spletna družbena omrežja uporabljam za komunikacijo s sošolci glede šolskih/študijskih zadev.	4,2	0,88
Spletna družbena omrežja uporabljam za izmenjavo in pridobivanje gradiv, zapiskov o vsebini predavanj ali seminarskih vaj.	4,0	0,99
S sošolci imamo na družbenih omrežjih oblikovane skupine za posamezne predmete/vaje.	4,0	1,2
Prek družbenih omrežij se dogovarjam za skupinsko šolsko/študijsko delo.	3,7	1,21
Spletna družbena omrežja uporabljam za spremljanje različnih informacij, dogodkov v zvezi s šolo/študijem.	3,7	1,07
Spletna družbena omrežja uporabljam tudi v izobraževalne namene.	3,6	1,01
Spletna družbena omrežja uporabljam za deljenje različnih informacij v zvezi s šolo/študijem.	3,6	1,24
Učitelji/profesorji družbena omrežja vključujejo v šolske/študijske aktivnosti.	2,2	1,13
Z učitelji/profesorji prek družbenih omrežij komuniciram glede šolskih/študijskih zadev.	1,9	1,12
Učitelji/profesorji na družbenih omrežjih objavljajo dogodke, aktivnosti, ki se navezujejo na njihov predmet poučevanja.	1,8	1,02
Učitelji/profesorji imajo na družbenih omrežjih oblikovane skupine za predmet, ki ga poučujejo.	1,7	1,04
Učitelji/profesorji družbena omrežja uporabljajo za deljenje informacij o vsebini njihovih predavanj.	1,7	0,99

Opomba: M = aritmetična sredina, SD = standardni odklon

V nadaljevanju nas je zanimalo, koliko časa dnevno dijaki in študenti uporabljajo družbena omrežja v izobraževalne namene.²³ Ugotovili smo, da anketiranci tovrstne spletne storitve v

²³ Štirje anketiranci na to vprašanje niso podali odgovora.

izobraževalne namene v povprečju uporabljajo 1,1 ure dnevno od skupno 2,9 ure, kolikor v povprečju preživijo na družbenih omrežjih.

Pri naslednjem vprašanju so anketiranci ocenjevali, v kolikšni meri se strinjajo s trditvami, ki se nanašajo na uporabo spletnih družbenih omrežij v izobraževalne namene. Postavili smo šest trditev, ki so jih ocenjevali na 5-stopenjski lestvici, kjer je ocena 1 predstavljala *sploh se ne strinjam*, ocena 5 pa popolno strinjanje s trditvijo. Opaziti je mogoče, da imata najvišji povprečni oceni trditvi, da spletna družbena omrežja predstavljajo koristno orodje za učenje in poučevanje ($M = 3,5$) in da so anketiranci v okviru šolskih/študijskih obveznosti seznanjeni z nevarnostmi uporabe IKT in/ali spletnih družbenih omrežij ($M = 3,5$). Z vsemi ostalimi trditvami, tudi s trditvijo, da družbena omrežja negativno vplivajo na učno/študijsko uspešnost, se anketirani dijaki in študenti niti strinjajo niti ne strinjajo (ocena med 2,9 in 3,2). Podrobne rezultate predstavljamo v preglednici 8.

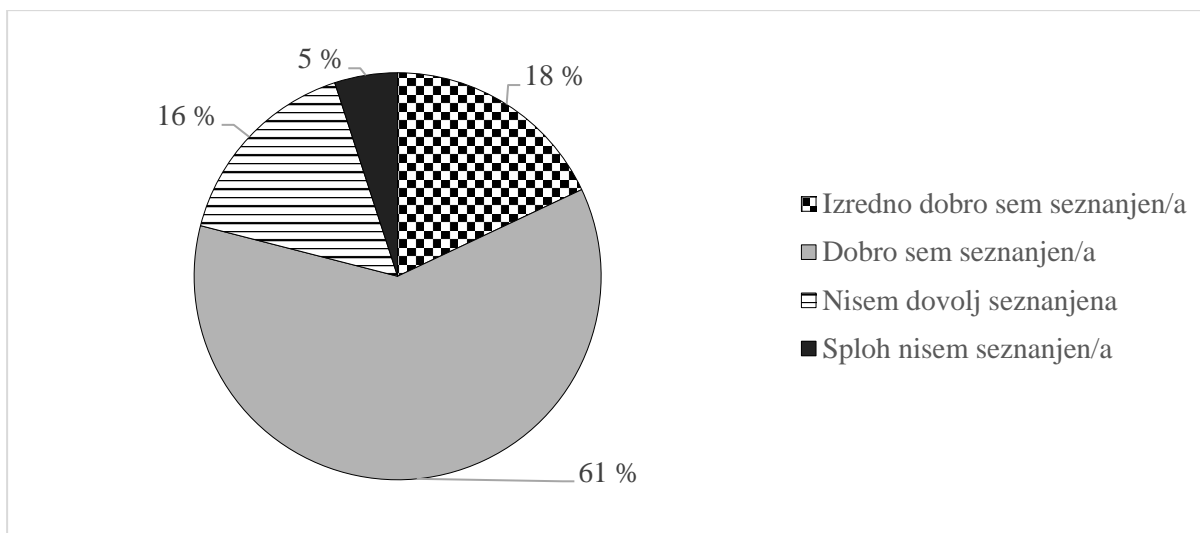
Preglednica 8: Povprečna ocena trditev o uporabi družbenih omrežij v izobraževanju

Trditve o uporabi družbenih omrežij v izobraževalne namene	M	SD
Spletna družbena omrežja predstavljajo koristno orodje za učenje in poučevanje.	3,5	0,95
V okviru šolskih/študijskih obveznosti sem seznanjen/-a z nevarnostmi uporabe IKT in/ali spletnih družbenih omrežij.	3,5	1,12
Spletna družbena omrežja bi želel/-a uporabljati ločeno od šolskih/študijskih aktivnosti.	3,2	0,96
Uporaba spletnih družbenih omrežij negativno vpliva na mojo učno/študijsko uspešnost.	2,9	1,13
Učitelji/profesorji spodbujajo uporabo družbenih omrežij v izobraževalne namene.	2,9	1,12
Družbena omrežja bi želel/-a pogosteje vključevati v šolske/študijske aktivnosti.	2,9	1,06

Opomba: M = aritmetična sredina, SD = standardni odklon

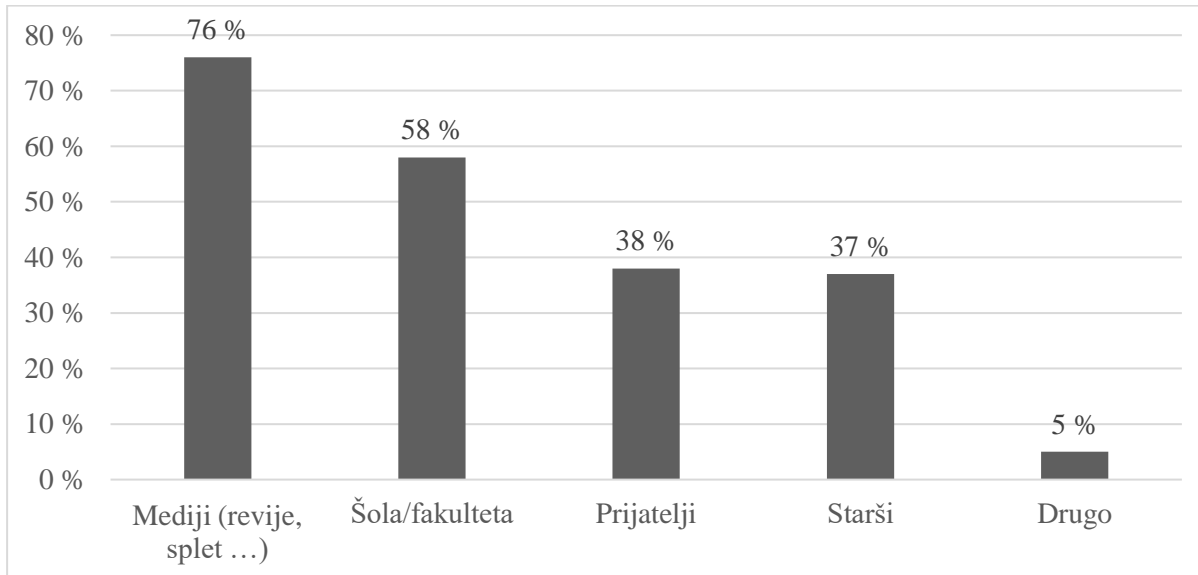
5.2.3 Zasiojenost s spletnimi družbenimi omrežji

Pri prvem vprašanju v tretjem tematskem sklopu vprašanj smo preverili, v kolikšni meri so anketiranci seznanjeni z nevarnostmi uporabe IKT in spletnih družbenih omrežij. Kot je razvidno s slike 9, je 61 % anketirancev mnenja, da so dovolj dobro seznanjeni z nevarnostmi uporabe IKT in spletnih družbenih omrežij. 21 % anketiranih dijakov in študentov meni, da z nevarnostmi niso dovolj oziroma sploh niso seznanjeni. Podrobne rezultate predstavljamo na sliki 9.

Slika 9: Poznavanje nevarnosti uporabe IKT in družbenih omrežij

Anketirane dijake in študente smo povprašali, kje so se seznanili z nevarnostmi uporabe IKT in spletnih družbenih omrežij. Med ponujenimi odgovori so lahko izbrali več možnih odgovorov. Ugotovili smo, da se je večina anketiranih (76 %) z nevarnostmi uporabe IKT in družbenih omrežij seznanila prek medijev, 58 % prek šole/fakultete, ki jo obiskujejo. Najmanj anketirancev so o nevarnostih uporabe IKT in družbenih omrežij seznanili starši (37 %). 5 % anketirancev je izbralo možnost *drugo*²⁴ (Slika 10).

Slika 10: Seznanitev z nevarnostmi uporabe IKT in družbenih omrežij

²⁴ Pod *drugo* je večina anketirancev (3,6 %) navedla *nisem se seznanil/-a*. Ostali anketiranci so dodali, da so se o nevarnostih uporabe IKT in družbenih omrežij seznanili samoiniciativno oziroma prek literature in/ali drugih družinskih članov.

Zanimalo nas je, koliko ur uporabe družbenih omrežij dnevno je po mnenju dijakov in študentov še sprejemljivo.²⁵ Za anketirance je sprejemljivo, če tovrstne spletne storitve uporabljajo v povprečju 2,4 ure dnevno. Pri tem navajajo, da je čas uporabe odvisen zlasti od vrste omrežja in vrste aktivnosti, ki jo uporabnik izvaja na družbenih omrežjih. Zanimivo, da je za dijake v povprečju sprejemljivo 2,7 ure dnevno, za študente pa 2 uri dnevno.

V nadaljevanju so anketiranci ocenjevali, v kolikšni meri se strinjajo s trditvami, ki se nanašajo na zasvojenost s spletnimi družbenimi omrežji. Ponovno smo za ocenjevanje postavljenih trditev uporabili 5-stopenjsko lestvico, kjer je ocena 1 predstavljal *sploh se ne strinjam*, ocena 5 pa popolno strinjanje s trditvijo. Ugotovili smo, da se vprašani v večini strinjajo z navedenimi trditvami, kar dokazujejo tudi visoke povprečne ocene pri treh trditvah (med 3,7 in 4,5). Najbolj so se anketirani dijaki in študenti strinjali s trditvijo, da lahko od uporabe družbenih omrežij postaneš odvisen ($M = 4,5$). S trditvijo, da so od uporabe tovrstnih spletnih storitev odvisni, se anketiranci niti strinjajo niti ne strinjajo ($M = 2,6$) (Preglednica 9).

Preglednica 9: Povprečna ocena trditev o zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji

Trditve o zasvojenosti spletnih družbenih omrežij	M	SD
Od uporabe spletnih družbenih omrežij lahko postaneš odvisen.	4,5	0,73
Spletna družbena omrežja so postala pomemben del mojega življenja.	3,7	0,97
Za spletna družbena omrežja porabim preveč časa.	3,7	1,12
Od spletnih družbenih omrežij sem odvisen/odvisna.	2,6	1,09

Opomba: M = aritmetična sredina, SD = standardni odklon

Pri zadnjem vprašanju smo za preverjanje pojavnosti znakov zasvojenosti uporabili vprašalnik IAT za merjenje zasvojenosti z internetom, ki je prilagojen za merjenje odvisnosti od spletnih družbenih omrežij.²⁶ IAT je prvotno sestavljen iz 20 vprašanj, ki so osnovana na osnovi 5-stopenjske ocenjevalne lestvice, kjer 0 pomeni nikoli, 1 – redko, 2 – občasno, 3 – pogosto, 4 – zelo pogosto in 5 – vedno. Za ugotavljanje zasvojenosti z internetom je treba sešteti številke, ki jih je anketiranec označil, pri tem pa velja, da višji kot je skupni seštevek na testu, višja je stopnja zasvojenosti. Anketiranci, ki na testu dosežejo od 0 do 30 od skupno 100 možnih točk (normalni razpon točk), ne kažejo znakov zasvojenosti z internetom, 31 do 49 doseženih točk kaže na blago stopnjo odvisnosti od interneta, točke med 50 in 79 odražajo zmerno raven zasvojenosti z internetom. Rezultati od 80 do 100 točk kažejo na izrazito odvisnost od interneta (Young 2008, po Selak 2016; Young b. l.).

²⁵ Šest anketirancev je navedlo, da na to vprašanje ne poznajo odgovora. Dva anketiranca dodajata, da je uporaba sprejemljiva, dokler ne prične vplivati na druga področja življenja.

²⁶ Vprašalnik je povzet po Huang (2014, 72–73) in Cassady (2015), ki sta vprašalnik za merjenje zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji in Facebookom oblikovala na osnovi vprašalnika za merjenje zasvojenosti posameznika z internetom (Young 1998b).

Vprašalnik za merjenje odvisnosti od spletnih družbenih omrežij, ki smo ga uporabili v magistrski nalogi, je sestavljen iz 15 vprašanj, ki so osnovana na osnovi 5-stopenjske ocenjevalne lestvice (0 – nikoli, 5 – vedno). Vprašalnik ima skupno 75 možnih točk, njegovo točkovanje pa smo prilagodili izvornemu IAT. Anketiranci, ki so na testu dosegli normalni razpon točk, torej do 30 % (od 0 do 22 točk), ne kažejo znakov odvisnosti od spletnih družbenih omrežij. Tisti, ki so na testu dosegli od 31 % do 49 % (od 23 do 37 točk), spadajo v kategorijo blage stopnje odvisnosti od družbenih omrežij, dosežene točke med 50 % in 79 % (od 38 do 59 točk) odražajo zmerno raven zasvojenosti med anketiranci. Anketirani dijaki in študenti, ki so na testu dosegli od 80 % do 100 % (od 60 do 75 točk), kažejo izrazite znake odvisnosti od spletnih družbenih omrežij.

Kot je razvidno iz preglednice 10, so anketirani dijaki in študenti dosegli precej nizke povprečne ocene (med 0,4 in 1,4), razen pri prvem vprašanju, pri katerem so navedli, da družbena omrežja pogosto uporabljajo dlje, kot sprva nameravajo ($M = 2,6$). Opaziti je mogoče, da so anketiranci najnižjo povprečno oceno dosegli pri vprašanju, v okviru katerega smo želeli ugotoviti, ali postanejo depresivni oziroma nervozni, ko niso prijavljeni na družbena omrežja, ta občutja pa ob njihovi ponovni prijavi izginejo ($M = 0,4$). Ostale povprečne ocene predstavljamo v preglednicah 10 in 11.

Preglednica 10: Rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji – 1. del

Vprašalnik o zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji	M	SD
Ali spletna družbena omrežja uporabljate dlje, kot sprva nameravate?	2,6	1,34
Ali si med uporabo družbenih omrežij govorite »samo še nekaj minut«?	1,4	1,38
Ali zanemarjate vsakodnevna opravila, da lahko več časa preživite na družbenih omrežjih?	1,2	1,15
Ali ste poskušali zmanjšati čas, ki ga namenite za uporabo družbenih omrežij, vendar pri tem niste bili uspešni?	1,2	1,21
Ali se bojite, da bi bilo življenje brez družbenih omrežij dolgočasno?	1,1	1,30
Ali se ljudje okrog vas pritožujejo nad časom, ki ga preživite na spletnih družbenih omrežjih?	1,1	1,12
Ali uporaba družbenih omrežij vpliva na pomanjkanje vašega spanja?	1,1	1,23
Ali zaradi časa, ki ga porabite za družbena omrežja, trpijo vaše ocene ali vaše delo za šolo/študij?	0,9	1,16
Ali razmišljate o dogajanju na družbenih omrežjih tudi takrat, ko niste prijavljeni?	0,8	0,95
Ali ste poskušali prikriti čas, ki ga namenite za družbena omrežja?	0,8	1,12

Opomba: M = aritmetična sredina, SD = standardni odklon

Preglednica 11: Rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji – 2. del

Vprašalnik o zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji	M	SD
Ali postanete skrivnostni, ko vas nekdo povpraša po aktivnostih, ki jih počnete na družbenih omrežjih?	0,8	1,11
Ali dajete prednost udejstvovanju na družbenih omrežjih namesto druženju s prijatelji v resničnem življenju?	0,7	0,97
Ali postanete razdraženi, jezni, če vas nekdo med uporabo družbenih omrežij zmoti oziroma prekine?	0,7	0,99
Ali ste pogosto nestrpni in razmišljate o tem, kdaj se boste lahko ponovno prijavi na spletna družbena omrežja?	0,7	1,00
Ali postanete depresivni oziroma nervozni, ko niste prijavljeni na družbena omrežja, ta občutja pa ob ponovni prijavi izginejo?	0,4	0,92

Opomba: M = aritmetična sredina, SD = standardni odklon

Ugotovili smo, da so anketirani dijaki in študenti pri vprašalniku zasvojenosti z družbenimi omrežji v povprečju dosegli 15,6 (SD = 11,79), kar je v razponu do 30 % možnih točk. Sicer pa so anketiranci na vprašalniku dosegli med 0 in 61 točk.

V nadaljevanju dosežene točke prikazujemo nekoliko podrobneje. Rezultati kažejo, da je pri vprašalniku o zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji 219 anketiranih dijakov in študentov doseglo manj kot 22 točk, 38 jih je doseglo med 23 in 37 točk. Kot je razvidno iz preglednice 12, je 6,2 % anketirancev doseglo med 38 in 59 točk, več kot 60 točk sta dosegla le dva anketiranca.

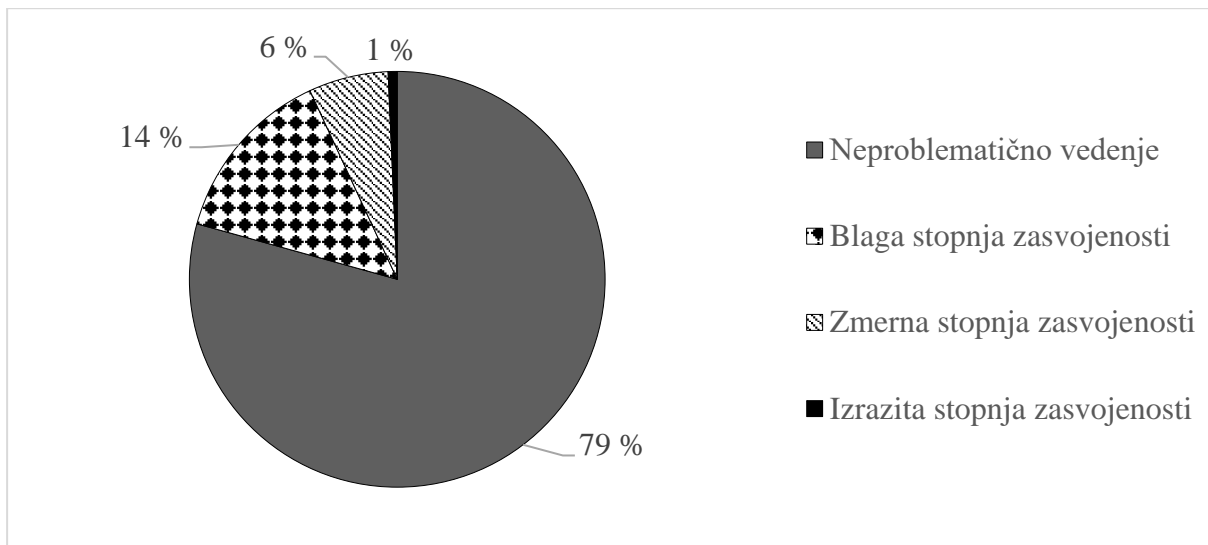
Preglednica 12: Rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji – 3. del

Rezultati vprašalnika o zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji	fk	fk %
0 do 22 točk	219	79,3
23 do 37 točk	38	13,8
38 do 59 točk	17	6,2
60 do 75 točk	2	0,7
Skupaj	276	100

Opomba: fk = število odgovorov, fk % = delež odgovorov

Glede na interpretacijo doseženih točk pri vprašalniku IAT lahko trdimo, da večina anketiranih (79,3 %) ne kaže znakov odvisnosti od spletnih strani za družbeno mreženje, 13,8 % vprašanih pa bi uvrstili v kategorijo blage stopnje odvisnosti od družbenih omrežij (Slika 11). Glede na IAT so to uporabniki, ki lahko včasih po družbenih omrežjih brskajo nekoliko predolgo, vendar imajo kljub temu nadzor nad svojo uporabo (Sun, Ashley in Dickson 2012, 167). Kot je razvidno s slike 11, se 6 % anketiranih sooča z zmerno odvisnostjo od tovrstnih spletnih storitev, kar predstavlja uporabnike, ki imajo občasne ali pogoste težave zaradi spletnih družbenih omrežij. 0,7 % anketirancev je na vprašalniku doseglo 61 od 75 točk (nad 80 %). Ti

anketiranci kažejo izrazite znake odvisnosti od spletnih družbenih omrežij, kar pomeni, da so tovrstne spletne platforme pričele izrazito vplivati na njihovo življenje (Sun, Ashley in Dickson 2012, 167).

Slika 11: Rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji – 3. del

5.3 Preverjanje hipotez

Z raziskavo smo želeli preveriti štiri hipoteze.

H1: Pri mlajših anketirancih (dijakih) je zaznati več znakov zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji kot pri starejših anketirancih (študentih).

Za potrebe preverjanja hipoteze 1 v preglednici 13 prikazujemo stopnje zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji glede na status anketirancev. Ugotovili smo, da 14,9 % dijakov glede na dosežene točke spada v kategorijo blage stopnje odvisnosti, medtem ko je ta delež pri študentih nekoliko nižji (12,7 %). Z zmerno stopnjo odvisnosti od družbenih omrežij se sooča 11,2 % dijakov in 1,4 % študentov. Opaziti je mogoče, da je delež tistih, ki kažejo izrazite znake zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji, enak tako pri dijakih kot tudi študentih (0,7 %). Podrobne rezultate predstavljamo v preglednici 13.

Preglednica 13: Rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji (status)

		Status		Skupaj	
		Dijak	Študent		
Zasvojenost s spletnimi družbenimi omrežji	Neproblematično vedenje	N	98	121	219
		% znotraj zasvojenosti	44,7	55,3	100
		% znotraj statusa	73,1	85,2	79,3
	Blaga stopnja zasvojenosti	N	20	18	38
		% znotraj zasvojenosti	52,6	47,4	100
		% znotraj statusa	14,9	12,7	13,8
	Zmerna stopnja zasvojenosti	N	15	2	17
		% znotraj zasvojenosti	88,2	11,8	100
		% znotraj statusa	11,2	1,4	6,2
	Izrazita stopnja zasvojenosti	N	1	1	2
		% znotraj zasvojenosti	50	50	100
		% znotraj statusa	0,7	0,7	0,7
Skupaj	N	134	142	276	
	% znotraj zasvojenosti	48,6	51,4	100	
	% znotraj statusa	100	100	100	

Opomba: N = število anketirancev

V nadaljevanju smo s pomočjo Hi-kvadrat testa za preizkus hipoteze neodvisnosti želeli preveriti, ali med statusom anketirancev in zasvojenostjo s spletnimi družbenimi omrežji²⁷ obstajajo statistično značilne razlike. Če je stopnja značilnosti $< 0,05$, je mogoče sklepati, da statistično značilne razlike obstajajo. Kot je razvidno iz preglednice 14, je soodvisnost med spremenljivkama statistično značilna (sig. = 0,007).

Preglednica 14: Hi-kvadrat test za preverjanje hipoteze 1

	Vrednost	df	sig.
Hi-kvadrat test	12,240a	3	0,007
N	276		

Opomba: N = število anketirancev, df = stopnja prostosti, sig. = stopnja značilnosti

Ker porazdelitev ni normalna, smo v drugem delu preverjanja hipoteze s pomočjo neparametričnega testa (Spearmanov korelacijski koeficient) preverili, ali obstaja medsebojna povezanost med starostjo anketirancev in zasvojenostjo s spletnimi družbenimi omrežji. Povezanost je majhna oziroma nizka,²⁸ vendar glede na stopnjo značilnosti (sig. = 0,000) statistično značilna. Negativna vrednost korelacijskega koeficienta ($r_s = -0,245$) kaže na to, da anketiranci nižje starosti kažejo več znakov zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji kot starejši anketiranci (Preglednica 15).

²⁷ Normalen razpon točk, blaga stopnja zasvojenosti, zmerna stopnja zasvojenosti, izrazita stopnja zasvojenosti.

²⁸ Z majhno oziroma nizko povezanostjo označujemo razred 0,1–0,29.

Preglednica 15: Spearmanov koeficient korelacije za preverjanje hipoteze 1

			Zasvojenost
		Koeficient korelacije	-0,245**
Spearman's rho	Starost	sig.	0,000
		N	276

Opomba: ** Korelacija je statistično značilna pri stopnji 0,01
sig. = stopnja značilnosti, N = število anketirancev

Hipotezo 1 lahko na osnovi predstavljenih rezultatov *potrdimo* in sprejmemo sklep, da obstajajo statistično značilne razlike med starostjo/statusom in zasvojenostjo s spletnimi družbenimi omrežji. Mlajši anketiranci (dijaki) kažejo več znakov zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji kot starejši anketiranci (študenti).

H2: Anketiranci, ki se v okviru šolskih/študijskih obveznosti seznanijo z nevarnostmi uporabe IKT, kažejo manj znakov zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji.

Za preverjanje hipoteze 2 smo najprej s pomočjo Kolmogorov-Smirnov in Shapiro-Wilk testa preverili, ali so podatki, ki jih bomo uporabili za preverjanje hipoteze, normalno porazdeljeni. Porazdelitev podatkov je normalna, kadar je stopnja značilnosti $> 0,05$. Kot je razvidno iz preglednice 34 (Priloga 3), rezultati testov kažejo, da podatki niso normalno porazdeljeni (sig. $< 0,05$). Na osnovi rezultatov testa normalnosti porazdelitve smo v nadaljevanju uporabili neparametrični test za primerjavo več neodvisnih skupin (Kruskal-Wallis test) (Preglednica 17). Pri Kruskal-Wallis test, program SPSS ne računa statistično pomembnih razlik med povprečji, ampak povprečja rangira v skupine oziroma range. Za izračun statistično značilnih razlik smo zato najprej izračunali povprečja rangov. Glede na rezultate se z nevarnostmi uporabe IKT in/ali spletnih družbenih omrežij v okviru šolskih/študijskih obveznosti najpogosteje seznanijo anketiranci, ki kažejo izrazite znake zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji. Ostala povprečja rangov predstavljamo v preglednici 16.

Preglednica 16: Izračun povprečij rangov za preverjanje hipoteze 2

	Zasvojenost_skupine	N	Povprečje rangov
	Neproblematično vedenje	219	142,27
V okviru šolskih/študijskih obveznosti sem seznanjen/-a z nevarnostmi uporabe IKT in/ali spletnih družbenih omrežij	Blaga stopnja zasvojenosti	38	117,95
	Zmerna stopnja zasvojenosti	17	132,38
	Izrazita stopnja zasvojenosti	2	168,00
	Skupaj	276	

Opomba: N = število anketirancev

Z namenom, da preverimo, ali pri seznanitvi z nevarnostmi uporabe IKT in/ali spletnih družbenih omrežij obstajajo statistično značilne razlike med posameznimi skupinami oziroma stopnjami zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji, smo uporabili Kruskal-Wallis test. Če

je stopnja značilnosti $< 0,05$, je mogoče sklepati, da statistično značilne razlike obstajajo. Kot je razvidno iz preglednice 17, med skupinami ni mogoče zaznati statistično značilnih razlik (sig. $> 0,05$).

Preglednica 17: Kruskal-Wallis test za preverjanje hipoteze 2

	Hi-kvadrat	df	sig.
V okviru šolskih/študijskih aktivnosti sem seznanjen/-a z nevarnostmi uporabe IKT in/ali spletnih družbenih omrežij	3,668	3	0,300

Opomba: df = stopnja prostosti, sig. = stopnja značilnosti

Na osnovi rezultatov ugotavljamo, da pri seznanitvi z nevarnostmi uporabe IKT in/ali spletnih družbenih omrežij v okviru šolskih/študijskih obveznosti niso prisotne statistično značilne razlike med posameznimi skupinami oziroma stopnjami zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji, zato *hipoteze 2 ne moremo potrditi*.

H3: Anketiranci, pri katerih so spletna družbena omrežja vključena v šolske/študijske aktivnosti, kažejo več znakov zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji.

Želeli smo ugotoviti, ali so trditve, ki se navezujejo na vključitev družbenih omrežij v šolske/študijske aktivnosti s strani učiteljev/profesorjev, povezane z zasvojenostjo s spletnimi družbenimi omrežji. Iz tega razloga smo za preverjanje hipoteze 3 uporabili Spearmanov korelacijski koeficient (r_s). Na osnovi rezultatov, ki so predstavljeni v preglednicah 18 in 19, je mogoče ugotoviti, da je zasvojenost statistično značilno povezana z vsemi trditvami, ki se navezujejo na uporabo družbenih omrežij s strani učiteljev/profesorjev (sig. $< 0,05$). Med spremenljivkami je pozitivna povezanost, moč povezanosti pa nizka in šibka. Pozitivne vrednosti korelacijskih koeficientov kažejo na to, da imajo anketiranci, pri katerih učitelji/profesorji pogosteje vključujejo spletna družbena omrežja v šolske/študijske aktivnosti, višjo stopnjo zasvojenosti (Preglednica 18; Preglednica 19).

Preglednica 18: Spearmanov koeficient korelacije za preverjanje hipoteze 3 – 1. del

		Zasvojenost
Učitelji/profesorji družbena omrežja vključujejo v šolske/študijske aktivnosti.	Koeficient korelacije sig. N	0,146* 0,015 276
Z učitelji/profesorji prek družbenih omrežij komuniciram glede šolskih/študijskih zadev.	Koeficient korelacije sig. N	0,188** 0,002 276
Učitelji/profesorji imajo na družbenih omrežjih oblikovane skupine za predmet, ki ga poučujejo.	Koeficient korelacije sig. N	0,179** 0,003 276

Opomba: * Korelacija je statistično značilna pri stopnji 0,05.

** Korelacija je statistično značilna pri stopnji 0,01.

sig. = stopnja značilnosti, N = število anketirancev

Preglednica 19: Spearmanov koeficient korelacije za preverjanje hipoteze 3 – 2. del

		Zasvojenost
Učitelji/profesorji na družbenih omrežjih objavljajo dogodke, aktivnosti, ki se navezujejo na njihov predmet poučevanja.	Koeficient korelacije sig. N	0,210** 0,000 276
Učitelji/profesorji družbena omrežja uporabljajo za deljenje informacij o vsebini njihovih predavanj.	Koeficient korelacije sig. N	0,210** 0,000 276

Opomba: * Korelacija je statistično značilna pri stopnji 0,05.

** Korelacija je statistično značilna pri stopnji 0,01.

sig. = stopnja značilnosti, N = število anketirancev

Hipotezo 3 lahko na osnovi navedenih ugotovitev *potrdimo* in sprejmemo sklep, da obstaja pozitivna povezanost med uporabo družbenih omrežij s strani učiteljev/profesorjev in zasvojenostjo s spletnimi družbenimi omrežji.

H4: Anketiranci, pri katerih so spletna družbena omrežja pogosteje vključena v šolske/študijske aktivnosti, imajo v povprečju nižji učni/študijski uspeh kot tisti, pri katerih so vključena redkeje.

Pri hipotezi 4 smo predvidevali, da imajo anketiranci, pri katerih učitelji/profesorji v okviru šolskih/študijskih aktivnosti pogosteje uporabljajo družbena omrežja, v povprečju nižji učni/študijski uspeh kot tisti, pri katerih jih uporabljajo redkeje. Za preverjanje hipoteze smo najprej s pomočjo Kolmogorov-Smirnov in Shapiro-Wilk testa preverili, ali so podatki, ki jih bomo uporabili, normalno porazdeljeni. Porazdelitev podatkov je normalna, kadar je stopnja značilnosti $> 0,05$. Kot je razvidno iz preglednice 35 (Priloga 4), rezultati testov kažejo, da podatki niso normalno porazdeljeni (sig. = 0,000), zato smo v nadaljevanju preverjanja hipoteze 4 ponovno uporabili neparametrični test za primerjavo več neodvisnih skupin (Kruskal-Wallis test). Z namenom, da preverimo, ali pri uporabi družbenih omrežij s strani učiteljev obstajajo statistično značilne razlike glede na učni uspeh, smo najprej izračunali povprečja rangov. Na osnovi pridobljenih rezultatov ugotovimo, da pri dijakih s prav dobrim uspehom učitelji najpogosteje vključujejo tovrstne spletne platforme v šolske aktivnosti. Ostala povprečja rangov predstavljamo v preglednici 20.

Preglednica 20: Izračun povprečij rangov za preverjanje hipoteze 4 – 1. del

	Učni uspeh	N	Povprečje rangov
Učitelji/profesorji družbena omrežja vključujejo v šolske/študijske aktivnosti.	Nezadosten	1	15,00
	Zadosten	3	62,33
	Dober	25	66,88
	Prav dober	60	68,58
	Odličen	45	67,91
	Skupaj	134	
Z učitelji/profesorji prek družbenih omrežij komuniciram glede šolskih/študijskih zadev.	Nezadosten	1	21,50
	Zadosten	3	73,17
	Dober	25	69,78
	Prav dober	60	68,56
	Odličen	45	65,47
	Skupaj	134	
Učitelji/profesorji imajo na družbenih omrežjih oblikovane skupine za predmet, ki ga poučujejo.	Nezadosten	1	34,50
	Zadosten	3	74,83
	Dober	25	71,58
	Prav dober	60	67,18
	Odličen	45	65,90
	Skupaj	134	
Učitelji/profesorji na družbenih omrežjih objavljajo dogodke, aktivnosti, ki se navezujejo na njihov predmet poučevanja.	Nezadosten	1	27,50
	Zadosten	3	68,83
	Dober	25	66,38
	Prav dober	60	70,38
	Odličen	45	65,09
	Skupaj	134	
Učitelji/profesorji družbena omrežja uporabljajo za deljenje informacij o vsebini njihovih predavanj.	Nezadosten	1	34,50
	Zadosten	3	75,17
	Dober	25	68,66
	Prav dober	60	68,00
	Odličen	45	66,41
	Skupaj	134	

Opombe: N = število anketirancev

V nadaljevanju smo s pomočjo Kruskal-Wallis testa želeli ugotoviti, ali pri uporabi družbenih omrežij s strani učiteljev obstajajo statistično značilne razlike glede na učni uspeh dijakov. Kot je razvidno iz preglednice 21, razlike niso statistično značilne (sig. > 0,05), zato lahko sklenemo, da razlike pri uporabi družbenih omrežij s strani učiteljev glede na učni uspeh ne obstajajo.

Preglednica 21: Kruskal-Wallis test za preverjanje hipoteze 4 – 1. del

Trditve o uporabi družbenih omrežij v okviru šolskih aktivnosti	Hi-kvadrat	df	sig.
Učitelji/profesorji družbena omrežja vključujejo v šolske/študijske aktivnosti.	2,076	4	0,722
Z učitelji/profesorji prek družbenih omrežij komuniciram glede šolskih/študijskih zadev.	1,857	4	0,762
Učitelji/profesorji imajo na družbenih omrežjih oblikovane skupine za predmet, ki ga poučujejo.	1,387	4	0,846
Učitelji/profesorji na družbenih omrežjih objavljajo dogodke, aktivnosti, ki se navezujejo na njihov predmet poučevanja.	1,758	4	0,780
Učitelji/profesorji družbena omrežja uporabljajo za deljenje informacij o vsebini njihovih predavanj.	1,066	4	0,900

Opomba: df = stopnja prostosti, sig. = stopnja značilnosti

V drugem delu preverjanja hipoteze 4 smo z namenom, da preverimo, ali pri uporabi družbenih omrežij s strani profesorjev obstajajo statistično značilne razlike glede na povprečno oceno študentov v zadnjem študijskem letu, ponovno najprej izračunali povprečja rangov. Na osnovi izračunanih povprečij je mogoče opaziti, da pri študentih s povprečno oceno med 6 in 6,99 profesorji na družbenih omrežjih najpogosteje objavljajo dogodke, aktivnosti, ki se navezujejo na njihov predmet poučevanja. Ostala povprečja rangov predstavljamo v naslednjih dveh preglednicah (Preglednica 22; Preglednica 23).

Preglednica 22: Izračun povprečij rangov za preverjanje hipoteze 4 – 2. del

	Učni uspeh	N	Povprečje rangov
Učitelji/profesorji družbena omrežja vključujejo v šolske/študijske aktivnosti.	0 do 4,99	1	83,00
	6 do 6,99	5	64,70
	7 do 7,99	42	72,70
	8 do 8,99	66	72,48
	9 do 9,99	26	69,15
	10	2	55,75
	Skupaj	142	
Z učitelji/profesorji prek družbenih omrežij komuniciram glede šolskih/študijskih zadev.	0 do 4,99	1	106,50
	6 do 6,99	5	74,40
	7 do 7,99	42	71,82
	8 do 8,99	66	68,23
	9 do 9,99	26	75,90
	10	2	90,50
	Skupaj	142	

Opombe: N = število anketirancev

Preglednica 23: Izračun povprečij rangov za preverjanje hipoteze 4 – 3. del

	Učni uspeh	N	Povprečje rangov
Učitelji/profesorji imajo na družbenih omrežjih oblikovane skupine za predmet, ki ga poučujejo.	0 do 4,99	1	48,00
	6 do 6,99	5	77,30
	7 do 7,99	42	67,92
	8 do 8,99	66	73,44
	9 do 9,99	26	73,96
	10	2	48,00
	Skupaj	142	
Učitelji/profesorji na družbenih omrežjih objavljajo dogodke, aktivnosti, ki se navezujejo na njihov predmet poučevanja.	0 do 4,99	1	47,50
	6 do 6,99	5	75,80
	7 do 7,99	42	70,12
	8 do 8,99	66	72,64
	9 do 9,99	26	72,77
	10	2	47,50
	Skupaj	142	
Učitelji/profesorji družbena omrežja uporabljajo za deljenje informacij o vsebini njihovih predavanj.	0 do 4,99	1	50,00
	6 do 6,99	5	78,20
	7 do 7,99	42	68,02
	8 do 8,99	66	75,71
	9 do 9,99	26	64,23
	10	2	94,00
	Skupaj	142	

Opombe: N = število anketirancev

S pomočjo Kruskal-Wallis testa smo preverili, ali pri uporabi družbenih omrežij s strani profesorjev obstajajo statistično značilne razlike glede na povprečno oceno študentov v zadnjem študijskem letu. Opazimo lahko, da razlike niso statistično značilne ($\text{sig.} > 0,05$). Glede na predstavljene rezultate v preglednici 24 lahko sklenemo, da glede na povprečno oceno v zadnjem študijskem letu razlike pri uporabi tovrstnih spletnih storitev s strani profesorjev ne obstajajo.

Preglednica 24: Kruskal-Wallis test za preverjanje hipoteze 4 – 2. del

Trditve o uporabi družbenih omrežij v okviru študijskih aktivnosti	Hi-kvadrat	df	sig.
Učitelji/profesorji družbena omrežja vključujejo v šolske/študijske aktivnosti.	0,753	5	0,980
Z učitelji/profesorji prek družbenih omrežij komuniciram glede šolskih/študijskih zadev.	2,628	5	0,757
Učitelji/profesorji imajo na družbenih omrežjih oblikovane skupine za predmet, ki ga poučujejo.	2,376	5	0,795
Učitelji/profesorji na družbenih omrežjih objavljajo dogodke, aktivnosti, ki se navezujejo na njihov predmet poučevanja.	1,708	5	0,888
Učitelji/profesorji družbena omrežja uporabljajo za deljenje informacij o vsebini njihovih predavanj.	4,283	5	0,509

Opomba: df = stopnja prostosti, sig. = stopnja značilnosti

Na osnovi predstavljenih rezultatov lahko trdimo, da glede na učni uspeh/povprečno oceno statistično značilne razlike pri uporabi družbenih omrežij s strani učiteljev/profesorjev ne obstajajo, zato *hipoteze 4 ne moremo potrditi*.

V povezavi s hipotezo 4 smo za potrebe dodatnih ugotovitev želeli preveriti tudi, ali imajo anketiranci, ki pogosteje uporabljajo družbena omrežja, v povprečju nižji učni/študijski uspeh kot tisti, ki jih uporabljajo redkeje. Uporabili smo odgovore, ki smo jih prejeli pri vprašanju, koliko ur dnevno anketiranci preživijo na spletnih straneh za družbeno mreženje. Ponovno smo s pomočjo Kolmogorov-Smirnov in Shapiro-Wilk testa najprej preverili, ali so podatki, ki jih bomo uporabili, normalno porazdeljeni. Kot je razvidno iz preglednice 25, podatki niso normalno porazdeljeni (sig. = 0,000).

Preglednica 25: Test normalnosti porazdelitve za potrebe dodatnih ugotovitev

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistika	df	sig.	Statistika	df	sig.
Koliko ur dnevno preživite na spletnih družbenih omrežjih?	0,219	272	0,000	0,674	272	0,000

Opomba: statistika = vrednost testa normalnosti, df = stopnja prostosti, sig. = stopnja značilnosti

Z namenom, da preverimo, ali imajo anketiranci, ki pogosteje uporabljajo družbena omrežja, v povprečju nižji učni/študijski uspeh kot tisti, ki jih uporabljajo redkeje, smo ponovno izračunali povprečja rangov (Preglednica 26; Preglednica 28) in nato s Kruskal-Wallis testom izračunali, ali obstajajo statistično značilne razlike med povprečnim številom ur, ki jih anketiranci dnevno preživijo na družbenih omrežjih, in učnim uspehom (Preglednica 27) ter povprečno oceno (Preglednica 29). Na osnovi izračunanih povprečij rangov lahko opazimo, da na spletnih straneh za družbeno mreženje najmanj časa preživijo dijaki z zadostnim učnim uspehom (Preglednica 26).

Preglednica 26: Izračun povprečij rangov za potrebe dodatnih ugotovitev – 1. del

	Učni uspeh	N	Povprečje rangov
Koliko ur dnevno preživite na spletnih družbenih omrežjih?	Nezadosten	1	129,00
	Zadosten	3	51,17
	Dober	24	83,35
	Prav dober	59	60,60
	Odličen	45	64,88
	Skupaj	132	

Opomba: N = število anketirancev

Na osnovi pridobljenih rezultatov ugotavljamo, da statistično značilne razlike med povprečno dnevno uporabo družbenih omrežij in učnim uspehom obstajajo, saj je izračunana stopnja značilnosti $< 0,05$ (sig = 0,042) (Preglednica 27). V preglednici 26 je razvidno, kako so te statistično značilne razlike opazne.

Preglednica 27: Kruskal-Wallis test za potrebe dodatnih ugotovitev – 1. del

	Hi-kvadrat	df	sig.
Koliko ur dnevno preživite na spletnih družbenih omrežjih?	9,915	4	0,042

Opomba: df = stopnja prostosti, sig. = stopnja značilnosti

Na osnovi izračunanih povprečij rangov, ki jih prikazujemo v preglednici 28, je mogoče opaziti, da študenti s povprečno oceno med 6 in 6,99 na družbenih omrežjih preživijo največ ur dnevno. Najmanj časa na družbenih omrežjih preživijo študenti s povprečno oceno 10.

Preglednica 28: Izračun povprečij rangov za potrebe dodatnih ugotovitev – 2. del

	Povprečna ocena	N	Povprečje rangov
Koliko ur dnevno preživite na spletnih družbenih omrežjih?	0 do 4,99	1	57,00
	6 do 6,99	5	107,80
	7 do 7,99	40	78,08
	8 do 8,99	66	73,53
	9 do 9,99	26	48,54
	10	2	18,00
	Skupaj	140	

Opomba: N = število anketirancev

V nadaljevanju smo na osnovi Kruskal-Wallis testa ugotovili, da obstajajo statistično značilne razlike tudi med povprečno dnevno uporabo družbenih omrežij in povprečno oceno v zadnjem študijskem letu, saj je izračunana stopnja značilnosti $< 0,05$ (sig = 0,002) (Preglednica 29).

Preglednica 29: Kruskal-Wallis test za potrebe dodatnih ugotovitev – 2. del

	Hi-kvadrat	df	sig.
Koliko ur dnevno preživite na spletnih družbenih omrežjih?	18,563	5	0,002

Opomba: df = stopnja prostosti, sig. = stopnja značilnosti

Glede na predstavljene rezultate ugotavljamo, da imajo anketiranci, ki pogosteje uporabljajo družbena omrežja, v povprečju nižji učni/študijski uspeh kot tisti, ki jih uporabljajo redkeje. Uporaba tovrstnih spletnih storitev v okviru šolskih/študijskih aktivnosti s strani učiteljev/profesorjev ni povezana s končnim učnim/študijskim uspehom.

6 SKLEPNA RAZMIŠLJANJA

V sodobnem času postajajo družbena omrežja pomemben del vsakdanjega življenja. Njihove značilnosti in poglobitve prednosti (odstranitev mednarodnih, komunikacijskih in kulturnih ovir, hitra komunikacija, izmenjava gradiv, znanj, dobrih praks ter drugih informacij) so pričele izobraževalne in druge ustanove spodbujati k raziskovanju njihove vloge tudi v vzgojno-izobraževalnem procesu. Nedavne študije ugotavljajo, da lahko uporaba družbenih omrežij v izobraževanju negativno vpliva na uspešnost študentov (Al-Menayes 2014; Skiera, Hinz in Spann 2015), s povečevanjem njihove vloge in povečanim dostopom do tovrstnih spletnih storitev pa se vse več študij osredotoča tudi na raziskovanje odvisnosti od družbenih omrežij (Andreassen in Pallesen 2014; Al-Menayes 2015; Bányai idr. 2017; Masthi, Pruthi in Phaneendra 2017). Zaradi omenjenega smo na osnovi študija in pregleda literature ter z lastnim raziskovanjem podrobneje raziskali pojavnost znakov zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji med slovenskimi srednješolci in študenti ter analizirali povezanost uporabe družbenih omrežij v okviru šolskih/študijskih aktivnosti z učno uspešnostjo in nastankom zasvojenosti s tovrstnimi spletnimi vsebinami.

6.1 Ključne ugotovitve

Za doseganje namena in ciljev naloge je bila izvedena kvantitativna raziskava, ki je temeljila na zbiranju primarnih podatkov prek spletnega anketnega vprašalnika. Anketirance smo k izpolnjevanju vprašalnika pozvali prek spletnih družbenih omrežij, vabila za izpolnitev ankete pa prek elektronske pošte posredovali tudi naključno izbranim fakultetam in srednjim šolam po Sloveniji. Raziskava je vključevala 276 anketirancev iz vseh statističnih regij Slovenije, s povprečno starostjo 20,01 leta. V anketi je sodelovalo 134 dijakov in 142 študentov, med njimi so prevladovale ženske (77 %). Skoraj polovica anketiranih dijakov (44,8 %) je imela v zadnjem šolskem letu prav dober uspeh, podobno je tudi 46,5 % študentov zadnje študijsko leto zaključilo s povprečno oceno od 8 do 8,99 (prav dobro).

Na osnovi pridobljenih podatkov lahko ugotovimo, da vsi anketiranci uporabljajo družbena omrežja, pri čemer jih v povprečju uporabljajo že 7,8 leta. Ugotovljeno je, da moški tovrstne spletne storitve uporabljajo nekoliko dlje časa ($M = 8,2$) kot ženske ($M = 7,7$). Z vidika najpogosteje uporabljenega družbenega omrežja so rezultati pričakovani. Največ anketirancev uporablja YouTube (95 %) in Facebook (89 %), kar je v skladu s teoretičnimi izhodišči (Tezci in İçen 2017) in predhodnimi raziskavami v Sloveniji (We are social in Hootsuite 2018a). Ugotovimo lahko, da slovenski srednješolci dnevno preživijo več časa na družbenih omrežjih ($M = 3,3$) kot študenti ($M = 2,4$). Povprečna dnevna uporaba anketiranih dijakov je višja tudi od svetovnega povprečja (136 minut) (We are social in Hootsuite 2019a). Večina anketirancev do tovrstnih spletnih platform dostopa med prostim časom (95 %) in zvečer, preden zaspijo (84 %). Kar 35 % vprašanih do družbenih omrežij dostopa med poukom oziroma predavanji, vendar na osnovi rezultatov ni povsem jasno, ali tovrstne spletne storitve uporabljajo za

aktivnosti, povezane s šolo/študijem, ali z namenom udejstvovanja v okviru drugih aktivnosti. Na osnovi predstavljenih rezultatov sklepamo, da slovenski srednješolci in študenti družbena omrežja najpogosteje uporabljajo za ohranjanje stikov s svojimi prijatelji ($M = 4,1$). Podobno izpostavljajo tudi dosedanje študije, ki med najpogostejše razloge uporabe tovrstnih spletnih storitev uvrščajo povezovanje s prijatelji (Rahman 2014). Gre za aktivnost, ki velja tudi za eno izmed poglobitvenih prednosti družbenih omrežij (Kinkoph 2012, 29).

Raziskava je pokazala, da anketiranci družbena omrežja v izobraževalne namene v povprečju uporabljajo 1,1 ure dnevno, pri čemer ni moč zaznati razlik v povprečni dnevni uporabi med študenti in dijaki. Glede na to, da srednješolci na spletnih straneh za družbeno mreženje preživijo več ur dnevno kot študenti, lahko sklepamo, da več časa namenjajo drugim aktivnostim. V izobraževalne namene anketiranci tovrstne spletne platforme najpogosteje uporabljajo za komunikacijo s sošolci glede študijskih zadev ($M = 4,2$). Podobno navajajo tudi Kašnikova (2018) ter Masic, Sivic in Pandza (2012, Al-Mukhaini, Al Qayouadhi in Al-Badi 2014, 145), ki izpostavljajo, da študenti družbena omrežja uporabljajo zlasti za razpravo o izobraževanju, učenje doma in načrtovanje različnih aktivnosti, povezanih s študijem. Rezultati naše raziskave kažejo, da učitelji/profesorji tovrstne spletne platforme redko vključujejo v šolske/študijske aktivnosti ($M = 2,2$), kar je v nasprotju z ameriško študijo, v okviru katere so ugotovili, da v Ameriki kar 41 % profesorjev pri svojem poučevanju uporablja družbena omrežja (Friedman 2014, 2, po Simmons 2018, 64). Podatki kažejo, da v Sloveniji v primerjavi s tujino uporaba spletnih družbenih omrežij v izobraževalnem procesu zaenkrat še ni pogosta. Njihove sistematične vpeljave v izobraževanje v Sloveniji še ni moč zaslediti, zato sklepamo, da jih nekateri učitelji/profesorji uporabljajo samoiniciativno, z namenom vpeljave drugačnih, inovativnih konceptov poučevanja pri svojem predmetu. Zanimivo je, da anketiranci menijo, da družbena omrežja predstavljajo koristno orodje za učenje in poučevanje ($M = 3,5$), vendar bi jih kljub temu raje uporabljali ločeno od šolskih/študijskih aktivnosti ($M = 3,2$). Na osnovi rezultatov lahko sklepamo, da želijo dijaki in študenti omrežja, ki jih uporabljajo za druge, neformalne aktivnosti (npr. ohranjanje stikov s prijatelji), uporabljati ločeno od omrežij, namenjenih formalnim oblikam učenja. Podobno izpostavljajo tudi predhodne študije, v okviru katerih so ugotovili, da večina študentov ne želi, da bi njihovi profesorji družbena omrežja uporabljali kot učna orodja (Dahlstrom in Bichsel 2014, 12).

Z raziskavo smo ugotovili, da so anketiranci v okviru šolskih/študijskih obveznosti v večini seznanjeni z nevarnostmi uporabe IKT in/ali družbenih omrežij ($M = 3,5$). 79 % jih je mnenja, da so dobro oziroma izredno dobro seznanjeni, preostalih 21 % meni, da z nevarnostmi uporabe IKT niso dovolj oziroma sploh niso seznanjeni. Glede na to, da so vsi anketiranci aktivni uporabniki družbenih omrežij, je podatek o številu dijakov in študentov s pomanjkljivim znanjem na tem področju kljub majhnemu deležu zaskrbljujoč. Pomanjkanje znanja o pravilni rabi tovrstnih spletnih storitev je namreč, kot navajajo predstavljena teoretična izhodišča (Kirik idr. 2015), eden izmed vzrokov za nastanek zasvojenosti z družbenimi omrežji. Ugotovljeno je, da se je večina anketiranih (76 %) z nevarnostmi uporabe IKT in družbenih omrežij seznanila

prek medijev, 58 % prek šole/fakultete, ki jo obiskujejo. Ob tem, da večina anketirancev pridobiva znanje o nevarnostih uporabe IKT prek medijev, ne smemo zanemariti dejstva, da je izpostavljenost obsežnim dezinformacijam, ki vključujejo zavajajoče in lažne informacije, velik izziv današnje družbe (European Commission 2019). Zaradi omenjenega je priporočljivo, da dijaki in študenti tovrstne informacije pridobivajo tudi na druge načine.

Ugotovili smo, da je za dijake sprejemljivo, če družbena omrežja uporabljajo 2,7 ure dnevno, medtem ko so študenti mnenja, da lahko tovrstne spletne storitve uporabljajo nekoliko manj časa ($M = 2,0$). Rezultati raziskave, ki je vključevala 143 študentov Univerze v Pensilvaniji, sicer kažejo, da lahko uporaba družbenih omrežij zgolj 30 minut dnevno bistveno izboljša počutje uporabnikov (Hunt idr. 2018), vendar po pregledu literature ni povsem jasno, kolikšna je sprejemljiva oziroma priporočljiva uporaba tovrstnih spletnih storitev. Menimo, da je ta odvisna od posameznika in vrste aktivnosti, v katere se uporabniki družbenih omrežij vključujejo. Podobno izpostavljajo tudi dijaki in študenti, vključeni v našo raziskavo.

Rezultati raziskave, ki kažejo, da so družbena omrežja postala pomemben del življenja anketirancev ($M = 3,7$) in da za njih porabijo preveč časa ($M = 3,7$), so glede na povprečno število ur, ki jih anketirani dijaki in študenti preživijo na družbenih omrežjih, pričakovani. Večina vprašanih je mnenja, da lahko od uporabe tovrstnih spletnih storitev postaneš odvisen ($M = 4,5$), medtem ko se s trditvijo, da so od njih odvisni, ne strinjajo ($M = 2,7$). Pojavnost znakov zasvojenosti smo podrobneje preverili s pomočjo vprašalnika za merjenje zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji, katerega osnova je test za merjenje zasvojenosti posameznika z internetom (IAT). Izsledki raziskave kažejo, da so anketirani dijaki in študenti v povprečju dosegli precej nizko število točk, in sicer 15,6 od 75 možnih (20,8 %). Pri natančnejšem proučevanju smo ugotovili, da 79 % anketirancev ne kaže znakov zasvojenosti z družbenimi omrežji, 14 % jih spada v kategorijo blage stopnje odvisnosti. Ugotavljamo, da se z zmerno stopnjo odvisnosti sooča 6 % anketiranih, dva anketiranca (0,7 %) kažeta izrazite znake zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji. Na osnovi teoretičnih predpostavk je mogoče ugotoviti, da različne študije poročajo o zelo različnih stopnjah razširjenosti zasvojenosti. Ugotavljajo, da se ta delež giblje med 1,6 % med študenti iz Nigerije (Alabi 2013) in 73 % med študenti iz Malezije (Jamaluddin, Nathan in Lang 2012). Če rezultate naše raziskave primerjamo s teoretičnimi izhodišči, lahko ugotovimo, da se glede na preostale študije z izrazito odvisnostjo od družbenih omrežij sooča manj anketiranih dijakov in študentov (0,7 %). Kljub temu lahko na osnovi rezultatov sklepamo, da se slovenski srednješolci in študenti soočajo z zasvojenostjo z družbenimi omrežji, zato so potrebne dodatne raziskave na tem področju.

Izsledki raziskave kažejo negativno povezanost in statistično značilne razlike pri zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji glede na starost in status, zato smo prvo hipotezo, da je pri mlajših anketiranih (dijakih) zaznati več znakov zasvojenosti z družbenimi omrežji kot pri starejših anketiranih (študentih), potrdili. Podobno izpostavljajo tudi teoretična izhodišča (Andreassen, Pallesen in Griffiths 2017; Simsek, Elciyar in Kizilhan 2017), v okviru katerih

ugotavljajo, da je delež odvisnikov od tovrstnih spletnih storitev najbolj razširjen med mlajšimi uporabniki oziroma dijaki. Glede na to, da smo v raziskavi ugotovili, da ti družbena omrežja uporabljajo pogosteje kot študenti, je rezultat pričakovan.

V okviru raziskave pri seznanitvi z nevarnostmi uporabe IKT v okviru šolskih/študijskih obveznosti nismo zaznali statistično značilnih razlik med posameznimi skupinami oziroma stopnjami zasvojenosti s tovrstnimi spletnimi vsebinami. Na osnovi pridobljenih podatkov druge hipoteze, v okviru katere smo predpostavljali, da anketiranci, ki se v okviru šolskih/študijskih obveznosti seznanijo z nevarnostmi uporabe IKT, kažejo manj znakov zasvojenosti z družbenimi omrežji, nismo mogli potrditi. Ugotavljamo, da šole/fakultete seznanjajo anketirance o nevarnostih uporabe IKT (58 %), kar zagotovo prispeva k večjemu ozaveščanju o negativnih učinkih uporabe družbenih omrežij med dijaki in študenti. Predstavljeni rezultati pa kažejo na to, da zgolj ozaveščanje ne preprečuje nastanka zasvojenosti z družbenimi omrežji, zato bi bilo pri vključevanju tovrstnih spletnih platform v izobraževalni proces smiselno uvesti tudi dodatne preventivne ukrepe. Ugotavljamo, da obstajajo pozitivna povezanost in statistično značilne razlike tudi med zasvojenostjo z družbenimi omrežji in uporabo tovrstnih spletnih storitev v okviru šolskih/študijskih aktivnosti s strani učiteljev/profesorjev. Tretjo hipotezo, da anketiranci, pri katerih so spletna družbena omrežja vključena v šolske/študijske aktivnosti, kažejo več znakov zasvojenosti, smo tako potrdili. Pri uvajanju in smiselnem vključevanju družbenih omrežij v izobraževalni proces so v prvi vrsti najbolj pomembni izobraževanje, usposabljanje in ozaveščanje o njihovi pravilni uporabi. Ne zgolj izobraževanje, usposabljanje in ozaveščanje udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa, ampak, kot navaja Anderson (2012, po Ahmed 2016, 92), vodstev šol/fakultet, učiteljev/profesorjev in staršev. Usposabljanje na tem področju bi prispevalo k smiselni in ustrezni rabi družbenih omrežij kot izobraževalnega orodja za izboljšanje učnih metod, kar bi posledično prispevalo tudi k preprečevanju negativnih učinkov njihove rabe.

Nazadnje smo na osnovi analize pridobljenih podatkov ugotovili, da glede na učni uspeh/povprečno oceno v zadnjem šolskem/študijskem letu statistično značilne razlike pri uporabi družbenih omrežij v okviru šolskih/študijskih aktivnosti s strani učiteljev/profesorjev ne obstajajo. S tem četrte hipoteze nismo mogli potrditi. Teoretična izhodišča različnih avtorjev (Badri idr. 2017; van der Schuur idr. 2015; Walsh idr. 2013; Tsitsika idr. 2014; Kirschner in Karpinski 2010; Banquil idr. 2009; Junco in Cotten 2012; Rouis, Limayem in Saleghi-Sanegri 2011; Erjavec 2013) izpostavljajo, da imajo spletna družbena omrežja negativen učinek na učno uspešnost, zato smo v povezavi s četrto hipotezo za potrebe dodatnih ugotovitev na tem področju želeli preveriti tudi, ali imajo anketiranci, ki pogosteje uporabljajo tovrstne spletne storitve, v povprečju nižji učni/študijski uspeh kot tisti, ki jih uporabljajo redkeje. Ugotovljeno je, da med povprečno dnevno uporabo družbenih omrežij in ucnim uspehom/povprečno oceno v zadnjem šolskem/študijskem letu obstajajo statistično značilne razlike. Predhodne študije celo ugotavljajo, da uporaba družbenih omrežij več kot dve uri dnevno vpliva na slabši učni uspeh (Tsitsika idr. 2014, po Griffiths in Kuss 2017, 50). Na osnovi rezultatov lahko trdimo, da imajo

anketiranci, ki pogosteje uporabljajo tovrstne spletne platforme, v povprečju nižji učni/študijski uspeh kot tisti, ki jih uporabljajo redkeje, medtem ko uporaba družbenih omrežij v okviru šolskih/študijskih aktivnosti s strani učiteljev/profesorjev ni povezana s končnim učenim/študijskim uspehom.

Na osnovi predstavljenih rezultatov lahko povzamemo, da se ugotovitve izvedene raziskave v večini skladajo s podanimi teoretičnimi predpostavkami. V prihodnosti se pričakuje, da bo družbena omrežja uporabljalo vedno več ljudi (Statista 2018a), zato ne preseneča, da vse več izobraževalnih ustanov po svetu vključuje tovrstne spletne platforme v izobraževalni proces. Pred sistematično vpeljavo družbenih omrežij v vzgojno-izobraževalni proces v Sloveniji je treba razmisliti o uvedbi dodatnih preventivnih ukrepov v obliki izobraževalnih seminarjev, programov, usposabljanj in nadaljnjih raziskav na tem področju.

6.2 Priporočila za nadaljnje raziskovanje

Zasvojenost s spletnimi družbenimi omrežji je razmeroma nov pojav, na katerega so raziskovalci pričeli opozarjati ob razvoju novih tehnologij, ki uporabnikom omogočajo lažji dostop do tovrstnih storitev. Zato ni presenetljivo, da v Sloveniji ni mogoče opaziti raziskav, ki bi se nanašale zgolj na odvisnost od družbenih omrežij. Na osnovi pregleda literature ugotavljamo, da v Sloveniji primanjkujejo tudi študije, ki raziskujejo uporabo družbenih omrežij v izobraževalne namene. Na osnovi rezultatov naše raziskave je za ugotovitev dodatnih potreb pri uvedbi tovrstnih spletnih storitev v izobraževalni proces treba izvesti nadaljnja raziskovanja na tem področju. V nadaljnjih raziskavah bi bilo treba za ugotovitev dejanskega stanja na tem področju vključiti večji vzorec slovenskih dijakov in študentov. Priporočamo, da prihodnje študije poleg anketnega vprašalnika vključujejo tudi dodatne metode raziskovanja, in sicer intervju ali fokusno skupino, s čimer bi pridobili globlji vpogled v uporabo družbenih omrežij v izobraževanju in v dejavnike, ki lahko vplivajo na razvoj zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji. Za morebitne ukrepe, povezane z vključevanjem družbenih omrežij v izobraževalni proces, predlagamo dodatne raziskave o prednostih in slabostih uporabe tovrstnih spletnih storitev. Priporočljivo bi bilo, da bi nadaljnje raziskave na tem področju za pridobitev bolj konsistentnega in poenotenega teoretičnega okvira vključevale vzorec slovenskih učiteljev/profesorjev, s čimer bi ugotovili tudi njihov odnos do uporabe družbenih omrežij v izobraževanju. Glede na to, da se družbena omrežja med seboj razlikujejo po namenu, vrsti uporabnikov, obsegu deljenja osebnih podatkov in komunikacijskih orodjih, za pridobitev bolj točnih podatkov na tem področju predlagamo izvedbo podobnih študij, ki bi se osredotočale na ločeno obravnavo specifičnih družbenih omrežij (npr. Facebook, Twitter, Instagram).

LITERATURA

- Abdulahi, Aida, Behrang Samadi in Behrooz Gharleghi. 2014. A Study on the Negative Effects of Social Networking Sites Such as Facebook among Asia Pacific University Scholars in Malaysia. *International Journal of Business and Social Science* 5 (10): 133–145.
- Abhijit, Naik. 2012. *Facebook Addiction*. USA: Buzzle.
- Ahmed, Rida. 2016. Social Media Integration in Secondary Education in Pakistan. *Journal of Education and Educational Development* 3 (1): 74–99.
- Alabi, Oluwole Folaranmi. 2013. A Survey of Facebook Addiction Level among Selected Nigerian University Undergraduates. *New Media and Mass Communication* 10: 70–80.
- Albarran, Alan B. 2013. *The social media industries*. New York: Routledge.
- Alexander, Susan M. in Sonalini Sapra. 2013. »Post it on the wall!« using Facebook to complement student learning in gender and women's studies courses. *Feminist teacher* 23 (2): 142–157.
- Alhaj, Ahmed Youssef in Norah Hussein Banafi. 2015. *The Impact of Social Media for Students' Motivation in Learning Medical Terminologies*. [Http://papers.iafor.org/wp-content/uploads/papers/ectc2015/ECTC2015_15959.pdf](http://papers.iafor.org/wp-content/uploads/papers/ectc2015/ECTC2015_15959.pdf) (15. 6. 2019).
- Al-Menayes, Jamal J. 2014. The relationship between mobile social media use and academic performance in university students. *New Media and Mass Communication* 25: 23–29.
- Al-Menayes, Jamal J. 2015. Dimensions of social media addiction among university students in Kuwait. *Psychology and Behaviour Sciences* 4 (1): 23–28.
- Al-Mukhaini, Elham, Wafa S. Al-Qayoudhi in Ali Al-Badi. 2014. Adoption of Social Networking in Education: A Study of the Use of Social Networks by Higher Education Students in Oman. *Journal of International Education Research* 10 (2): 143–153.
- Al-Rahmi, Waleed M., Mohd S. Othman, Lizawati M. Yusof in Mahdi A. Musa. 2015. Using Social Media as a Tool for Improving Academic Performance through Collaborative Learning in Malaysian Higher Education. *Review of European Studies* 7 (3): 265–275.
- Amedie, Jacob. 2015. *The impact of Social Media on Society*. [Https://scholarcommons.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=engl_176](https://scholarcommons.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=engl_176) (15. 10. 2018).
- Anderson, Monika in Jingjing Jiang. 2018. *Teens, Social Media & Technology 2018*. [Http://www.pewinternet.org/2018/05/31/teens-social-media-technology-2018/](http://www.pewinternet.org/2018/05/31/teens-social-media-technology-2018/) (22. 10. 2018).
- Anderson, Steven. 2012. *How to Create Social Media Guidelines for Your School*. [Https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED539396.pdf](https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED539396.pdf) (23. 8. 2019).
- Andreassen, Cecilie Shou. 2015. Online Social Network Site Addiction: A Comprehensive Review. *Current Addiction Reports* 2 (2): 175–184.
- Andreassen, Cecilie Shou in Ståle Pallesen. 2014. Social network site addiction – an overview. *Curr Pharm Des* 20 (25): 4053–4061.
- Andreassen, Cecilie Shou, Torsheim Torbjørn, Geir Scott Brunborg in Ståle Pallesen. 2012. Development of a Facebook addiction scale. *Psychological Reports* 110 (2): 501–517.

- Andreassen, Cecilie Shou, Ståle Pallesen in Mark D. Griffiths. 2017. The relationship between addictive use of social media, narcissism, and self-esteem: Findings from a large national survey. *Addictive Behaviors* 64: 287–293.
- Area, Manuel in Jordi Adell. 2009. eLearning: Enseñar y aprender en espacios virtuales. V *Tecnología Educativa. La formación del profesorado en la era de Internet*, ur. J. De Pablos, 391–424. Aljibe: Málaga.
- Asterhan, Christa in Hananel Rosenberg. 2015. The promise, reality and dilemmas of secondary school teacher-student interactions in Facebook: The teacher perspective. *Computers & Education* 85: 134–148.
- Badri, Masood, Ali Al Nuaimi, Yang Guang in Asma Al Rashedi. 2017. School performance, social networking effects, and learning of school children: Evidence of reciprocal relationships in Abu Dhabi. *Telematics and Informatics* 34 (8): 1433–1444.
- Banquil, Kimberly, Nicole Allyson Chuna, Gemeile Ann Leano, Monique Ann Rivero, Charles Allen Burce, Sittie Norhanisa Dianalan, April Rose Matienzo in Nikka Ursula Timog. 2009. *Social networking sites affect one's academic performance adversely*. [Http://www.ust.edu.ph](http://www.ust.edu.ph) (12. 8. 2014).
- Bányai, Fanni, Agnes Zsila, Orsolya Király, Aniko Maraz, Zsuzsanna Elekes, Mark D. Griffiths, Cecilie Schou Andreassen in Zsolt Demetrovics. 2017. Problematic Social Media Use: Results from a Large-Scale Nationally Representative Adolescent Sample. *PLoS One* 12 (1): 1–13.
- Barbour, Michael in Cory Plough. 2009. Social Networking in Cyberschooling: Helping to make online learning less isolating. *Tech Trends* 53 (4): 56–60.
- Barnes, Cassandra, Raymond C. Marateo in S. Pixy Ferris. 2007. Teaching and learning with the Net generation. *Innovate* 3 (4): 1–8.
- Bates, A. W. 2015. *Teaching in a Digital Age*. <https://opentextbc.ca/teachinginadigitalage> (10. 3. 2019).
- Bennett, Sue, Andrea Bishop, Barney Dalgarno, Jenny Waycott in Gregor Kennedy. 2012. Implementing web 2.0 technologies in higher education: A collective case study. *Computers & Education* 59 (2): 524–534.
- Biondo, Thiana. 2013. *Brazil: Citizen Journalism for Small Town Change*. <https://rising.globalvoices.org/blog/2013/11/22/brazil-amigos-de-januarial/> (15. 10. 2018).
- Bista, Krishna. 2014. Twitter in Higher Education: New Pedagogy in the Knowledge Era of Globalization. V *Emerging Pedagogies in the Networked Knowledge Society: Practices Integrating Social Media and Globalization*, ur. Marohand Limbu in Binod Gurung, 195–205. Hershey: Information Science Reference.
- Bista, Krishna. 2015. Is Twitter an effective pedagogical tool in higher education? Perspectives of education graduate students. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning* 15 (2): 83–102.
- Błachnio, Agata, Aneta Przepiorka, Wioleta Boruch in Edyta Bałakier. 2016. Self-presentation styles, privacy, and loneliness ad predictors of Facebook use in young people. *Personality and Individual Differences* 94: 26–31.
- Bower, Matt. 2017. *Design of Technology-enhanced Learning*. Bingley: Emerald Publishing Limited.

- Boyd, Danah in Nicole B. Ellison. 2008. Social network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication* 13 (1): 210–230.
- Božnar, Jana. 2004. *Vpliv sodobne informacijske in komunikacijske tehnologije na spremembe v vzgojno-izobraževalnem procesu*. Kranj: Ekonomska šola.
- Bregar, Lea. 2011. Trendi v e-izobraževanju ter dejavniki uspešnega in učinkovitega vpeljevanja v izobraževanje odraslih v Sloveniji. *Andragoška Spoznanja* 17 (4): 44–59.
- Bregar, Lea. 2013. Desetletje razvoja e-izobraževanja: preskromno izkoriščene priložnosti ali dozorevanje pogojev za inoviranje izobraževanja? *Mednarodno inovativno poslovanje* 5 (1).
- Bregar, Lea, Margerita Zgajmajster in Marko Radovan. 2010. *Osnove e-izobraževanja: priročnik*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Çam, Emre, in Onur İşbulan. 2012. A new addiction for teacher candidates: Social networks. *Turkish Online Journal of Educational Technology* 11 (3): 14–19.
- Canales, C., B. Wilbanks in A. Yeoman. 2009. *Does Facebook have negative impacts on academic performance? Facebook usage in relation to personality and academic performance*. <https://www.covenant.edu/news/09.28.09> (13. 5. 2019).
- Cassady, Bryan R. 2015. *The Facebook Addiction Test: A New Tool to Study Facebook Usage*. https://www.academia.edu/2460816/DRAFT_The_Facebook_Addiction_Test_A_New_Tool_to_Study_Facebook_Usage (30. 5. 2019).
- Chang, Lulu. 2018. *Facebook removed 583 million fake accounts in the first quarter of 2018*. <https://www.digitaltrends.com/social-media/facebook-fake-accounts/> (30. 10. 2018).
- Chavan, Ajay. 2019. *Essay On Social Media Addiction, Facebook Addiction Causes, Effects, Prevention, Solution*. <https://teenatheart.com/essay-on-social-media-addiction-facebook-instagram-cause-effects-solutions/> (15. 3. 2019).
- Chou, Chien, Linda Condrón in John C. Belland. 2005. A Review of the Research on Internet Addiction. *Educational Psychology Review* 17 (4): 363–388.
- Chou, Chen-Huei in Shih-Ming Pi. 2015. The Effectiveness of Facebook Groups for e-Learning. *International Journal of Information and Education Technology* 5 (7): 477–482.
- Christakis, Dimitri A. in Megan A. Moreno. 2009. Trapped in the net: Will internet addiction become a 21st-century epidemic? *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine* 163 (10): 959–960.
- Cook, Sam. 2018. *Cyberbullying around the World – which country has the most victims?* <https://www.digitaltrends.com/social-media/facebook-fake-accounts/> (30. 10. 2018).
- Cook, Sam. 2019. *Identity theft stats & facts: 2018-2019*. <https://www.comparitech.com/identity-theft-protection/identity-theft-statistics/> (15. 7. 2019).
- Collin, Philippa, Kitty Rahilly, Ingrid Richardson in Amanda Third. 2011. *The Benefits of Social Networking Services: A literature review*. Melbourne: Cooperative Research Centre for Young People, Technology and Wellbeing.
- Cramer, Meg in Gillian Hayes. 2010. Acceptable use of technology in schools: Risks, policies, and promises. *IEEE Pervasive Computing/IEEE Computer Society in IEEE Communications Society* 9 (3): 37–44.

- Dahlstrom, Eden, Peter Grunwald, Tom de Boor in Martha Vockley. 2011. *ECAR National study of undergraduate students and information technology*. Boulder: EDUCAUSE Center for Applied Research.
- Dahlstrom, Eden in Jacqueline Bichsel. 2014. *Study of Undergraduate Students and Information Technology*. Research report, Louisville: ECAR.
- Damjanovic, Dijana in Isabel Dayman. 2015. #FOMO leading to higher levels of depression, anxiety for heavy social media users. <https://www.abc.net.au/news/2015-11-08/wellbeing-survey-finds-teens-feeling-left-out-on-social-media/6921780> (10. 2. 2019).
- Dell'Anno, Roberto, Thierry Rayna in Offiong Helen Solomon. 2015. Impact of social media on economic growth – evidence from social media. *Applied Economic Letters* 23 (9): 1–4.
- Deng, Liping in Nicole Judith Tavares. 2013. From Moodle to Facebook: Exploring students' motivation and experiences in online communities. *Computers & Education* 68: 167–176.
- Desmal, Abdulla J. M. 2017. The impact of using Social Media and Internet on academic performance: Case study Bahrain universities. *Scalable Information Systems* 4 (13): 1–12.
- DGtraffic. 2018. *A Brief History of Social Media*. <https://www.dgtraffic.com/a-brief-history-of-social-media/> (13. 10. 2018).
- Dobnik, Nadja 2003. Slovenija pred didaktičnimi izzivi virtualnega učnega okolja. V *E-izobraževanje doživetji in izpeljati*, ur. Mateja Geder, 55–67. Maribor: Doba.
- Docebo. 2014. *E-Learning Market Trends & Forecast 2014-2016 Report*. <https://www.docebo.com/landing/contactform/elearning-market-trends-and-forecast-2014-2016-docebo-report.pdf> (10. 3. 2019).
- Docebo. 2016. *E-learning market trends and forecast 2017-2021*. <https://www.docebo.com/landing/contactform/elearning-market-trends-and-forecast-2014-2016-docebo-report.pdf> (10. 3. 2019).
- Donath, Judith in Danah Boyd. 2004. Public Displays of Connection. *BT Technology Journal* 22 (4): 71–82.
- Downes, Stephen. 2005. *E-learning 2.0*. <https://elearnmag.acm.org/featured.cfm?aid=1104968> (14. 3. 2019).
- Drahošová, Martina in Peter Balco. 2017. The analysis of advantages and disadvantages of use of social media in European Union. *Procedia Computer Science* 109: 1005–1009.
- Drašković, Nikola, Ana Kustrak Korper in Katharina Kilian-Yasin. 2017. Student attitudes toward use of social media in the learning process: A comparative study of Croatian and German students. *International Journal of Management Cases* 19 (2): 53–64.
- Dwyer, Catherine, Starr Roxanne Hitzl in Katia Passerini. 2007. Trust and Privacy Concern within Social Networking Sites: A Comparison of Facebook and MySpace. Proceedings of the Thirteenth Americas Conference on Information Systems, Colorado, 9.-12. avgust 2007.
- Echeburua, Enrique in Paz de Corral. 2010. Addiction to new technologies and to online social networking in young people: A new challenge. *Addicciones* 22 (2): 91–95.

- Ehrenberg A., S. Juckes, K. M. White, S. P. Walsh. 2008. Personality and self-esteem as predictors of young people's technology use. *CyberPsychology & Behavior* 11 (6): 739–741.
- Eger, Ludvik. 2015. Is Facebook a Similar Learning Tool for University Students as LMS? *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 203: 233–238.
- eLearn Center. 2018. *E-Learning Research Report 2017*. [Http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/75705/6/ELR_Report_2017.pdf](http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/75705/6/ELR_Report_2017.pdf) (10. 3. 2019).
- Ellison, Nicole in Dannah Boyd. 2013. Sociality through social network sites. V *The Oxford Handbook of internet studies*, ur. William Dutton, 151–172. Oxford: Oxford University Press.
- Ellison, Nicole, Charles Steinfield in Cliff Lampe. 2007. The Benefits of Facebook »Friends«: Social Capital and College Students' Use of Online Social Network Sites. *Journal of Computer-Mediated Communication* 12 (4): 1143–1168.
- Elphinston, R. A. in P. Noller. 2011. Time to face it! Facebook intrusion and the implications for romantic jealousy and relationship satisfaction. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking* 14: 631–635.
- Eren, Ömer. 2012. Students' attitudes towards using social networking in foreign language classes: a Facebook example. *International journal of business and social science* 3 (20): 288–294.
- Erjavec, Karmen. 2013. Raba Facebooka in študijski uspeh slovenskih študentov. *Pedagoška obzorja* 28 (3/4): 144–156.
- EU Kids Online. 2014. *EU Kids Online: findings, methods, recommendations*. [Http://eprints.lse.ac.uk/60512/1/EU%20Kids%20online%20III%20.pdf](http://eprints.lse.ac.uk/60512/1/EU%20Kids%20online%20III%20.pdf) (30. 10. 2018).
- European Commission. 2019. *Tackling online disinformation*. [Https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/tackling-online-disinformation](https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/tackling-online-disinformation) (23. 8. 2019).
- Eurostat. 2017. *Are you using social networks?* [Https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20170713-1](https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20170713-1) (23. 10. 2018).
- Eurostat. 2019a. *Individuals - internet activities*. [Http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do](http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do) (15. 7. 2019).
- Eurostat. 2019b. *Individuals using internet for participating in social networks*. [Https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00127/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00127/default/table?lang=en) (15. 7. 2019).
- Faizi, Rdouan, Abdellatif El Afia in Raddouane Chiheb. Exploring the Potential Benefits of Using Social Media in Education. *International Journal Emerging Technologies in Learning* 3 (4): 50–53.
- Farhud, Adi. 2016. *Social media, its positive and negative implications on society*. [Https://www.researchgate.net/publication/310046721_Social_media_its_positive_and_negative_implications_on_society](https://www.researchgate.net/publication/310046721_Social_media_its_positive_and_negative_implications_on_society) (26. 10. 2018).
- Fee, Kenneth. 2009. *Delivering E-Learning. A Complete Strategy for Design, Application and Assessment*. London in Philadelphia: Kogan Page.
- Feshchenko, Artem. 2016. *How students use social networks in education?* SHS Web of Conferences. [Https://www.academia.edu/35364481/How_students_use_social_networks_in_education](https://www.academia.edu/35364481/How_students_use_social_networks_in_education) (16. 3. 2019).

- Fewkes, Aaron M. in Mike McCabe. 2012. Facebook: Learning Tool or Distraction? *Journal of Digital Learning in Teacher Education* 28 (3): 92–98.
- Fordham, Ian in Ty Goddard. 2013. *Facebook Guide for Educators*. [Http://www.ednfoundation.org/wp-content/uploads/Facebookguideforeducators.pdf](http://www.ednfoundation.org/wp-content/uploads/Facebookguideforeducators.pdf) (10. 3. 2019).
- Fox, Brent I. in Ranjani Varadarajan. 2011. Use of Twitter to encourage interaction in a multi-campus pharmacy management course. *American Journal of Pharmaceutical Education* 75 (5): 1–8.
- Friedman, Jordan. 2014. *Social media gains momentum in online education*. Academic Press.
- Gaitho, Maryanne. 2018. *What Is the Real Impact of Social Media?* [Https://www.simplilearn.com/real-impact-social-media-article](https://www.simplilearn.com/real-impact-social-media-article) (16. 10. 2018).
- Gallagher, Kevin. 2017. *The Social Media demographics report: Differences in age, gender, and income at the top platforms*. [Https://www.businessinsider.com/the-social-media-demographics-report-2017-8](https://www.businessinsider.com/the-social-media-demographics-report-2017-8) (23. 10. 2018).
- Gliha Komac, Nataša. 2011. *Socialna, družbena in družabna omrežja*. [Http://www.lektorsko-drustvo.si/zunanje-sodelovanje/socialna-druzbena-in-druzabna-omrezja](http://www.lektorsko-drustvo.si/zunanje-sodelovanje/socialna-druzbena-in-druzabna-omrezja) (4. 10. 2018).
- Goble, Gordon. 2012. *The history of social networking*. [Https://www.slideshare.net/LauraBecker01/the-history-of-social-networking-by-gordon-goble](https://www.slideshare.net/LauraBecker01/the-history-of-social-networking-by-gordon-goble) (10. 10. 2018).
- Goebel, Nicole. 2018. *100,000 German teenagers addicted to social media, study finds*. [Https://www.dw.com/en/100000-german-teenagers-addicted-to-social-media-study-finds/a-42783211?maca=en-rss-en-ger-1023-rdf](https://www.dw.com/en/100000-german-teenagers-addicted-to-social-media-study-finds/a-42783211?maca=en-rss-en-ger-1023-rdf) (3. 2. 2019).
- Griffiths, Mark D. 1995. *Technological addictions*. [Https://www.researchgate.net/publication/284665745_Technological_addictions](https://www.researchgate.net/publication/284665745_Technological_addictions) (2. 6. 2018).
- Griffiths, Mark D. 2003. Internet gambling: Issues, Concerns and Recommendations. *Cyber psychology and behaviour* 6 (3): 557–568.
- Griffiths, Mark D. 2005. A ‘components’ model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use* 10: 191–197.
- Griffiths, Mark D. 2012. Facebook addiction: Concerns, criticisms and recommendations. *Psychological Reports* 110 (2): 518–520.
- Griffiths Mark D. 2013. Social networking addiction: Emerging themes and issues. *Journal of Addiction Research and Therapy* 4 (5): 1–2.
- Griffiths, Mark D. 2018. Conceptual Issues Concerning Internet Addiction and Internet Gaming Disorder: Further Critique on Ryding and Kaye 2017. *International Journal of Mental Health and Addiction* 16 (1): 233–239.
- Griffiths, Mark D. in Daria J. Kuss. 2017. Adolescent social media addiction. *Education and Health* 35 (3): 49–52.
- Griffiths, Mark D., Daria J. Kuss in Zsolt Demetrovics. 2014. Social Networking Addiction: An Overview of Preliminary Findings. V *Behavioral Addictions: Criteria, Evidence and Treatment*, ur. K. P. Rosenberg in L. Curtiss Feder, 119–141. San Diego: Elsevier Academic Press.
- Griffiths, Frances, Tim Dobermann, Jonathan A. K. Cave, Margaret Thorogood, Samantha Johnson, Kavé Salamatian, Francis X. Gomez Olive in Jane Goudge. 2015. The Impact of

- Online Social Networks on Health and Health Systems: A Scoping Review and Case Studies. *Policy Internet* 7 (4): 473–496.
- Gross, Ralph in Alessandro Acquisti. 2005. *Information Revelation and Privacy in Online Social Networks (The Facebook case)*. ACM Workshop on Privacy in the Electronic Society, Virginia.
- Grossec, Gabriela in Carmen Holotescu. 2008. Can we use Twitter for educational activities? The 4th International Scientific Conference eLSE »eLearning and Software for Education, Bukarešta, 17.–18. april 2008.
- Gruzd, Anatoliy in Jeffrey Roy. 2014. Investigating Political Polarization on Twitter: A Canadian Perspective. *Policy & Internet* 6 (1): 28–45.
- Guedes, Eduardo, Federica Sancassiani, Mauro Giovanni Carta, Carlos Campos, Sergio Machado, Anna Lucia Spear King in Antonio Egidio Nardi. 2016. Internet Addiction and Excessive Social Networks Use: What About Facebook? *Clinical Practice & Epidemiology in Mental Health* 12: 43–48.
- Gunasekaran, Angappa, Ronald D. McNeil in Dennis Shaul. 2002. E-learning: research and applications. *Industrial and Commercial Training* 34 (2): 44–53.
- Guzman, Alejandra. 2016. *6 ways social media is changing the world*. <https://www.weforum.org/agenda/2016/04/6-ways-social-media-is-changing-the-world/> (21. 10. 2018).
- Halverson, Nic. 2012. *Social media more addictive than tobacco*. <http://www.abc.net.au/science/articles/2012/02/07/3424150.htm> (20. 12. 2018).
- Hargadon, Steve. 2019. *Classroom 2.0 was started in March of 2007*. <https://www.classroom20.com/page/about-1> (13. 3. 2019).
- Hegadi, P. S. in G. R. Angadi. 2015. *Facebook as an instructional tool in fostering academic achievement, social interaction skills and attitude towards use of Facebook*. Romania: Bridge Center.
- Hortigüela-Alcalá, David, José Sánchez-Santamaría, Ángel Pérez-Pueyo in Victor Abella-García. 2019. Social networks to promote motivation and learning in higher education from the students' perspective. *Innovations in Education and Teaching International* 56 (4): 412–422.
- Hrenko Podergajs, Klavdija in Tanja Ostrman Renault. 2011. Izzivi študija na daljavo/e-študija pri poučevanju/učenju tujih jezikov na Visoki poslovni šoli Doba Maribor. *Inter Alia* 2: 121–128.
- Huang, Hanyun. 2014. *Social media generation in urban China: A study of social media use and addiction among adolescents*. Berlin: Springer-Verlag.
- Hull, Kevin. 2014. Using Facebook in the classroom. *Int. J. Social Media and Interactive Learning Environments* 2 (1): 60–69.
- Hunt, Melissa G., Rachel Marx, Courtney Lipson in Jordyn Young. 2018. No More FOMO: Limiting Social Media Decreases Loneliness and Depression. *Journal of Social and Clinical Psychology* 37 (10): 751–768.
- Hurt, Nicole E., Gregory S. Moss, Christen L. Bradley, Lincoln R. Larson, Matthew Lovelace, L. B. Prevost in M. S. Camus. 2012. The Facebook effect: College students' perceptions of online discussions in the age of social networking. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning* 6 (2): 1–24.

- Informacijski pooblaščenec. 2010. *Smernice za preprečevanje kraje identitete*.
https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/brosure/Smernice_kraja_identitete.pdf
 (30. 10. 2018).
- Internet World Stats. 2018. *Internet growth statistics*. <https://www.internetworldstats.com/emarketing.htm> (11. 6. 2018).
- Interserver. 2018. *Linux Memcached Explained*. <https://www.interserver.net/tips/kb/linux-memcached-explained/> (13. 10. 2018).
- Ito, Mizuko, Daisuke Okabe in Misa Matsuda. 2006. *Personal, Portable, Pedestrian*.
 Massachusetts: MIT Press.
- Jafarkarimi, Hosein, Alex Tze Hiang Sim, Robab Saadatdoost in Jee Mei Hee. 2016.
 Facebook Addiction among Malaysian Students. *International Journal of Information
 and Education Technology* 6 (6): 465–469.
- Jamaluddin, Hasmida, Robert Jeyakumar Nathan in Lee Yi Lang. 2012. *Determinants and
 prevalence of Social Networking addiction among varsity students in Malaysia*.
https://www.researchgate.net/publication/270740671_Determinants_and_prevalence_of_Social_Networking_addiction_among_varsiy_students_in_Malaysia (30. 5. 2018).
- Jenkins, Henry 2007. *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education
 for the 21st Century*. Chicago: MacArthur Foundation.
- Jeriček, Helena. 2001. Zasvojenost z internetom – sedanost ali prihodnost? *Socialna
 pedagogika* 5 (2): 141–168.
- Kapuler, David. 2011. *Top 20 social networks for education*.
<http://cyber-kap.blogspot.com/2011/08/top-20-social-networks-for-education.html> (22.
 10. 2018).
- Karpinski, A.C. in A. Duberstein. 2009. *A description of Facebook use and academic
 performance among undergraduate and graduate students*. San Diego: American
 National Research Association.
- Kašnik, Valerija. 2018. *Uporaba spletnega socialnega omrežja Facebook v izobraževalne
 namene v času študija*. Magistrska naloga, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru.
- Kinkoph, Sherry G. 2012. *Sams teach yourself Facebook in 10 minutes*. Indianapolis, IN:
 Sams Publishing.
- Kio, Su Iong. 2015. Feedback theory through the lens of social networking. *Issues in
 Educational Research* 25 (2): 135–152.
- Kirik, Ali Murat, Ahmet Arslan, Ahmet Çetinkaya in Mehmet Gül. 2015. A Quantitative
 Research on Level of Social Media Addiction among Young People in Turkey.
International Journal of Science Culture and Sport 3 (3): 108–122.
- Kirschner, Paul A. in Aryn C. Karpinski. 2010. Facebook and academic performance.
Computers in Human Behaviour 26 (6): 1237–1245.
- Koper, Rob. 2001. *Modelling units of study from a pedagogical perspective: The pedagogical
 metamodel behind EML*. Heerlen: Educational Technology Expertise Centre.
- Krutka, Daniel G. in Jeffrey P. Carpenter. 2016. Participatory learning through social media:
 How and why social studies educators use Twitter. *Contemporary Issues in Technology
 and Teacher Education* 16 (1): 38–59.

- Kumar, R. in Waseem Akram. 2017. A Study on Positive and Negative Effects of Social Media on Society. *International Journal of Computer Sciences and Engineering* 5 (10): 347–354.
- Kumar, Srijan in Neil Shah. 2018. *False Information on Web and Social Media: A Survey*. <https://arxiv.org/pdf/1804.08559.pdf> (22. 10. 2018).
- Kumari, Archana in Jyotsna Verma. 2015. Impact of Social Networking sites on social interaction – A study of college students. *International Journal of Humanities and Social Sciences* 4 (2): 55–62.
- Kuss, Daria J. in Mark D. Griffiths. 2011. Online Social Networking and Addiction – A Review of the Psychological Literature. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 8: 3528–3552.
- Kuss, Daria J., Mark D. Griffiths, Laurent Karila in Joël Billieux. 2014. Internet addiction: A systematic review of epidemiological research for the last decade. *Current Pharmaceutical Design* 20 (25): 4026–4052.
- Kwan, Grace Chi En in Marko M. Skoric. 2013. Facebook bullying: An extension of battles in school. *Computers in Human Behavior* 29 (1): 16–25.
- Lad, Harshit. 2017. The Positive and Negative Impact of Social Media on »Education, Teenagers, Business and Society«. *International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology* 6 (10): 19652–19657.
- Lambić, Dragan. 2016. Correlation between Facebook use for educational purposes and academic performance of students. *Computers in Human Behavior* 61: 313–320.
- Lampe, Cliff, Donghee Yvette Wohn, Jessica Vitak, Nicole B. Ellison in Rick Wash. 2011. Student use of Facebook for organizing collaborative classroom activities. *Computer-Supported Collaborative Learning* 6: 329–347.
- Lenarčič, Blaž. 2014. Družbena in družabna dimenzija kibernetnega prostora. V *Raziskave in razprave*, ur. Matevž Tomšič, 41–76. Nova Gorica: Založba Vega, d. o. o.
- Leson, Heather. 2017. *How Digital Humanitarians Are Closing the Gaps in Worldwide Disaster Response*. https://www.huffingtonpost.com/heather-leson/how-digital-humanitarians_b_9101950.html?guccounter=1 (21. 10. 2018).
- Leung, Louis. 2004. Net-generation attributes and seductive properties of the Internet as predictors of online activities and Internet addiction. *Cyberpsychology and Behavior* 7 (3): 333–348.
- Levy, Justin. 2012. *Facebook marketing*. Indianapolis, IN: Que Publishing.
- Longstreet, Phil in Stoney Brooks. 2017. Life satisfaction: A key to managing internet & social media addiction. *Technology in Society* 50: 73–77.
- Li, Dongdong, Albert Liao in Angeline Khoo. 2011. Examining the influence of actual-ideal self-discrepancies, depression, and escapism, on pathological gaming among massively multiplayer online adolescent gamers. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking* 14 (9): 535–539.
- Lin, I-Hsuan, Chih-Hung Ko, Yu-Ping Chang, Tai-Ling Liu, Peng-Wei Wang, Huang-Chi Lin, Mei-Feng Huang, Yi-Chun Yeh, Wen-Jiun Chou in Cheng-Fang Yen. 2014. The association between suicidality and Internet addiction and activities in Taiwanese adolescents. *Comprehensive psychiatry* 55 (3): 504–510.

- Liu, Yili in Xiangxiang Ying. 2010. *A Review of Social Network Sites: Definition, Experience and Applications*. [Http://file.scirp.org/pdf/18-2.1.31.pdf](http://file.scirp.org/pdf/18-2.1.31.pdf) (6. 10. 2018).
- Lynch, Maggie M. in Roecker John. 2007. *Project Managing E-learning. A Handbook for Successful Design, Delivery and Management*. London in New York: Taylor & Francis Group.
- Macur, Mirna. 2016. Zasvojenosti povezane z digitalnimi tehnologijami med mladimi v Sloveniji. Predavanje na konferenci. Nacionalna konferenca ob mesecu preprečevanja zasvojenosti, Portorož, 20. oktober 2016.
- Macur, Mirna. 2017. Ali je uporaba interneta lahko tudi problematična? Predstavitev podatkov za Slovenijo. V *Mednarodna znanstvena konferenca Zdravje na spletu – Zbornik prispevkov z recenzijo in izvlečkov*, ur. Marija Milavec Kapun in Anita Jug Došler, 23–37. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Zdravstvena fakulteta.
- Macur, Mirna, Orsolya Király, Aniko Maraz, Katalin Nagygyörgy in Zsolt Demetrovics. 2016. Prevalence of problematic internet use in Slovenia. *Zdravstveno Varstvo* 55 (3): 202–211.
- Madge, Clare, Julia Meek, Jane Wellens in Tristram Hooley. 2009. Facebook, social integration and informal learning at university: It is more for socialising and talking to friend about work than for actually doing work. *Learning, Media and Technology* 34 (2): 141–155.
- Manca, Stefania in Maria Ranieri. 2013. Is it a tool suitable for learning? A critical review of the literature on Facebook as a technology-enhanced learning environment. *Journal of Computer Assisted Learning* 29 (6): 487–504.
- Mao, Jin 2014. Social media for learning: A mixed methods study on high school students' technology affordance and perspectives. *Computer in Human Behavior* 33: 213–223.
- Masic, Izet, Suad Sivic in Haris Pandza. 2012. Social networks in medical education in Bosnia and Herzegovina. *Materia Socio Medica* 24 (3): 162–164.
- Masthi, Ramesh N. R., S. Pruthvi in Phaneendra Mallekavu. 2017. A comparative study on Social Media Addiction between public and private high school students of urban Bengaluru, India. *ASEAN Journal of Psychiatry* 18 (2): 206–215.
- Masur, Philipp K., Leonard Reinecke, Marc Ziegele in Oliver Quiring. 2014. The interplay of intrinsic need satisfaction and Facebook specific motives in explaining addictive behaviour on Facebook. *Computer in Human Behaviour* 39: 376–386.
- Mazer, Joseph M., Richard E. Murphy in Cheri J. Simonds. 2007. I'll see you on Facebook: The effects of computer-mediated teacher self-disclosure on student motivation, affective learning & classroom climate. *Communication Education* 56 (1): 1–17.
- Mazman, Güzin S. in Yasemin K. Usluel. 2011. Gender differences in using social networks. *The Turkish online journal of educational technology* 10 (2): 133–139.
- Mccarroll, Niall in Kevin Curran. 2013. Social Networking in Education. *International Journal of Innovation in the Digital Economy* 4 (1): 1–15.
- McCarthy, Josh. 2012. International design collaboration and mentoring for tertiary students through Facebook. *Australian Journal of Educational Technology* 28 (5): 755–775.
- McCarthy, Joshua. 2010. Blended learning environments: Using social networking sites to enhance the first year experience. *Australasian Journal of Educational Technology* 26 (6): 729–740.

- McFadden, Cristopher. 2018. *A Chronological History of Social Media*.
<https://interestingengineering.com/chronological-history-of-social-media> (13. 10. 2018).
- McLoughlin, Catherine in Mark J. W. Lee. 2007. Social software and participatory learning: Extending pedagogical choices with technology affordance in the Web 2.0 era. V *ICT: Providing choices for learners and learning*, ur. R. Atkinson, C. McBeath, S. K. A Soong in C. Cheers, 664–657. Singapur: Centre for Educational Development, Nanyang Technological University.
- Mehmood, Saba in Tarang Taswir. 2013. The Effects of Social Networking Sites on the Academic Performance of Students in College of Applied Sciences. *International Journal of Arts and Commerce* 2 (1): 111–125.
- Mihajlov, Martin in Lucija Vejmelka. 2017. Internet Addiction: A Review of the first twenty years. *Psychiatria Danubina* 29 (3): 260–272.
- Mingle, Jeffrey in Musah Adams. 2015. Social Media Network Participation and Academic Performance in Senior High Schools in Ghana. *Library Philosophy and Practice (e-journal)* 1286: 1–52.
- Mingle, Jeffrey, Musah Adams in E. A. Adjei. 2016. A Comparative Analysis of Social Media Usage and Academic Performance in Public and Private Senior High Schools. *Journal of Education and Practice* 7 (7): 13–22.
- Mlakar, Maša. 2017. *Družbena omrežja kot orodje kadrovanja*. Magistrska naloga, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Univerza v Mariboru.
- Mohorčič Špolar, V. A. 2001. *Udeležba prebivalcev Slovenije v izobraževanju odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Moodle. 2018. *About Moodle*. https://docs.moodle.org/36/en/About_Moodle (13. 3. 2019).
- Murray, Kristine E. in Rhonda Waller. 2007. Social Networking Goes Abroad. *International Educator* 16 (3): 56–59.
- Neier, Stacy in Linda Tuncay Zayer. 2015. Students' perception and experiences of social media in higher education. *Journal of marketing education* 37 (3): 133–143.
- Oblinger, Diana in James Oblinger. 2005. Is it Age or IT: First Steps Toward Understanding the Net Generation. V *Educating the Net Generation*, ur. Diana Oblinger in James Oblinger, 2.1–2.20. Boulder: EDUCAUSE.
- Ojokoh, Bolande A., Olubimtan A. Doyeni, Olumide S. Adewale in Folasade O. Isinkaye. 2013. A Mobile-Based E-Learning Systems. *International Journal of Web-Based Learning and Teaching Technologies* 8 (3): 1–17.
- O'Keeffe, Gwenn Schurgin in Kathleen Clarke-Pearson. 2011. The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics* 127 (4): 800–804.
- Olowu, A. O. in F. O. Seri. 2012. A study of social network addiction among youths in Nigeria. *Journal of Social Science and Policy Review* 4: 62–71.
- O'Reilly, Tim. 2005. *What is Web 2.0*. <https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html> (15. 3. 2019).
- Otu, Akua Adoasi. 2015. *Social Media Addiction among students of the University of Ghana*. http://ugspace.ug.edu.gh/bitstream/handle/123456789/21223/Social%20Media%20Addiction%20among%20Students%20of%20the%20University%20of%20Ghana_October%202015.pdf?sequence=1 (15. 1. 2019).

- Pappas, Christopher. 2013. *The Role of Social Media in eLearning*.
<https://elearningindustry.com/the-role-of-social-media-in-elearning> (10. 3. 2019).
- Parr, Chris. 2015. *One in four students uses social media to contact university staff*.
<https://www.timeshighereducation.com/news/one-in-four-students-uses-social-media-to-contact-university-staff/2018798.article> (17. 3. 2019).
- Paul, Jomon A., Hope M. Baker in J. Cochran. 2012. Effect of Online Social Networking on Students Academic. *Computers in Human Behaviour* 28 (6): 2117–2127.
- Paulsen, M. F. 2003. *Online Educators Terms*. <http://www.studymentor.com/studymentor/Terms.pdf> (30. 11. 2018).
- Paulson, A. 2011. *Schools Weigh Risk, Benefit of Facebook*. <http://www.csmonitor.com/USA/Education/2011/0927/Schools-weigh-risk-benefit-of-Facebook> (10. 4. 2019).
- Pavlicek, Antonin. 2013. Social Media – the Good, the Bad, the Ugly. V *Information Technology, Human Values, Innovation and Economy*, ur. P. Doucek, G. Chroust in V. Oškrdal, 139–150. Linz: Trauner Verlag.
- Payne, Josh. 2018. *Fear of missing out (Fomo) one of greatest causes of social media addiction, study finds*. <https://www.independent.ie/life/health-wellbeing/fear-of-missing-out-fomo-one-of-greatest-causes-of-social-media-addiction-study-finds-36975296.html> (10. 2. 2019).
- Perkel, Dan. 2006. *Copy and Paste Literacy: Literacy Practices in the Production of a MySpace Profile paper*. http://people.ischool.berkeley.edu/~dperkel/writing/perkel_copy_paste_literacy_DRAFT_August2007.pdf (25. 10. 2018).
- Petrovic, Natasa, Velko Jeremic, Marko Cirovic, Zoran Radojicic in Nemanja Milenkovic. 2013. *Facebook vs. Moodle: What students really think?*
<http://www.icicte.org/Proceedings2013/Papers%202013/12-1-Petrovic.pdf> (13. 3. 2019).
- Petry, Nancy M. in Charles P. O'Brien. 2013. Internet gaming disorder and the DSM-5. *Addiction* 108 (7): 1186–1187.
- Pew Research Center. 2013. *Teens, Social Media, and Privacy*.
<https://www.pewinternet.org/2013/05/21/teens-social-media-and-privacy-2> (15. 7. 2019).
- Pirc Musar, Nataša in Jasna Rupnik. 2008. *Zanke in pasti na spletnih straneh*.
<https://www.dnevnik.si/295017> (30. 10. 2018).
- Pontes, H. M., D. Kuss in M. Griffiths. 2015. Clinical psychology of Internet addiction: A review of its conceptualization, prevalence, neuronal processes, and implications for treatment. *Neuroscience and Neuroeconomics* 4: 11–23.
- Potokar, Franci in Eva Jereb. 2004. Izobraževanje na daljavo. *Organizacija* 37 (8): 480–484.
- Poushter, Jacob, Caldwell Bishop in Hanyu Chwe. 2018. *Social network adoption varies widely by country*. <http://www.pewglobal.org/2018/06/19/3-social-network-adoption-varies-widely-by-country/> (24. 10. 2018).
- Požar, Boštjan. 2007. Razvoj e-izobraževanja in njegova vloga pri razvoju človeških virov. *Uprava* 5 (2): 93–120.
- Praprotnik, Tadej. 2003. *Skupnost, identiteta in komunikacija v virtualnih skupnostih*. Ljubljana: Fakulteta za podiplomski humanistični študij.
- Prensky, Marc. 2001. Digital Natives, Digital Immigrants Part 1. *On the Horizon* 9 (5): 1–6.

- Prescott, Julie, Matthew Stodart, Gordon Becket in Sarah Wilson. 2013. *The Experience of using Facebook as an Educational Tool*. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.11120/hsce.2013.00033?needAccess=true> (6. 3. 2019).
- Przybylski, Andrew K., Kou Murayama, Cody R. DeHaan in Valerie Gladwell. 2013. Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior* 29 (4): 1841–1848.
- Puklek Levpušček, Melita in Maja Zupančič 2009. *Osebnostni, motivacijski in socialni dejavniki učne uspešnosti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Rahman, Naseem. 2014. The Usage and Online Behavior of Social Networking Sites among International Students in New Zealand. *The Journal of Social Media in Society* 3 (2): 65–81.
- Raj, Medha, Sharmistha Bhattacharjee in Abhijit Mukherjee. 2018. Usage of online social networking sites among school students of Siliguri, West Bengal, India. *Indian H. Psychol. Med.* 40 (5): 452–457.
- Rap, S. in R. Blonder. 2016. Let's Face (book) it: Analyzing interactions in social network groups for chemistry learning. *Journal of Science Education and Technology* 25 (1): 62–76.
- Raut, Vishranti in Prafulla Patil. 2016. Use of Social Media in Education: Positive and Negative impact on the students. *International Journal on Recent and Innovation Trends in Computing and Communication* 4 (1): 281–285.
- Reuben, Rachel. 2008. *The use of Social media in Higher Education for Marketing and Communications: A Guide for Professionals in Higher Education*. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.534.79&rep=rep1&type=pdf> (10. 9. 2018).
- Reynol, Junco. 2011. The relationship between frequency on Facebook use, participation in Facebook activities, and student engagement. *Computers & Education* 58: 162–171.
- Reynol, Junco in Shelia R. Cotten, 2012. The relationship between multitasking and academic performance. *Computers & Education* 59 (2): 505–514.
- Roberts, Lynne Diane, David Indermaur in Caroline Spiranovic. 2012. Fear of Cyber-Identity Theft and Related Fraudulent Activity. *Psychiatry Psychology and Law* 20 (3): 315–328.
- Roblyer, M. D., M. McDaniel, M. Webb, J. Herman in J. V. Witty. 2010. Findings on Facebook in higher education: A comparison of college faculty and student uses and perceptions of social networking sites. *Internet and Higher Education* 13 (3): 134–140.
- Rosen, Christine. 2007. *Virtual Friendship and the New Narcissism*. <https://www.thenewatlantis.com/publications/virtual-friendship-and-the-new-narcissism> (11. 10. 2018).
- Rosenberg, M. J. 2001. *E-learning Strategies for Delivering Knowledge in the Digital Age*. New York: Mc Graw Hill.
- Rouis, Sana, Moez Limayem in Esmail Salehi-Sangari. 2011. Impact of Facebook Usage on Students' Academic Achievement: Roles of Self-Regulation and Trust. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology* 9 (3): 961–994.
- Rouse, Margaret. 2015. *What is social media*. <http://whatis.techtarget.com/definition/social-media> (26. 3. 2016).

- Rozman, Sanja. 2013. *Umirjenost. Kako prepoznati zasvojenost, jo razumeti in poiskati pot iz nje*. Ljubljana: Modrijan založba.
- Rumpf, H. J., A. A. Vermulst, A. Bischof, N. Kastirke, D. Guertler, G. Bischof, G. J. Meerkerk, U. John in C. Meyer. 2013. Occurrence of internet addiction in a general population sample: a latent class analysis. *European Addiction Research* 20 (4): 159–166.
- Safe.si. 2015. *Ali obstaja zasvojenost z internetom*. <https://safe.si/novice/ali-obstaja-zasvojenost-z-internetom> (17. 7. 2019).
- Safe.si. 2018. *Razširjenost družbenih omrežij in aplikacij za sporočanje med mladostniki v Sloveniji*. <https://safe.si/novice/razsirjenost-druzabnih-omrezij-in-aplikacij-za-sporocanje-med-mladostniki-sloveniji> (22. 10. 2018).
- Safe.si. B. I. *Zasvojenost mladih s sodobnimi tehnologijami: realnost sodobnega časa*. https://safe.si/sites/default/files/1203340659letak_zasvojenost.pdf (15. 1. 2019).
- Şahin, Cengiz. 2018. Social Media Addiction Scale – Student Form: The Reliability and Validity Study. *The Turkish Online Journal of Educational Technology* 17 (1): 169–182.
- Said, Mohd N. H. M., Lokman M. Tahir in Mohd F. Ali. 2014. *Facebook as a Tool: Exploring the use of Facebook in Teaching and Learning*. https://www.academia.edu/7311106/Facebook_as_a_Tool_Exploring_the_use_of_Facebook_in_Teaching_and_Learning (12. 3. 2019).
- Salavuo, Miikka. 2008. Social media as an opportunity for pedagogical change in music education. *Journal of Music, Technology & Education* 1 (2-3): 121–136.
- Salih, Abdulgalil Abd Allah in Abuelgasim Sabah Elsaid. 2018. Students Attitude Towards the Use of Social Media for Learning Purposes. *Journal of Literature, Languages, Linguistics* 50: 31–36.
- Schworm, Peter. 2010. *Norton Warns Teachers Not to 'Friend' Students*. http://www.boston.com/news/education/k_12/articles/2010/10/25/norton_warns_teachers_not_to_friend_students/?page=1 (10. 4. 2019).
- Selak, Špela. 2016. *Zasvojenost z različnimi vidiki informacijsko-komunikacijske tehnologije: pojavnost in validacija instrumentov merjenja*. Magistrska naloga, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru.
- Sharma, S. K., A. Joshi in H. Sharma. 2016. A multi-analytical approach to predict the Facebook usage in higher education. *Computers in Human Behavior* 55: 340–353.
- Shaw, Amit. 2016. *Research Essay: Social Media Addiction*. <http://www.itechcode.com/2016/06/06/research-essay-social-media-addiction/> (12. 12. 2018).
- Shaw, Carolyn M. 2015. *Using Facebook as an Educational Resource in the Classroom*. <https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-114> (13. 3. 2019).
- Shih, Ru-Chu. 2011. Can Web 2.0 technology assist college students in learning english writing? Integrating Facebook and peer assessment with blended learning. *Australasian journal of educational technology* 27 (5): 829–845.
- Siddiqui, Shabnoor in Tajinder Singh. 2016. Social Media its Impact with Positive and Negative Aspects. *International Journal of Computer Applications Technology and Research* 5 (2): 71–75.

- Simmons, Janelle Christine. 2018. The Role of Social Media in the Globalized World of Education. V *Social Media in Education: Breakthroughs in Research and Practice*, USA Information Resources Management Association, 56–72. Hershey, PA: IGI Global.
- Simsek, Ali, Kemal Elciyar in Taner Kizilhan. 2017. *A comparative study on Social Media addiction of high school and university students*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED579303.pdf> (18. 6. 2018).
- Skiera, Bernd, Oliver Hinz in Martin Spann. 2015. Social Media and Academic Performance: Does the Intensity of Facebook Activity Relate to Good Grades? *Schmalenbach Business Review* 67 (1): 54–72.
- Smith, Keran. 2017. *The Importance of Social Media in Business*. <https://www.lyfemarketing.com/blog/importance-social-media-business/> (20. 10. 2018).
- Smith, Aaron, Kay Lehman Schlozman, Sidney Verba in Henry Brady. 2009. *The internet and civic engagement*. Washington DC: PEW Internet and America Life Project.
- Statista. 2018a. *Number of social media users worldwide from 2010 to 2021 (in billions)*. <https://www.statista.com/statistics/278414/number-of-worldwide-social-network-users/> (28. 5. 2018).
- Statista. 2018b. *Daily time spent on social networking by internet users worldwide from 2012 to 2017 (in minutes)*. <https://www.statista.com/statistics/433871/daily-social-media-usage-worldwide/> (28. 5. 2018).
- Statista. 2018c. *Number of monthly active Facebook users worldwide as of 2nd quarter 2018 (in millions)*. <https://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/> (17. 10. 2018).
- Statista. 2018d. *Cyber bullying – Statistics & Facts*. <https://www.statista.com/topics/1809/cyber-bullying/> (30. 10. 2018).
- Statista. 2019. *Number of monthly active Facebook users worldwide as of 2nd quarter 2019 (in millions)*. <https://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/> (3. 8. 2019).
- Statistični urad Republike Slovenije (SURS). 2017. *Prvo četrtletje 2017: interneta doslej še ni nikoli uporabilo 18 % oseb, starih 16–74 let*. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6998> (15. 7. 2019).
- Statistični urad Republike Slovenije (SURS). 2018. *Kako digitalizacija vpliva na delo?* <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7706> (15. 7. 2019).
- Statistični urad Republike Slovenije (SURS). 2019. Vstopna stran. <https://www.stat.si/StatWeb/> (20. 8. 2019).
- Suhadolc, Jasna. 2007. *Nove priložnosti e-komuniciranja*. Ljubljana: GV Založba.
- Sulčič, Viktorija. 2008. *E-izobraževanje v visokem šolstvu*. Koper: Fakulteta za management
- Sulčič, Viktorija. 2011. Naklonjenost študentov in učiteljev do e-študija in metod poučevanja v visokem šolstvu. *Management* 6 (1): 43–59.
- Suler, J. R. 1999. To Get What You Need: Healthy and Pathological Internet Use. *Cyber Psychology and Behavior* 2 (5): 385–393.
- Sun, An-Pyng, Larry Ashley in Lesley Dickson. 2012. *Behavioral Addiction: Screening, Assessment, and Treatment*. Las Vegas: Central Recovery Press.

- Sutherland, Karen, Cindy Davis, Uwe Tertton in Irene Visser. 2018. University student social media use and its influence on offline engagement in higher educational communities. *Student Success* 9 (2): 13–24.
- Svenšek, Ana. 2017. *Zasvojenost že pri enem letu – nujne so časovne in prostorske omejitve uporabe naprav*. <https://www.rtvsllo.si/uredniski-izbor/zasvojenost-ze-pri-enem-letu-nujne-so-casovne-in-prostorske-omejitve-uporabe-naprav/440019> (15. 2. 2019).
- Šterk, Tanja, Tina Zupanič, Matej Kovačič in Tomi Dolenc. 2006. *Kako varno uporabljati internet?* Gradivo za učitelje. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za metodologijo in informatiko.
- Tang, Catherine So-kum in Yvaine Yee Woen Koh. 2017. Online social networking addiction among college students in Singapore: Comorbidity with behavioral addiction and affective disorder. *Asian Journal of Psychiatry* 25: 175–178.
- Tella, Adeyinka in Evelyn O. Akinboro. 2015. The Impact of Social Media to Library Serviyes in Digital Environment. V *Social Media Strategies for Dynamic Library Service Development*, ur. Adeyinka Tella, 279–295. Hershey, PA: Information Science Reference.
- Tess, Paul A. 2013. The role of social media in higher education classes (real and virtual) – A literature review. *Computers in Human Behavior* 29 (5): 60–68.
- Tezci, Erdoğan in Mustafa İçen. 2017. High School Students' Social Media Usage Habits. *Journal of Education and Practice* 8 (27): 99–108.
- The Wisdom Post. 2018. *Social Media Addiction: Meaning, Symptoms, Causes, Effects. And Treatment*. <http://www.thewisdompost.com/essay/addiction/social-media-addiction/social-media-addiction-meaning-symptoms-causes-effects-treatment/1293> (10. 2. 2019).
- Tiene, C. D. 2000. Online Discussions: A Survey of Advantages and Disadvantages Compared to Face-to-Face Discussions. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia* 9 (4): 371–384.
- Tinti-Kane, Hester. 2013. *Overcoming Hurdles to Social Media in Education*. <https://er.educause.edu/articles/2013/4/overcoming-hurdles-to-social-media-in-education> (10. 4. 2019).
- Tsitsika, Artemis K., Eleni C. Tzavela, Mari Janikian, Kjartan Ólafsson, Andreea Iordache, Tim Minchaël Schoenmakers, Chara Tzavara in Clive Richardson. 2014. Online social networking in adolescence: Patterns of use in six European countries and links with psychosocial functioning. *Journal of Adolescent Health* 55: 141–147.
- Tuan, N. in N. Tu. 2013. The impact of online social networking on students' study. *VNU Journal of Education Research* 29 (1): 1–13.
- UK Essays. 2017. *Positive and Negative Effects of Social Media*. <https://www.ukessays.com/essays/education/positive-effects-of-social-networking.php?vref=1> (24. 10. 2018).
- Valicon. 2016. *Uporaba družbenih omrežij v Sloveniji v številkah*. [http://www.valicon.net/files/Sporocilo%20za%20javnost%202016-06-23%20\(1\).pdf](http://www.valicon.net/files/Sporocilo%20za%20javnost%202016-06-23%20(1).pdf) (22. 10. 2018).
- Valicon. 2018. *Raziskava iPROMa in Valicona Medijska potrošnja 2018*. <https://www.valicon.net/sl/2018/10/raziskava-iproma-in-valicona-medijska-potrosnja>

- 2018-sodoben-potrosnik-do-vedno-vec-medijske-vsebine-dostopa-prek-pametnih-telefonov/ (15. 7. 2019).
- van den Eijnden R. J., L. S. Lemmens JS, P. M. Valkenburg. 2016. The Social Media Disorder Scale: Validity and psychometric properties. *Computers in Human Behavior* 61: 478–487.
- van der Schuur, Winneke A., Sussanne E. Baumgartner, Sindy R. Sumter in Patti M. Valkenburg. 2015. The consequences of media multitasking for youth: A review. *Computers in human behavior* 53: 2014–215.
- Van Dijck, José. 2012. Tracing Twitter: The rise of a microblogging platform. *International Journal of Media and Cultural Politics* 7 (3): 333–348.
- Varni na internetu. 2013. *Kraja identitete*. <https://www.varninainternetu.si/article/kraja-identitete-2/> (30. 10. 2018)
- Vaughan-Nichols, Steven J. 2010. *How Social Networking Works*. <https://www.itworld.com/article/2759107/enterprise-software/how-social-networking-works.html> (14. 10. 2018).
- Venable, M. 2009. *100 Ways you Should be using Facebook in Your Classroom*. <http://www.onlinecollege.org/2009/10/20/100-ways-you-should-be-using-facebook-in-your-classroom/> (10. 4. 2019).
- Vidic, Živa. 2018. *Internet med rabo in zlorabo*. Zaključna naloga, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije, Univerza na Primorskem.
- Vilca, Lindsey, W. in María Vallejos. 2015. Construction od the Risk of Addiction to Social Networks Scale (Cr.A.R.S.). *Computers in Human Behaviour* 48: 190–198.
- Vivakaran, M. V. in Neelamalar M. 2018. Utilization of Social Media Platforms for Educational Purposes among the Faculty of Higher Education with Special Reference to Tamil Nadu. *Higher Education for the Future* 5 (1): 4–19.
- Vivek, Kale. 2017. *Agile Network Businesses: Collaboration, Coordination, and Competitive Advantage*. Boca Raton: CRC Press, Taylor & Francis Group.
- Vreča, Maja. 2016. *Razmah spletnega nasilja*. <https://safe.si/novice/razmah-spletnega-nasilja> (30. 10. 2018).
- Vrocharidou, Anatoli in Ilias Efthymiou. 2012. Computer mediated communication for social and academic purposes: Profiles of use and University students' gratifications. *Computers & Education* 58 (1): 609–616.
- Walker, Leslie. 2019. *What Is Social Networking Addiction?* <https://www.lifewire.com/what-is-social-networking-addiction-2655246> (10. 1. 2019).
- Walsh, Jennifer L., Robyn L. Fielder, Kate B. Carey in Michael P. Carey. 2013. Female college students' media use and academic outcomes: results from a longitudinal cohort study. *Emerging adulthood* 1 (3): 219–232.
- Wan, C. 2009. *Gratifications & loneliness as predictors of campus-SNS websites addiction & usage pattern among Chinese college students*. Hong Kong: Chinese University of Hong Kong.
- Wang, Q., H. L. Woo, C. L. Quek, Y. Yang in M. Liu. 2011. Using the Facebook group as a learning management system: An exploratory study. *British Journal of Educational Technology* 43 (3): 428–438.

- Warman, Matt. 2011. *UK students most distracted by social media*.
<https://www.telegraph.co.uk/technology/news/8781704/UK-students-most-distracted-by-social-media.html> (14. 3. 2019).
- We are social. 2012. *Social, Digital and Mobile Worldwide*.
<https://www.slideshare.net/wearesocialsg/we-are-socials-guide-to-social-digital-and-mobile-around-the-world-jan-2012> (25. 11. 2018).
- We are social. 2013. *Social, Digital and Mobile Worldwide*.
<https://www.slideshare.net/wearesocialsg/we-are-socials-guide-to-social-digital-and-mobile-around-the-world-feb-2013> (20. 11. 2018).
- We are social. 2014. *Global Digital Statistics 2014*.
<https://www.slideshare.net/alanmtzr/wearesocialsguidetosocialdigitalandmobileworldwidejan2014v01-140107235800phpapp011140120175350phpapp02> (20. 11. 2018).
- We are social. 2015. *Digital, Social & Mobile in 2015*. <https://www.slideshare.net/wearesocialsg/digital-social-mobile-in-2015> (20. 11. 2018).
- We are social. 2016. *2016 Digital Yearbook*. <https://www.slideshare.net/wearesocialsg/2016-digital-yearbook> (20. 11. 2018).
- We are social in Hootsuite. 2017. *Digital in 2017 Global Overview*.
<https://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2017-global-overview> (20. 11. 2018).
- We are social in Hootsuite. 2018a. *Digital in 2018 in Southern Europe Part 2 – East*.
https://www.slideshare.net/wearesocial/digital-in-2018-in-southern-europe-part-2-east-86864768?from_action=save (22. 10. 2018).
- We are social in Hootsuite. 2018b. *Digital in 2018*. <https://wearesocial.com/blog/2018/01/global-digital-report-2018> (15. 11. 2018).
- We are social in Hootsuite. 2019a. *Digital 2019*. <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019> (15. 6. 2019).
- We are social in Hootsuite. 2019b. *Digital 2019 Slovenia*.
<https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2019-slovenia-january-2019-v01> (15. 6. 2019).
- Widyanto, Laura in Mary McMurrin. 2004. The Psychometric Properties of the Internet Addiction Test. *CyberPsychology & Behavior* 7 (4): 443–450.
- Willems, Julie in Debra Bateman. 2011. The potentials and pitfalls of social networking sites such as Facebook in higher education contexts. V *Changing Demands, Changing Directions, Proceedings of the Australian Society for Computers in Learning in Tertiary Education Conference*, ur. G. Williams, P. Statham, N. Brown in B. Cleland, 1329–1331. Hobart: University of Tasmania.
- Wolniczak, Isabella, José Cáceres-DelAguilá, Gabriela Palma-Ardiles, Karen J. Arroyo, Rodrigo Solís-Visscher, Stephania Paredes-Yauri, Karina Mego-Aquije in Antonio Bernabe-Ortiz. 2013. Association between Facebook Dependence and Poor Sleep Quality: A Study in a Sample of Undergraduate Students in Peru. *PLoS ONE* 8 (3): 1–5.
- Yakin, Ilker in Hasan Tinmaz. 2013. Using Twitter as an instructional tool: a case study in higher education. *The Turkish Online Journal of Educational Technology* 12 (4): 209–218.
- Yang, Shu Ching in Chieh-Ju Tung. 2007. Comparison of Internet addicts and non-addicts in Taiwanese high schools. *Computers in Human Behavior* 23: 79–96.

- Young, Kimberly S. 1997. *What Makes the Internet Addictive: Potential Explanations for Pathological Internet Use*. <https://www.healthyplace.com/addictions/center-for-internet-addiction-recovery/what-makes-the-internet-addictive-potencial> (12. 1. 2019).
- Young, Kimberly S. 1998a. *Caught in the Net: How to Recognize the Signs of Internet Addiction – and a Winning Strategy for Recovery*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Young, Kimberly S. 1998b. The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior* 1 (3): 237–244.
- Young, Kimberly S. 1999. Internet addiction: Evaluation and treatment. *Student British Medical Journal* 7: 351–352.
- Young, Kimberly S. 2008. *Assessment of Internet Addiction*. Fribourg: International CyberSpace Addiction Organisation.
- Young, Kimberly S. B. I. *Internet Addiction Test (IAT) Manual*. <http://cyberpsy.ru/wp-content/uploads/2018/02/iat-manual.pdf> (5. 8. 2019).
- Yunus, Melor Md, Hadi Salehi in Chen Chenzi. 2012. Integrating social networking tools into esl writing classroom: strengths and weaknesses. *English language teaching* 5 (8): 42–48.
- Zagmajster, Margerita. 2006. *Pregled študija na daljavo na področju izobraževanja odraslih v Sloveniji*. http://porocila.acs.si/datoteke/pregled_studija_na_daljavo_na_podrocju_io.pdf (10. 3. 2019).
- Zamri, Nurul Syazwani, Nur Atiqah Zaihan in Muhammad Faizal Samat. 2018. *A review on Social Media usage among students*. https://www.researchgate.net/publication/329388805_A_REVIEW_ON_SOCIAL_MEDIA_USAGE_AMONG_STUDENTS (15. 3. 2019).
- Zarella, Dan. 2010. *The Social Media Marketing Book*. Sebastopol: O'Reilly Media, Inc.
- Zdravstveni dom Nova Gorica. 2019. *Zdravljenje odvisnosti*. <https://www.zd-go.si/ambulante/zdravljenje-odvisnosti/> (12. 1. 2019).
- Zemljarič, Ives in Bojan Musil. 2016. Samopredstavljanje na spletnih socialnih omrežjih in povezava z duševnim zdravjem. *Anthropos* 48 (3/4): 133–156.

PRILOGE

- Priloga 1 Anketni vprašalnik
- Priloga 2 Osnovni rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji
- Priloga 3 Test normalnosti porazdelitve za preverjanje hipoteze 2
- Priloga 4 Test normalnosti porazdelitve za preverjanje hipoteze 4

Spoštovani!

Sem Martina Robnik, študentka magistrskega študija na Fakulteti za management. Pod mentorstvom izr. prof. dr. Viktorije Florjančič pripravljam magistrsko nalogo z naslovom Izzivi rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v izobraževanju: zasvojenost s spletnimi družbenimi omrežji, v kateri želim preveriti pojavnost znakov zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji med slovenskimi srednješolci in študenti ter analizirati povezanost uporabe družbenih omrežij z učno (študijsko) uspešnostjo v povezavi z intenzivnostjo rabe IKT na šoli. Anketni vprašalnik je anonimen. Pridobljeni podatki bodo uporabljeni izključno za namen raziskave.

Za sodelovanje se vam iskreno zahvaljujem.

Uporaba spletnih družbenih omrežij

1. Koliko let že uporabljate spletna družbena omrežja?

_____.

2. Katera spletna družbena omrežja uporabljate? Možnih je več odgovorov.

- Facebook.
- Twitter.
- Instagram.
- LinkedIn.
- Snapchat.
- Pinterest.
- Tumblr.
- Flickr.
- YouTube.
- Drugo (navedite): _____ .
- Ne uporabljam spletnih družbenih omrežij.

3. S pomočjo 5-stopenjske ocenjevalne lestvice (1 – nikoli; 5 – zelo pogosto) ocenite pogostost uporabe navedenih spletnih družbenih omrežij.

Facebook	1	2	3	4	5
Twitter	1	2	3	4	5
Instagram	1	2	3	4	5
LinkedIn	1	2	3	4	5
Snapchat	1	2	3	4	5
Pinterest	1	2	3	4	5
Tumblr	1	2	3	4	5
Flickr	1	2	3	4	5
YouTube	1	2	3	4	5
Drugo (navedite): _____	1	2	3	4	5
Ne uporabljam spletnih družbenih omrežij					

4. Koliko ur dnevno preživite na spletnih družbenih omrežjih?

_____.

5. Kdaj dostopate do spletnih družbenih omrežij? Možnih je več odgovorov.

- Med prostim časom.
- Med poukom/predavanji.
- Med druženjem s prijatelji.
- Med pogovorom s starši.
- Med prehranjevanjem.
- Zjutraj, še preden pričnem z drugimi aktivnostmi.
- Zvečer, preden zaspim.

6. S pomočjo 5-stopenjske ocenjevalne lestvice (1 – nikoli; 5 – zelo pogosto) ocenite pogostost namena uporabe spletnih družbenih omrežij.

Iskanje novih prijateljev	1	2	3	4	5
Ohranjanje stikov s prijatelji	1	2	3	4	5
Deljenje slik	1	2	3	4	5
Deljenje videoposnetkov	1	2	3	4	5
Deljenje splošnih informacij (aktualni dogodki, ipd.)	1	2	3	4	5
Spremljanje splošnih informacij (aktualne novice, dogodki)	1	2	3	4	5
Spremljanje objav drugih uporabnikov	1	2	3	4	5
Komentiranje objav	1	2	3	4	5
Posodabljanje statusa	1	2	3	4	5
Iskanje priložnosti za zaposlitev	1	2	3	4	5
Igranje iger	1	2	3	4	5

Uporaba spletnih družbenih omrežij v izobraževalne namene

7. S pomočjo 5-stopenjske ocenjevalne lestvice (1 – nikoli; 5 – zelo pogosto) ocenite trditve v spodnji tabeli.

Spletna družbena omrežja uporabljam tudi v izobraževalne namene.	1	2	3	4	5
Spletna družbena omrežja uporabljam za komunikacijo s sošolci glede šolskih/študijskih zadev.	1	2	3	4	5
S sošolci imamo na družbenih omrežjih oblikovane skupine za posamezne predmete/vaje.	1	2	3	4	5
Spletna družbena omrežja uporabljam za izmenjavo in pridobivanje gradiv, zapiskov o vsebini predavanj ali seminarskih vaj.	1	2	3	4	5
Prek družbenih omrežij se dogovarjam za skupinsko šolsko/študijsko delo.	1	2	3	4	5
Spletna družbena omrežja uporabljam za deljenje različnih informacij v zvezi s šolo/študijem.	1	2	3	4	5
Spletna družbena omrežja uporabljam za spremljanje različnih informacij, dogodkov v zvezi s šolo/študijem.	1	2	3	4	5
Učitelji/profesorji družbena omrežja vključujejo v šolske/študijske aktivnosti.	1	2	3	4	

Z učitelji/profesorji prek družbenih omrežij komuniciram glede šolskih/študijskih zadev.	1	2	3	4	5
Učitelji/profesorji imajo na družbenih omrežjih oblikovane skupine za predmet, ki ga poučujejo.	1	2	3	4	5
Učitelji/profesorji na družbenih omrežjih objavljajo dogodke, aktivnosti, ki se navezujejo na njihov predmet poučevanja.	1	2	3	4	5
Učitelji/profesorji družbena omrežja uporabljajo za deljenje informacij o vsebini njihovih predavanj.	1	2	3	4	5

8. Koliko časa dnevno v povprečju uporabljate spletna družbena omrežja v izobraževalne namene?

_____.

9. S pomočjo 5-stopenjske ocenjevalne lestvice (1 – sploh se ne strinjam; 5 – popolnoma se strinjam) ocenite trditve v spodnji tabeli.

Učitelji/profesorji spodbujajo uporabo družbenih omrežij v izobraževalne namene.	1	2	3	4	5
Spletna družbena omrežja predstavljajo koristno orodje za učenje in poučevanje.	1	2	3	4	5
Družbena omrežja bi želel/-a pogosteje vključevati v šolske/študijske aktivnosti.	1	2	3	4	5
Spletna družbena omrežja bi želel/-a uporabljati ločeno od šolskih/študijskih aktivnosti.	1	2	3	4	5
Uporaba spletnih družbenih omrežij negativno vpliva na mojo učno/študijsko uspešnost.	1	2	3	4	5
V okviru šolskih/študijskih obveznosti sem seznanjen/-a z nevarnostmi uporabe IKT in/ali spletnih družbenih omrežij.	1	2	3	4	5

Zasvojenost s spletnimi družbenimi omrežji

10. Ste seznanjeni z nevarnostmi uporabe IKT in spletnih družbenih omrežij?

- Izredno dobro sem seznanjen/-a.
 Dobro sem seznanjen/-a.
 Nisem dovolj seznanjen/-a.
 Sploh nisem seznanjen/-a.

11. O nevarnostih uporabe IKT in spletnih družbenih omrežij sem se seznanil/-a prek (možnih je več odgovorov):

- Prijateljev.
 Staršev.
 Šole/fakultete, ki jo obiskujem.
 Medijev (revije, splet ...).
 Drugo: _____ .

12. Koliko ur uporabe spletnih družbenih omrežij dnevno je po vašem mnenju še sprejemljivo?

_____.

13. S pomočjo 5-stopenjske ocenjevalne lestvice (1 – sploh se ne strinjam; 5 – popolnoma se strinjam) ocenite trditve v spodnji tabeli.

Spletna družbena omrežja so postala pomemben del mojega življenja.	1	2	3	4	5
Za spletna družbena omrežja porabim preveč časa.	1	2	3	4	5
Od uporabe spletnih družbenih omrežij lahko postaneš odvisen.	1	2	3	4	5
Od spletnih družbenih omrežij sem odvisen/odvisna.	1	2	3	4	5

14. S pomočjo 5-stopenjske ocenjevalne lestvice (0 – nikoli; 5 – vedno) odgovorite na vprašanja v spodnji tabeli.

Ali spletna družbena omrežja uporabljate dlje, kot sprva nameravate?	0	1	2	3	4	5
Ali zanemarjate vsakodnevna opravila, da lahko več časa preživite na družbenih omrežjih?	0	1	2	3	4	5
Ali dajete prednost udeleževanju na družbenih omrežjih namesto druženju s prijatelji v resničnem življenju?	0	1	2	3	4	5
Ali se ljudje okrog vas pritožujejo nad časom, ki ga preživite na spletnih družbenih omrežjih?	0	1	2	3	4	5
Ali zaradi časa, ki ga porabite za družbena omrežja, trpijo vaše ocene ali vaše delo za šolo/študij?	0	1	2	3	4	5
Ali postanete skrivnostni, ko vas nekdo povpraša po aktivnostih, ki jih počnete na družbenih omrežjih?	0	1	2	3	4	5
Ali ste pogosto nestrpni in razmišljate o tem, kdaj se boste lahko ponovno prijavi na spletna družbena omrežja?	0	1	2	3	4	5
Ali se bojite, da bi bilo življenje brez družbenih omrežij dolgočasno?	0	1	2	3	4	5
Ali postanete razdraženi, jezni, če vas nekdo med uporabo družbenih omrežij zmoti oz. prekine?	0	1	2	3	4	5
Ali uporaba družbenih omrežij vpliva na pomanjkanje vašega spanja?	0	1	2	3	4	5
Ali razmišljate o dogajanju na družbenih omrežjih tudi takrat, ko niste prijavljeni?	0	1	2	3	4	5
Ali si med uporabo družbenih omrežij govorite »samo še nekaj minut«?	0	1	2	3	4	5
Ali ste poskušali zmanjšati čas, ki ga namenite za uporabo družbenih omrežij, vendar pri tem niste bili uspešni?	0	1	2	3	4	5
Ali ste poskušali prikriti čas, ki ga namenite za družbena omrežja?	0	1	2	3	4	5
Ali postanete depresivni oz. nervozni, ko niste prijavljeni na družbena omrežja, ta občutja pa ob ponovni prijavi izginejo?	0	1	2	3	4	5

Priloga 1

Osební podatki

15. Spol:

- Moški.
- Ženski.

16. Starost (navedite številko): _____.

17. V kateri regiji prebivate?

- Pomurska.
- Podravska.
- Koroška.
- Savinjska.
- Zasavska.
- Posavska.
- Jugovzhodna Slovenija.
- Osrednjeslovenska.
- Gorenjska.
- Primorsko-notranjska.
- Goriška.
- Obalno-kraška.

18. Status:

- Dijak.
- Študent.
- Drugo (navedite): _____.

19. Kakšen je bil vaš učni uspeh v zadnjem šolskem letu? Prosim, ustrezno označite le, če imate status dijaka.

- Nezdosten.
- Zdosten.
- Dober.
- Prav dober.
- Odličn.

20. Kakšna je bila vaša povprečna ocena v zadnjem študijskem letu? Prosim, ustrezno označite le, če imate status študenta.

- 0 do 4,99.
- 5 do 5,99.
- 6 do 6,99.
- 7 do 7,99.
- 8 do 8,99.
- 9 do 9,99.
- 10.

21. Katero srednjo šolo/fakulteto obiskujete? _____.

Preglednica 30: Osnovni rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji – 1. del

Vprašalnik o zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji	Število odgovorov N	Delež odgovorov
<i>Ali spletna družbena omrežja uporabljate dlje, kot sprva nameravate?</i>		
0 (nikoli)	7	3
1 (redko)	62	22
2 (občasno)	71	26
3 (pogosto)	68	25
4 (zelo pogosto)	37	13
5 (vedno)	31	11
<i>Ali zanemarjate vsakodnevna opravila, da lahko več časa preživite na družbenih omrežjih?</i>		
0 (nikoli)	86	31
1 (redko)	90	33
2 (občasno)	69	25
3 (pogosto)	20	7
4 (zelo pogosto)	5	2
5 (vedno)	6	2
<i>Ali dajete prednost udejstvovanju na družbenih omrežjih namesto druženju s prijatelji v resničnem življenju?</i>		
	147	53
0 (nikoli)	85	31
1 (redko)	32	12
2 (občasno)	6	2
3 (pogosto)	2	1
4 (zelo pogosto)	4	1
5 (vedno)		
<i>Ali se ljudje okrog vas pritožujejo nad časom, ki ga preživite na spletnih družbenih omrežjih?</i>		
0 (nikoli)	98	36
1 (redko)	101	37
2 (občasno)	49	18
3 (pogosto)	18	7
4 (zelo pogosto)	5	2
5 (vedno)	5	2

Preglednica 31: Osnovni rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji – 2. del

Vprašalnik o zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji	Število odgovorov N	Delež odgovorov
<i>Ali zaradi časa, ki ga porabite za družbena omrežja, trpijo vaše ocene ali vaše delo za šolo/študij?</i>		
0 (nikoli)	122	44
1 (redko)	91	33
2 (občasno)	36	13
3 (pogosto)	15	5
4 (zelo pogosto)	6	2
5 (vedno)	6	2
<i>Ali postanete skrivnostni, ko vas nekdo povpraša po aktivnostih, ki jih počnete na družbenih omrežjih?</i>		
0 (nikoli)	152	55
1 (redko)	65	24
2 (občasno)	40	14
3 (pogosto)	11	4
4 (zelo pogosto)	2	1
5 (vedno)	6	2
<i>Ali ste pogosto nestrpni in razmišljate o tem, kdaj se boste lahko ponovno prijavi na spletna družbena omrežja?</i>		
0 (nikoli)	156	57
1 (redko)	81	29
2 (občasno)	25	9
3 (pogosto)	7	3
4 (zelo pogosto)	2	1
5 (vedno)	5	2
<i>Ali se bojite, da bi bilo življenje brez družbenih omrežij dolgočasno?</i>		
0 (nikoli)	114	41
1 (redko)	71	26
2 (občasno)	57	21
3 (pogosto)	16	6
4 (zelo pogosto)	8	3
5 (vedno)	10	4
<i>Ali postanete razdraženi, jezni, če vas nekdo med uporabo družbenih omrežij zmoti oziroma prekine?</i>		
0 (nikoli)	155	56
1 (redko)	77	28
2 (občasno)	32	12
3 (pogosto)	6	2
4 (zelo pogosto)	1	0
5 (vedno)	5	2

Preglednica 32: Osnovni rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji – 3. del

Vprašalnik o zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji	Število odgovorov N	Delež odgovorov
<i>Ali uporaba družbenih omrežij vpliva na pomanjkanje vašega spanja?</i>		
0 (nikoli)	125	45
1 (redko)	65	24
2 (občasno)	50	18
3 (pogosto)	26	9
4 (zelo pogosto)	3	1
5 (vedno)	7	3
<i>Ali razmišljate o dogajanju na družbenih omrežjih tudi takrat, ko niste prijavljeni?</i>		
0 (nikoli)	122	44
1 (redko)	102	37
2 (občasno)	34	12
3 (pogosto)	15	5
4 (zelo pogosto)	1	0
5 (vedno)	2	1
<i>Ali si med uporabo družbenih omrežij govorite »samo še nekaj minut«?</i>		
0 (nikoli)	88	32
1 (redko)	76	28
2 (občasno)	57	21
3 (pogosto)	32	12
4 (zelo pogosto)	9	3
5 (vedno)	14	5
<i>Ali ste poskušali zmanjšati čas, ki ga namenite za uporabo družbenih omrežij, vendar pri tem niste bili uspešni?</i>		
0 (nikoli)	89	32
1 (redko)	93	34
2 (občasno)	57	21
3 (pogosto)	23	8
4 (zelo pogosto)	6	2
5 (vedno)	8	3
<i>Ali poskušate prikriti čas, ki ga namenite za družbena omrežja?</i>		
0 (nikoli)	149	54
1 (redko)	63	23
2 (občasno)	44	16
3 (pogosto)	12	4
4 (zelo pogosto)	2	1
5 (vedno)	6	2

Preglednica 33: Osnovni rezultati vprašalnika o zasvojenosti z družbenimi omrežji – 4. del

Vprašalnik o zasvojenosti s spletnimi družbenimi omrežji	Število odgovorov N	Delež odgovorov
<i>Ali postanete depresivni oziroma nervozni, ko niste prijavljeni na družbena omrežja, ta občutja pa ob ponovni prijavi izginejo?</i>		
0 (nikoli)	204	74
1 (redko)	45	16
2 (občasno)	13	5
3 (pogosto)	10	4
4 (zelo pogosto)	0	0
5 (vedno)	4	1

Preglednica 34: Test normalnosti porazdelitve za preverjanje hipoteze 2

		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistika	df	sig.	Statistika	df	sig.
V okviru šolskih/študijskih aktivnosti sem seznanjen/-a z nevarnostmi uporabe IKT in/ali spletnih družbenih omrežij.	Neproblematično vedenje	0,251	219	0,000	0,865	219	0,000
	Blaga stopnja zasvojenosti	0,255	38	0,000	0,878	38	0,001
	Zmerna stopnja zasvojenosti	0,192	17	0,98	0,872	17	0,24
	Izrazita stopnja zasvojenosti	0,260	2				

Preglednica 35: Test normalnosti porazdelitve za preverjanje hipoteze 4

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistika	df	sig.	Statistika	df	sig.
Učitelji/profesorji družbena omrežja vključujejo v šolske/študijske aktivnosti.	0,225	276	0,000	0,865	276	0,000
Z učitelji/profesorji prek družbenih omrežij komuniciram glede šolskih/študijskih zadev.	0,284	276	0,000	0,791	276	0,000
Učitelji/profesorji imajo na družbenih omrežjih oblikovane skupine za predmet, ki ga poučujejo.	0,344	276	0,000	0,712	276	0,000
Učitelji/profesorji na družbenih omrežjih objavljajo dogodke, aktivnosti, ki se navezujejo na njihov predmet poučevanja.	0,316	276	0,000	0,759	276	0,000
Učitelji/profesorji družbena omrežja uporabljajo za deljenje informacij o vsebini njihovih predavanj.	0,360	276	0,000	0,713	276	0,000